Слав Караславов

ТРОЯНСКИ КОН

Слав Караславов

ТРОЯНСКИ КОН

ПОВЕСТ

1958
ДЪРЖАВНО ВОЕННО ИЗДАТЕЛСТВО

1

Духаше силен, поривист вятър. Той разклащаше клоните на дърветата и шумеше в листата им, повдигаше малките песъчинки по алеите на парка. Откъм морето долиташе глухият тътен на прибоя. Къдрави, пенести вълни се гонеха и уморено лягаха на плажа. Зад хълмовете, по които тъмнееха лозята и короните на бадемите набраздяваха хоризонта, блестеше златистооранжев залез. Въздухът беше влажен и миришеше на водорасли, смола и морска вода.

Старши лейтенант Андрей Вълков стоеше на широката тераса, облегнат на тъмнозелените перила. До него, като се опираше с ръка върху облегалото на един олющен и забравен на терасата стол, лейтенант Даскалов пушеше цигара.

— Как ти се струва временцето, а? Обичаш ли вятър, вълни? На мен ми харесва. Има нещо от нашия живот.

— Намерил за какво да мечтае. — Даскалов презрително сви устни. — Тук съм дошъл да си почина и не ме интересуват нито самолети, нито

аеродруми. . . Дявол да го вземе, достатъчно се мъчим с тях цяла година.

— Ех и ти! — махна с ръка Вълков. — Дано не те познавам. Дрънкаш, като че ли не обичаш нито летенето, нито самолетите, нито аеродрумите. Понякога ставаш скучен, та. . . Хич не си прилягаме. Как попаднахме в двойка?

— Абе, не си мязаме, ама досега не сме се разделяли нито във въздуха, нито на земята. . .

Двамата другари винаги спореха за дребни неща. Наистина, различаваха се твърде много един от друг. Вълков беше висок, светлокос и от руменото му лице се излъчваше спокойствие и сила. Занимаваше се с лека атлетика, плещите му бяха широки и от това цялата му фигура ставаше като че ли по-ниска и по-тромава. Над квадратната му брадичка и правия нос, под малко приповдигнати вежди светеха сини очи. Те придаваха на лицето му нещо топло и добро, присъщо на физически силните и добродушни хора.

Даскалов беше с две години по-млад от него, подвижен като невестулка, обичаше футбола и страстно играеше белот. В работата си или в играта хвърляше толкова жар и желание, че всички наоколо се усмихваха. За една година успя да се сприятели с всички летци, с никого не се караше, спореше на каквато и да е тема и беше желан гост във всяка квартира, на всяка среща. Имаше и още нещо, което го направи любимец на целия въздушен полк — Даскалов майсторски и с увлечение свиреше на китара. А сега не искаше или не можеше да разбере своя водач. Щом са ги изпратили на почивка, значи трябва да почиват. Защо е необходимо да се месят тук разни самолети и аеродруми?

Вече втора година Вълков и Даскалов летяха заедно, втора година живееха в една стая и така привикнаха един с друг, че се разбираха само от една думица, от едно движение, не само на земята, но и във въздуха. Даскалов обичаше Вълков с онова силно и топло чувство, което може да се роди само от съвместната тежка и напрегната служба, от несгодите, трудностите и радостта, от общите успехи. Затова никой не се учудваше, когато Даскалов по няколко часа стоеше край червената писта на градския стадион и чакаше своя другар и командир да звърши тренировката си, нито пък се усмихваше, когато Вълков се вълнуваше повече от всички, щом живият и подвижен Даскалов подкарваше топката към вратата на противниковия отбор или пък остро свиреше, ако съдията правилно или неправилно отсъждаше засада или фаул.

И сега те бяха навсякъде заедно. Пак спят в една стая — малка и чиста, наредена скромно и строго, по войнишки. На плажа, във водата, в стола или в ресторанта бяха винаги един до друг. Тази непрекъсната и здрава дружба им помогна. Най-слетяната двойка в полка бяха те. В учебните въздушни боеве бяха здраво свързани, прикриваха се един друг, намираха се по радиото при всяко положение и в края на краищата започнаха да предизвикват възхищение и одобрение от страна на летци и командири.

Сега, когато нямаше бягане на сто метра, когато никъде не се играеше футбол или белот, двамата другари стояха на терасата на почивния дом и скучаеха. Вълков погледна часовника си и хвърли разсеян поглед към морето:

— Да слезем ли до града? Ще хапнем нещо на скара, ще пием по чаша бяло вино и ще се върнем.

Даскалов хвърли угарката в сандъчето с пясък и промърмори:

— Да, скара. . . И откога стана такъв любител на бялото? Може и онази, хубавичката от „Балкантурист", да е там.

Вълков почервеня и неопределено кимна с глава:

— Защо да не е?

— А, нищо! Чудно само, че всяка вечер твоите маршрути са така прокарани, че неизбежно се срещате. Или на плажа, или в ресторанта, или, или. . . Пък ако тя се отклони, така ловко маневрираш, че веднага я прехващаш. А на мен ми се струва, че освен това честичко нарушаваш въздушното и териториалното пространство на техния почивен дом. Ще има нота, брате мой, ще те накажат. Ще претърпиш някоя брачна катастрофа и после не знам. . .

— Е, и какво от това?

— Абсолютно нищо. Ще станеш водим. Само че няма да те водя аз във въздуха, а ще те води тя по земята. . . Но щом си казал, пали моторите. — И като въздъхна престорено, Даскалов се отправи към изхода. След него с бавни широки крачки тръгна Вълков.

В просторния салон, от който се излизаше на терасата, играеха тенис на маса. Малкото бяло топче подскачаше от старши лейтенант Райков към заместник-командира на полка по политическата част капитан Паневски, и обратно. Опънал дългите си крака под масата, съдийствуваше младши лейтенант Динков. Той се страхуваше да не засегне някой от играещите по-старши от него офицери и затова беше внимателен и съсредоточен.

„Почивка, почивка, ама като те вземе на око, няма отърваване!" — мислеше си Динков.

— Шестнадесет на деветнадесет. Сервис на другаря старши лейтенант.

— Шестнадесет на осемнадесет! — възрази капитан Паневски. — Предната топка беше спорна...

Даскалов и Вълков отърваха младши лейтенанта от неловкото положение. Райков, който играеше с лице към вратата, улови топчицата и се усмихна:

— Накъде така, екипаж?

— В града — отговориха едновременно Вълков и Даскалов.

— Другарю капитан, партията ви е загубена. Играя само за три точки, признайте се за победен! — обърна се Райков към капитана. — И без това ви бия две игри наред...

И като остави хилката на масата, Райков извика след двамата другари:

— Стоп! Тази вечер ще летим в тройка!

Вълков и Даскалов се спряха, почакаха, докато Райков облече сивото си спортно сако, закачено на бравата на прозореца, и излязоха.

Капитан Паневски даже не успя да отговори. Той погледна хилката в ръката си, масата и кимна към Динков:

— Хайде, младши! Застани оттатък! Те нека се поразходят!

Бялото целулоидно топче отново зачука по масата.

2

Когато тримата офицери слязоха от автобуса, беше вече тъмно. Улиците на града бяха залени с поток весели курортисти. Ресторантите и гради-

ните се пълнеха с хора и келнерите тичаха насамнатам с претрупани подноси.

Даскалов веднага избра маса до дървената решетка, която отделяше ресторанта градина от улицата и тримата се разположиха удобно на простите железни столове.

— Какво ще вземем?

— Бира. Това море много вода иска.

— Наистина. Цял ден се наливаш и като че ли нищо не си пил.

— Бира, разбира се — намеси се в разговора Вълков. — А за вечеря шишчета.

— Хм! Шишчета! — процеди Даскалов. — Шишчета. Това ядене ли е? Послушай само как звучи: шиш-че-та. А виж сега: пър-жоо-ла. Пържола! Просто самата дума ти напълва устата...

— Добре де — примирително сви рамене Райков, — няма нужда да спорим за такива дребни работи. Три пъти кебапчета с бира и точка.

Към тях притича келнерът, забързан и запотен, прие набързо поръчката и като драсна няколко неразбираеми кривулици в оваляния си и оръфан бележник, понечи да си тръгне. В този момент Вълков протегна здравата си жилеста ръка и малко грубо го спря.

— Кебапчета четири пъти! И още една чаша, моля...

Райков учудено погледна към Даскалов. Той се усмихна и посочи с поглед някъде към входа.

Като заобикаляше масите, към тях се насочи висока, стройна девойка. Тя беше облечена в бяла рокля, препасана с тънко синьо коланче, с къси ръкави, изпод които се очертаваха загорели нежни ръце. В едната си ръка държеше чантичка, а когато приближи, Райков забеляза, че въпреки черните къдри тя има дълбоки сини очи. Лицето ѝ

беше продълговато, с малко кръгла брадичка и правилно очертани, слабо начервени устни.

Девойката приближи, остави чантичката на масата и приветливо кимна на Даскалов. После се ръкува с Вълков, който отново се изчерви, и подаде ръка на Райков.

— Радева.

— Радева ли?

— Викат ми просто Лена.

Райков се съвзе, надигна се и като пое внимателно ръката ѝ, отсече с грубоватичкия си бас:

— Веселин Райков! — запъна се и смутено добави: — Много ми е приятно — и като че съвсем несъзнателно повтори: — Значи, Елена?

— Да, Елена — усмихна се непринудено момичето, въздъхна уморено и седна на свободния стол.

— Вероятно колега? — обърна се тя към Вълков.

Тримата отговориха в един глас:

— Колега.

— Знаеш ли, тази вечер си позволих едно малко своеволие — рече просто и естествено Елена. — Нали няма да ми се сърдиш, Андрей?

Вълков се смути и се обърка:

— Не. Защо пък. Какво своеволие?

— Поканих мои колежки. В завода работим заедно. Скучаят. Пък аз им казах да дойдат. Ще ви запозная, викам им, с прекрасни момчета.

— Вие сте умен човек — възторжено се усмихна Райков. — Тъкмо и ние няма да скучаем. Много умно! Идеално! Но я кажете...

Келнерът донесе поръчката. В големите дебели халби бялата пяна на бирата се топеше като сняг. Четиримата едновременно протегнаха ръце, пиха и замълчаха за момент. А когато на масата останаха само празните чинии, в ресторанта влезе група весели девойки. Елена помаха с ръка и разгово-

рите и смехът утихнаха, докато младите хора се запознаха. Столовете не достигаха. Даскалов и Райков събраха всички свободни столове от околните маси, седнаха и изведнъж се завърза оживен и непринуден разговор. В ресторанта влязоха и група летци, познати на Даскалов още от курсантските години. Компанията се увеличи. Даскалов се надигна, протегна ръка към един нисък и плещест щурмовик и помоли:

— Я дай насам китарата. Дай я тази ваджия, че забравих да свиря.

Той преметна крак върху крак, провери настройката и леко и уверено прекара ръка по струните. После неочаквано запя, тихо, дълбоко и, както се стори на Райков, малко тъжно.

Докато всички пееха, Вълков се наведе към Елена и хвана ръката ѝ. Кичур коси погали лицето му и той почувствува, че с него става нещо ново, особено.

— Ще те изпратя, нали?

Елена не отговори. Тя само погали широката му длан и неопределено кимна с глава. Вълков внимателно и нежно стисна ръката ѝ.

Зад дървената решетка, покрита с бръшлян, вятърът беше спрял, движението беше намаляло. Небето беше все така чисто и по него блестяха едри, светли звезди. Само от време на време откъм морската градина долиташе гласът на дрезгава параходна сирена и глухият тътен на вълните, които се разбиваха о вълнолома. Те се вплитаха в звуците на оркестъра, а после всичко се губеше в песента на веселата компания.

3

Даскалов лежеше на леглото и четеше, когато Вълков тихичко открехна вратата и влезе в стаята. Нощната лампа рисуваше по стената чудновати оранжеви пера и листа от нарязания абажур. Прозорецът беше отворен и слабото течение издуваше бялото перденце. Беше тихо, само някъде приспивно и еднообразно шумеше морето, а червените петунии на прозореца изпълваха стаята с лек, приятен мирис. Андрей тежко се отпусна на леглото и се замисли. Даскалов престана да чете, похлупи книгата върху сивото мъхесто одеяло и мълчаливо погледна приятеля си. Той знаеше, че Вълков ще му довери всичко, че ще сподели с него разговора си с Елена, ще се вълнува, ще иска съвет.

— Знаеш ли — започна Вълков, — тя е прекрасен човек. А тази вечер беше така мила... Открита душа. Отидохме на скалите, нали ги знаеш, пред техния почивен дом. Седнахме, заприказвахме, разказах ѝ всичко за себе си, за нашето село, за службата...

— За службата ли? — трепна Даскалов. — Какво я интересува нея нашата служба?

Вълков учудено го изгледа и сви устни:

— Как какво съм ѝ казал? Казах ѝ, че съм летец, че съм изтребител, казах ѝ къде служа.

— И за самолетите нещо ѝ каза, нали?

Вълков смутено замълча.

— Казах ѝ! — тихо, с неочаквана тревога в гласа промърмори той.

Даскалов отметна одеялото и седна

— Хм. Добре си се разглаголствувал.

— Какво искаш да кажеш?

— Нищо не искам да кажа! Просто ти си влюбен... И можеш да си докараш неприятности. Казал си и́ това-онова. Добре, ти познаваш ли я? Що за човек е, къде работи, кои са баща и́, майка и́?

— Познавам я, разбира се! — разгорещи се Вълков, но Даскалов го прекъсна:

— Познаваш я от осем дни. Не повече...

— Та ние с нея сме непрекъснато заедно, цял ден, всяка вечер — изстина Вълков. — Тя също ми разказа нещичко за себе си.

— Е?

— Добруджанка, от някакво добруджанско село. Не го помня. Още като малка се преместила с родителите си в София. Баща и́ загинал при автомобилна катастрофа, майка и́ неотдавна починала от някаква болест. Не ми беше удобно да разпитвам. Има брат, по-стар от нея, бивш офицер, уволнен по собствено желание... Това е. Както виждаш, съвсем обикновен човек...

Даскалов се отпусна на леглото си и се зави. Вдигна книгата и зачете, но веднага я остави:

— Аз не я познавам, за да говоря. Все пак, извини ме, ако ти се бъркам в работите, но...

Вълков бавно се съблича ше. Протегна се уморено, с удоволствие, и се усмихна шеговито:

— Бре-е. Какъв подозрителен си бил. Ти така надали ще се ожениш някога. Ако така разнищваш кандидатките си, ехе-е-е. Дълга и широка...

— Няма да загубя. Женен човек — спънат кон! — също така шеговито се обади Даскалов и отново се зачете.

— Готов ли си?

— Какво?

— Гася.

— Гаси!

Даскалов със съжаление остави книгата на нощното шкафче, дръпна шнура на пердето и в стаята нахлу изведнъж топлата синкава лятна нощ. Той заспа бързо и леко, а Вълков дълго лежа с отворени очи. Въпреки че беше уморен, сънят не идваше и мислите му бягаха далеч, далеч като неспокойни морски вълни.

4

Хубаво е сутрин на морския бряг. Водната шир блести, сякаш от зеленикавата вода излизат нагоре и се разпиляват в още ненагретия въздух светли снопове слънчеви лъчи. Няма вятър, но вълните идват неудържими и устремни. Те се пенят, големи, настръхнали. Извиват се като дъга от стъкло в ръцете на незнаен майстор и се разбиват в хиляди бисерни капки, а над тях блести и трепка ситен воден прах. Тук-там в пяната просветват разноцветни гумени шапки — това са подранили летовници, надалеч се носят възторжени писъци и смях.

Около лодката с тройното име „Маржена-тоунамечта", безпомощно полегнала на пясъка, лежаха група летци. Четворка загорели пилоти заплеснато играеха белот. Облегнат на борда на лодката, Даскалов хвърляше с увлечение картите и се сърдеше на партньора си — млад летец:

— Седемдесет и пет процента от загубените локуми ще ги плащаш ти. Може ли такова нещо? Да ми подиграваш с осмица. Тази мома за какво я държиш?... Какво, асо пика? Няма да мине, цакам го.

До тях над малка шахматна дъска унесено играеха Вълков и Райков. Вълков играеше спокойно, обмисляше дълго и търпеливо всеки ход. Той тъничко подсвирваше някакъв забравен вече стар шлагер, мръщеше вежди и ровеше с пръсти пясъка. Райков беше припрян, бързаше с ходовете си и те не винаги бяха сполучливи. Той обичаше да рискува, впускаше се в главоломни атаки, хвърляше много „жива сила и техника" и понеже му беше омръзнало подсвиркването на Вълков, сега го дразнеше:

— Ти и във въздуха ли мислиш така? Оттук ако мина, ще ми стрелят. Оттука — също. Я да се вртя зад облака. . .

— Ти ела да се побориш с мене във въздуха, пък тогава ще приказваме! — добродушно възразяваше Вълков. — А сега си скрий монарха, че ще му бутна короната! Шах!

— Ще падне зер! Тази царица за какво е тука? Тя ще отърве мъжа си. . .

— Виждате ли? Жените спасяват мъжете си. А вие сте така невнимателни към нас. Дори не ни потърсихте цяла сутрин.

Всички повдигнаха глави. Над тях в червен бански костюм и гумена шапка в ръка стоеше Елена. Тя познаваше повечето от приятелите на Вълков, държеше се с всички мило и свободно. Към никого обаче тя не беше така внимателна и любезна, както към Вълков. Мнозина от летците се заглеждаха след нея, мъчеха се да спечелят приятелството ѝ, но щом към тях приближеше Вълков, тя преставаше да обръща внимание на всички други и тогава летците въздишаха зад гърба на старши лейтенанта:

— Хубава мома намери Андрей.

Други, като се любуваха на широките плещи на Вълков и тънката, стройна фигура на Елена, заядливо подмятаха:

— Ама и него си го бива!

И сега всички се раздвижиха, сториха ѝ място. Елена се отпусна на колене, подпря се с ръка на топлия, сух пясък и впери поглед в разместените по дъската фигури.

— Андрей, та ти имаш ход. С този кон, така... — тя бързо премести фигурата с тънките си розови пръсти, още мокри и облепени с малки песъчинки.

При друг случай Райков би се навъсил, би кресnал на нетърпеливеца, но сега само се усмихна кисело и въпросително погледна Вълков.

Вълков преценяваше хода, захапа долната си устна и замислено избоботи:

— Да-а-а. После царицата. Шах, пак шах и мат...

Всички погледнаха съжалително към Райков, който от сутринта губеше трета партия срещу Вълков. Трета партия от турнира на почивния дом.

Райков сви пренебрежително рамене и се усмихна:

— И тази игра загубих. Още една?

Вълков върна коня на старото му място:

— Ти си играй играта! Това не е мой ход, не е моя комбинация. А партията е турнирна. И внимавай. Две партии сме анулирали, тази няма да ти простя.

Райков объркано го изгледа.

— Хайде! Ти си на ход! Аз играх офицера.

„Чудак — помисли си Райков. — Никога не знаеш какво ще измисли."

До тях гръмна весел смях. Даскалов седеше по турски пред разпилените по пясъка карти и важно гледаше противниците си:

— Друг път да внимавате, като играете с мен. Белотът не е за всяка уста лъжица. Вълков, ехей, Вълков. Да вървим да се окъпем. Виж слънцето де е!

Вълков махна нетърпеливо с ръка и премести уверено царицата си:

— Мат! И да не се оплакваш, че има интервенция. Когато играеш с мен, обявявай република — по-леко ще ти бъде. — И като се обърна към Елена, смигна весело: — Да вървим!

Той пъргаво се изправи, хвана Елена за ръка и двамата се затичаха към прибоя.

До лодката останаха само Даскалов и неголяма група летци, които лежеха по корем и нещо бъбреха помежду си. Даскалов се огледа, зърна Вълков, който приближаваше водата, и се намръщи. Стана му обидно и тежко. За пръв път Вълков се отнесе така пренебрежително към него, за пръв път не му обърна внимание. Вярно е, че сега е заплеснат, но старата дружба не ръждясва. Ще свърши почивката, ще се приберат в летището и пак ще станат близки и неразделни. Нима Вълков може да го забрави така? А може би Елена внесе някакво ново чувство в техните отношения? И дали затова тя не му хареса. Може би се дразнеше, че тя, непознатата жена, се вмъкна в живота на Вълков и застана между тях? Лейтенант Владимир Даскалов беше възпитан строго и просто. Баща му беше работник-монтьор, възрастен, с разклатено здраве от побоищата при едно следствие в полицията, с ревматизъм, придобит в студените и влажни килии на Централния затвор. Майка му беше съсухрена от грижи и тегло стара женица, свита и плаха пред острия характер на бащата, но правдива и честна. В тяхното многобройно семейство нямаше нежни

обръщения и глезене. Пък и другарите му бяха все деца на работници...

Може би затова сега Даскалов не харесваше финеса в движенията на Елена, нейния разлят говор, плавните и точни, като че ли обмислени от по-рано жестове. Струваше му се, че у нея няма това, което беше свикнал да търси у хората и според което ги преценяваше: правдивост и откровеност. А може би и ревнуваше. Може би ревнуваше с тази хубава и чиста другарска ревност, която се поражда от мисълта, че другарят е увлечен от човек, който не заслужава неговите ласки и доверие? А може би и да не е прав? Даскалов ядосано плю в лодката и като изтърси от гърдите си мъничките златисти песъчинки, започна да се облича. Наметна на гърба си лекото кожено яке и бавно се запъти към стола...

Когато Даскалов, погълнат от размислите си, тръгна към брега, останалите летци учудено се спогледаха. Никога досега Вълков и Даскалов не бяха се разделяли.

— Дали не ревнува? — със съмнение подметна някой.

— Не приказвай смешни работи! — намеси се в разговора капитан Паневски. — Не ревнува, а просто не му харесва цялата тази история. Остава сам, Вълков скита с нея насам-натам, а за Даскалов остават книжките и усамотението. На мен ми се струва, че всичко това е временно — тя е софиянка, свикнала е на по-друг живот. Я нека дойде при нас да погази малко кал, да я побрули вятърът, да помръзне малко, че ще видим тогава. Виж, ако дойде при нас — човек е. Ако не дойде, Вълков ще си намери по-хубава. Чунким са малко хубавите момичета...

Капитан Паневски беше разсъдителен и пресметлив, никога не бързаше, никога не се бавеше. Всичко, за което се залавяше, беше предварително обмислено и пресметнато. Държеше се просто, умееше да вижда неща, които другите не забелязваха, знаеше хиляди пътечки към сърцата на летците. В целия полк беше известен с изключителната си памет. Паневски знаеше по именно всички летци от полка с годините на раждането, с датата на постъпването им на служба, знаеше кой къде е роден и от какво семейство произхожда. Летците го обичаха и се отнасяха към него с уважение не само за това, че Паневски беше бивш партизанин, но и затова, че когато не му разрешиха да лети поради навършени години, той се записа в курсовете по парашутизъм и на тренировъчните парашутни скокове скочи втори, веднага след командира на полка.

— Ама пък хубава си е, другарю капитан. Такава жена да имаш. . . — обади се някой.

Паневски се усмихна тъничко:

— Жена и диня не се избират на външен вид. Лъскава, засукана, приятна на вид, пък после — зелена. Несъответствие в характерите. Само че динята, като е зелена, можеш да я хвърлиш и да купиш друга. А щом си се оженил веднъж — край. За цял живот. . . Ще ти попадне някоя — ще станеш еснаф, въздушен чиновник. Пък ако си намериш другар в живота — с топ не могат да те разбият.

Паневски стана, отърси се от пясъка и примигна срещу слънцето.

— Я да се поокъпем малко, че стана време за обед. Кой ще дойде?

5

Отпуската отдавна беше свършила. Настъпиха отново пълни с напрежение и грижи дни. Рано сутрин, когато изтребителният полк имаше летателен ден, моторите загърмяваха още по тъмно, на летището всичко оживяваше, всички бързаха. Остро свиреха стартерите на самолетите, загрохотяваха турбините и изтребителите един след друг се откъсваха от бетонната писта. Още незаглъхнали моторите на излетелите самолети и нова двойка стремително се плъзваше по пистата, моторите избумтяваха край командния пункт, просвирваха над радиопеленгатора и потъваха в ясното септемврийско небе.

Опърлени от лятното слънце, загорели, летците тъпчеха нетърпеливо около командния пункт, попритягаха коланите на парашутите, закопчаваха подбрадниците на бонетата, проверяваха кислородните апарати или вдигаха глави и търсеха между перестите облаци самолетите на другарите си.

Наведен над походната маса, дежурният записваше нещо в таблиците си. До него със закопчан на гърлото ларингофон стоеше командирът на полка подполковник Русинов. Той беше обърнал едрото си квадратно лице към старта и малките му очи, скрити под надвиснали рунтави вежди, внимателно гледаха готовата за излитане двойка.

В репродуктора, закачен на радиоколата, се разнесе пукане, нещо избръмча и някой произнесе с натъртване:

— „Весталка". „Весталка". Аз „Ракета"-17. Разрешете излитане.

— Аз „Весталка". Аз „Весталка". За „Ракета"-17 излитане рррразррешено.

Подполковник Русинов откопча ларингофона, изкашля се бързо и отново го постави на мястото му: двойката изтребители един след друг се плъзнаха по пистата, прилична на разстлан брезент. Вторият самолет повтори движенията на първия, сякаш и в двата самолета седеше един и същи летец. И двамата отлепиха самолетите на едно и също място, на едно и също място прибраха колесниците, приравниха се един към друг и се загубиха над потъналия в зеленина градец.

Подполковник Русинов доволно кимна с глава. Пилотите, които чакаха ред за излитане, с нескрито възхищение следяха двата самолета, а когато те се изгубиха, някой тихичко проговори:

— Вълков и Даскалов като че ли летят вързани.

— Защо се чудиш? Те не се разделят и всеки от тях знае какво мисли другият.

Репродукторът отново запращя:

— Аз „Ракета"-13. Аз „Ракета"-13. Разрешете да започнем.

Подполковник Русинов засумтя недоволно и не отговори. След миг пилотът се обади отново:

— „Весталка". „Весталка". Аз „Ракета"-13. Разрешете да започнем изпълнение на задачата.

Русинов отговори натъртено:

— Аз „Весталка". За „Ракета"-13. Изпълнение на задачата ррразрешавам...

После свали шлемофона и избърса челото си с голяма носна кърпа, сгъна я и преди да я приберé, измърмори под носа си: — Калпазанин.

Никой наоколо не чу тази забележка, но за всички беше ясно, че и това малко опущение на пилота няма да остане без мъмрене, че и утре на разбора на ученията пак ще чуят любимата поговорка на Русинов: „От скъсаното копче до катастрофата има само една крачка."

На летището, малко встрани от него, плуваха в небето четири самолета. Височината беше голяма — виждаха се само четири сребристи кръстчета. Подполковник Русинов насочи бинокъла си към тях. Още по-високо, едва забележими между перестите облаци, просветваха още четири. Те като че ли се прикриваха от първите, като че ли се промъкваха крадешком и отдалече, предпазливо влизаха в голям, плавен завой. После изведнъж се разделиха. Едните отплуваха към Балкана, а останалите два вирнаха носове нагоре и станаха съвсем невидими.

Опитното око на подполковника веднага забеляза грешката. „Не така, Вълков, не така" — помисли си Русинов.

Като че ли доловил мисълта на командира си, пилотът водач промени посоката. Вторият веднага го последва. Двамата влязоха в широк завой и се озоваха между слънцето и останалите четири самолета.

— Така! — одобри подполковникът.

Сега вече никой не се интересуваше какво става на летището. Всички следяха маневрите на другарите си, а някои, за да им е по-удобно, легнаха на гръб и заслониха очите си с ръце.

Вълков атакуваше. Неговата машина послушно наклони нос и с голяма скорост, сякаш се плъзгаше по невидима пързалка, се устреми надолу. Подаден напред, леко присвил очи, Вълков следеше самолетите в оптическия прицел, а пръстите на дясната му ръка бяха готови да включат оръжията в действие.

„Сега, още секунда, секунда..." — Вълков стискаше зъби. Времето като че ли спря, раздели се на секунди, секундите на малки частици и пилотът усещаше всяка една от тях. Пръстите стиснаха спу-

същите, но самолетът, вместо да трепне от изстрелите, продължаваше атаката си и само обективите на фотокартечниците замигаха и затърсиха противника в ясното небе.

Летците се любуваха на хубавия боен завой, с който Вълков излезе от атаката, после веднага заследиха самолета на Даскалов, който, без да се бави, в подробности повтори атаката, след като Вълков се разгъна за ново нападение.

Докато високо в небето самолетите пореха въздуха в учебен въздушен бой, от другата страна на радиоколата група млади летци бяха заобиколили заместник-командира по политическата част на полка капитан Паневски и оживено разговаряха.

Паневски държеше в ръката си жълт автоматичен молив и като махаше с него във въздуха, спокойно, без да бърза, убеждаваше:

— Сега е септември. До март идущата година имаме още много време. Можем да се подготвим, и то така, че да тръшнем всички други.

Някой съмнително поклати глава, други неопределено гледаха пожълтялата и излиняла вече трева и нещо съобразяваха, а един измърмори със съмнение:

— Няма да я бъде тая, другарю капитан. Не е за нашите уста лъжица.

— Какво значи това — не е за нашите уста лъжица? Да не сме гърбави или сакати? Ти беше от Котленско, ако не се лъжа, нали? Котленско хоро знаеш ли? Знаеш. Туй то. Ще ни покажеш стъпките, ще го разучим и първият номер е готов... Още утре вечер можем да започнем... Други знаят шопска копаница, трети — македонски хора, четвърти свирят, пети пеят. Тя така става тази работа. А ти — не можело. Ха да видим, може ли?

Летците одобрително зашумяха. В очите на капитана светнаха лукави искрици:

— Значи, можем. Довечера ще се посъберем за половин-един час да видим откъде ще почнем. След летенето, ако няма разбор, ще се съберем в моята стая.

Въздушният бой беше завършил. На летището кацаха един след друг самолетите. Вълков се насочи хубаво, леко докосна пистата и самолетът с пречупени назад стреловидни криле прогърмя край командния пункт. Даскалов правеше втория завой и не изпускаше от очи летището. Над него се виеха в кръг останалите. Групата около капитан Паневски се раздвижи — идваше техният ред. Едни, вече приготвени от по-рано, забързаха към самолетите си, други преглеждаха ракетните патрони, а трети нахлузиха на раменете си тежките парашути.

— Другарю подполковник, старши лейтенант Вълков. Задачата изпълних.

На две крачки зад него стоеше мирно, все още с парашут на гърба си, Даскалов. Той държеше ръка до бонето си и гледаше подполковника право в очите.

— Отлично, Вълков! — Русинов здраво стисна ръката на старши лейтенанта. — Отлично, Даскалов!

— Служа на Народната република! — прокънтя дружният отговор на двамата летци.

Вълков и Даскалов се отправиха към радиоколата така, както и летяха във въздуха — Вълков напред, а на две крачки зад него, малко встрани, пристъпяше с меките си летателни ботуши Даскалов, като сваляше в движение парашута си.

— Бива си го временцето. Масло! — радостно бъбреше Даскалов. — Дръж парашута за минутка.

Вълков с привичен жест свали бонето, приглади назад косите си и обърса чело с опакото на ръката си.

— Хубаво наистина. А ти къде се отплесна по едно време?

— Аз да съм се отплеснал? Къде? Кога?

— Хайде, хайде. Къде! Ти да не мислиш, че като летиш зад мен, та не те виждам? Точно когато се разгръщахме за заемане на изходно положение. Когато исках да отидем към слънцето. Къде беше тръгнал?

— Вярно. Прав си. Но маневрата ти беше така неочаквана, че продължих просто по инерция.

— По инерция, по инерция — подразни го Вълков. — Друг път не се заплесвай. Имаш глава на раменете си — трябва да мислиш. И се оглеждай повече. Тия очи затова са ти дадени. Можеш ли да помислиш, че ще се хвърля така, направо. Виждаш слънцето къде е, няма облаци за прикритие, значи откъм неговата страна трябва да минем, оттам ще атакуваме. Ама работа, ха!

— Много си припрян. Оттук даже не се забеляза, че Даскалов се е отклонил.

— Днес малко, утре повече и накрая, точно когато не трябва, ще ти оголи гърба. Тази работа така не става — наистина ядосано и с досада прогърмя Вълков. Даскалов се засегна и се изчерви. Как можа да се отклони? Вярно, съвсем мъничко беше, но защо Вълков вдига толкова шум?

„Сякаш и на гърба си има очи" — помисли си Даскалов. — „Де да стигна и аз дотам. . ." — после вдигна парашута си на рамо и се отдалечи.

Вълков погледа след него, усмихна се и като кимна, тихичко пробърбори:

— Лети. С такива не ме е страх. Наша мая е замесена там. Нека се учи. Да не му хвръкне чивията...

А в това време капитан Паневски и Даскалов вече оживено разговаряха.

Даскалов уморено беше седнал на парашута си и внимателно слушаше заместник-командира. Паневски отново махаше жълтия молив и горещо и разпалено доказваше нещо, въпреки че Даскалов мълчеше и не оспорваше. След това, като използува една от паузите, Даскалов протегна ръце напред, сякаш искаше да хване молива, и изговори в скоропоговорка:

— Китари, китари намерете, другарю капитан. Аз ще се заема с тази работа. То няма да бъде съвсем по правилата, но една програма от народни песни можем да приготвим. После там танга, румби, валсове... Китаристи имаме, свирят някои. Бакаджиев, Лозев, Бъчваров, аз... Хора има. Инструменти няма.

— Инструменти има. Отпуснали са за нашия полк няколко броя. Трябва да пратим човек до София да ги получи. Сега за сега поговори с останалите, уточнете това-онова, може даже да почнете работа.

— Довечера да идвам ли?

— Можеш и да не идваш. Ти всъщност знаеш за какво се отнася. Задача си получил, но ако нещо те интересува...

Капитанът стана, угаси цигарата и я хвърли във варелчето с пясък.

— Хайде да вървим на обед. Камионетката пристига.

Откъм края на плаца, по бетонната рольожка, вдигаше прах камионетката, с която летците отиваха на обед. На радиостанцията застана замест-

ник-командирът по строевата част майор Статков, а подполковник Русинов започна да слага парашута си.

6

Любими,

Изминаха почти два месеца от нашето последно виждане. И ето, близо месец откакто ти мълчиш и не се обаждаш. Един месец, в който аз напразно очаквам вест от тебе. Мъча се да не мисля за това, но рано сутрин, когато се връщам от работа (сега работя нощна смяна), търся да открия твоя познат почерк върху плик, който носи моето име, и когато няма такъв, аз страдам. Може би съм много нетърпелива, но аз тръпна пред мисълта, че може да ти се е случило нещо лошо.

Андрей, любими. Колко скъпо се заплащат щастливите мигове, а ние изживяхме толкова малко, за да платим толкова скъпо.

Толкова ми е тежко, ходя сама. По улиците е тъй красиво, листата вече пожълтяват.

Често мисля за теб. Мъчно ми е, че имаш грижи, които аз не мога да споделя с теб. Така копнея за радост, за нежности, за щастие, за онова малко щастие на морския бряг. Бих желала да те видя, да споделя с тебе неприятностите си, да те почувствувам отново близък и скъп.

Ако си здрав, пиши ми само два реда, да знам, че си жив, че си здрав, че не ти се е случило нищо лошо.

Как много бих искала да ти пиша още, още много, да бъда с теб, но съм крайно изморена.

Нощната работа ме убива...

Бъди здрав, Андрей. Не забравяй, че има човек, който те обича и който те чака.

Прегръщам те и нежно те целувам

Лена

София, 21 септември

Вълков повъртя в ръцете си писмото, погледна към съседното легло, на което Даскалов настройваше китарата, и глухо въздъхна:

— Дааа.

— Какво има?

— Нищо. Писмо от Лена.

Даскалов сви рамене и не отговори. Той се наведе отново над китарата, взе няколко акорда и запя. Думите на романса бяха отдавна познати на Вълков, мелодията също. Даскалов обичаше тази песен повече от всички други, свиреше я често и очите му гледаха безцелно, като че ли виждаха нещо далечно и неуловимо, нещо, което виждаше само той. Вълков знаеше, че тази песен Даскалов беше научил от майка си, починала преди няколко години, затова уважаваше чувствата му и никога не го прекъсваше. Сега песента му подействува. Завладя го тъга, необяснима, парлива, той почувствува как всичко наоколо стана сиво и скучно. Нещо не достигаше. Какво именно, Вълков не можеше да определи. Може би това беше само временно настроение, може би просто скука, породена от самотния и еднообразен живот.

Даскалов прекъсна романса. Китарата звънна тихо и в стаята настъпи тишина.

— Какво смяташ да правиш?

— Просто не знам — вдигна рамене Вълков. — Колкото повече време минава от последната ни среща, толкова повече мисля за нея.

Струните отново звъннаха, но веднага Даскалов ги притисна с твърдата си мургава ръка.

— И аз не знам. Нищо не знам... Моят съвет е: все пак недей да се увличаш. Не е за нас тя. Тук не всеки търпи — студ, кал... Само едно кино има...

— Ти, като че ли не я харесваш? -- изпитателно го погледна Вълков.

Даскалов не отговори. Дрънна с китарата и сви рамене:

— Нищо такова не съм казвал. Твоя си работа.

В стаята отново настъпи тишина. Вън, в малкото дворче, някой сечеше дърва. Наблизо пресипнало и заядливо лаеше куче.

— Ще ида в София — смутолеви Вълков, — отдавна съм решил...

Даскалов учудено го стрелна:

— В София? Кой ще те пусне? Ти си използува отпуската.

— Ще взема неплатена отпуска, полага ми се. И... — тук Вълков се запъна — ще я доведа! — изтърси неочаквано той.

Даскалов се обърка. Той остави китарата до себе си, скръсти крак върху крак и подсвирна от удивление. Това беше така неочаквано, че не можа да каже нищо. Извади табакерата си, запали цигара и като пусна малко синьо пръстенче, неопределено проточи:

— Тъъъй.

Двамата мълчаха.

— Виж какво, Андрей. Не се познаваме от вчера. Аз много ще се радвам, ако ти бъдеш щастлив. Не мога да те спирам, нямам право да се меся в твоите работи... Аз ще се пренеса при Владов, Ковача. Запомни само едно — на мен можеш винаги да разчиташ.

Даскалов стана, наметна куртката си и излезе.

Вълков мълчеше. Застанал до малката печка в ъгъла, той разлистваше безцелно едно списание. Не можеше да вземе някакво решение. Пристъпи до прозореца и се загледа навън. През още неопадалите листа на дърветата в градинката се

промушваха червени слънчеви лъчи. По улицата трополяха коли, някъде се смееха жени високо и ясно, някъде се чуваха резки удари като заглушени револверни гърмежи — трудолюбива домакиня тупаше килим. Вечерната прохлада сякаш беше върнала градеца към живот, запустял и безлюден през деня.

Вратата хлопна. Даскалов вдигна китарата и в тишината звъннаха тихичко медните ѝ струни.

— Да вървим, Андрей. Ще идем до „Стара планина", ще хапнем нещо. А после може да идем на кино — филмът е нов. Омръзна ми това движение по главната.

Вълков се отвърна и започна да облича куртката си. Ботушите на Даскалов изтрополяха по малката стълба.

На улицата двамата срещнаха Ковача. В паспорта му беше написано, че се казва Васил Владов, но преди да влезе във военното училище, той помагал на баща си в железарницата на ТКЗС. Откакто се помнел — само това — чукове, подкови и звън: непрекъснат, оглушителен звън. Така го нарекли Ковача. Така и останало досега. Ковача беше спокоен и силен. Ходеше с широка, стремителна крачка и изглеждаше, че винаги бърза за някъде. И сега той се носеше стремително по уличката. Спря го Даскалов и двамата почакаха Вълков. Днес беше събота и настроението на Ковача беше слънчево — усещането, че на следния ден може да поспи по́ до късно, че няма да има бързане и тичане, клас, строй и команди, придаваше на лицето му блажен израз на спокойствие и доволство.

— Васка, кога можеш да ме приемеш при себе си?

Ковача спря, изгледа учуден двамата другари и запита:

— Вие какво, да не сте се карали?

Даскалов дяволито се усмихна:

— Да му кажа ли, Андрей?

Вълков мълчаливо кимна с глава и широко се усмихна.

— Знаеш ли, Васка, моят командир и брат, човек с голям ум, изведнъж взе, че оглупя. Да, да. Оглупя. Ще се жени.

Ковача премигна един-два пъти, лицето му стана сериозно и официално:

— Моите съболезнования на натирения съквартирант. Заповядай при мен, когато пожелаеш. А на Андрей — много щастие.

Тримата се разсмяха весело, сърдечно и закрачиха към центъра, където шумеше главната улица, светеха рекламите на киното и миришеше на скара, прах и препечен слънчоглед.

7

Четири дни след като получи последното писмо от Елена, Вълков седеше на своето място в залата и разсеяно слушаше лекция по политическа подготовка. Той беше навел глава и рисуваше в тетрадката си самолет. После до първия самолет се появи втори, след него трети. Самолетите се умножаваха, покриваха листа, а мислите на Вълков бягаха, връщаха се назад към изминалите четири дни, трупаха се безразборно и колкото и да се мъчеше да се съсредоточи, те се връщаха към Елена, единственото момиче, което той беше обикнал с цялото си сърце. Никога и от никого Вълков не беше получавал такива писма. Никой не беше се грижил за него така, както се грижеше това момиче — може би само майка му, когато беше жива.

Вълков израсна в тихо провинциално градче, в семейството на учител. Баща му беше пенсионер, жив и подвижен старец, който обичаше да бъбре и за политиката, да пие кафе и да играе табла, а когато се събереше със свои бивши колеги — да си припомня миналите дни, борбите, изборите. Беше безпартиен, но като повечето стари учители социалистическите му идеи бяха известни още много отдавна и старецът се смяташе за стар комунист, още повече, че беше писал стихове със социални мотиви и дори веднъж беше арестуван от полицията във връзка с някаква ученическа конспирация, организирана в неговия клас. С това се свършваше и неговата политическа дейност преди въстанието през четиридесет и четвърта година. След това той продължи да учителствува няколко години, после се пенсионира и сега, свикнал да работи през целия си живот — влагаше цялата си енергия в единната организация в квартала. Той пишеше реферати. Думата доклад за него беше чужда и невъзприемлива, изнасяше беседи, организираше жилищни конференции.

Майката на Вълков беше едра и красива жена, малко замислена, но когато се усмихнеше, откриваше два реда бели зъби, наредени като мъниста в малката ѝ добре очертана уста. Косата си тя носеше на кок, просто и стегнато. Андрей обичаше майка си с дълбока и скрита нежност. Когато той тръгна за военното училище, бащата, върл противник на военщината, се развика, заплаши го, че ще се отрече от него, после омекна и за пръв път го почерпи с ракия — чашка жълта сливовица, която се пазеше за гости.

Майка му не каза нищо. Тя само тури ръцете си на кръста, изгледа го продължително, ласкаво и тихо, както винаги, и каза:

— Върви, сине! Където ти е мераклът, там ти е и късметът...

Вълков мина под асмата, през градинката и хлопна малката дъсчена вратичка, поразкривена и погрозняла от времето. Обърна се. Майка му стоеше на прага, гледаше момчешката му фигура в окъсяла ученическа куртка и скришом обърса една сълза. После бързо го настигна, прегърна го силно и го целуна. Вълков спря, нещо сви гърлото му, но той пресилено се усмихна и твърдо изрече:

— Довиждане, мамо.

Повече Вълков не я видя. През зимата, малко след Коледа, той получи телеграма, че майка му се е простудила и е много зле. Баща му го молеше да тръгне веднага. Дадоха му четири дни отпуск, но закъсня...

От този момент нещо се счупи в душата на курсанта Андрей Вълков. Той се отдръпна от шумните компании, затвори се в себе си, възмъжа. Болката по майка му премина, всекидневните грижи и занятия го поглъщаха, но в спомените му тя остана винаги жива, такава, каквато го изпрати във военното училище — застанала на прага, под бухналата асма с надвиснали кичури грозде, сложила ръце на кръста си, загледана след него, със сълза на смръщената старческа буза.

На баща си пишеше рядко и когато стана офицер, Вълков редовно му пращаше пари от заплатата си въпреки протестите на упорития и сприхав старец.

Макар че занятията и летенето отнемаха цялото му време, той се зае за тях с цялото си сърце и с всичката сила на своите двадесет и шест години. И все пак Вълков чувствуваше празнота в живота си, усещаше, че му липсва нещо, от което дните ставаха сиви и прилични един на друг. Тогава

потърси развлечение в книгите, четеше упорито, с увлечение и удоволствие всяка свободна минута.

На летището Вълков се срещна с Владимир Даскалов. Полека-лека се сприятелиха, наеха двамата стая и дружбата им укрепваше от ден на ден. Между него и Даскалов нямаше тайни, бяха винаги заедно и Вълков смяташе, че тази дружба ще запълни всичко, което му липсваше, но се излъга. След като се запозна с Елена, той остана замаян от ласките на тази красива девойка, която за няколко дни измести всичко останало от сърцето му.

Когато почивката на морския бряг свърши и те се разделиха, Вълков почувствува тъга. После му се струваше, че всичко ще мине така незабелязано, както и беше дошло, и от дружбата с Елена ще остане само хубав и топъл спомен за един безгрижен месец на брега на Черно море.

А ето че вече цели два месеца Вълков все почесто и по-често се улавяше, че мисли за нея. Чувствуваше, че тя заема все по-голямо място в мислите му, в плановете, в мечтите му. Увлечението му се усилваше, започна да му пречи. Вчера Вълков наруши строя на ескадрилата, онзи ден кацна тежко и тромаво, за което трябваше да изслуша една възмутена проповед от ескадрилния си командир и да води неприятен разговор с подполковник Русинов, а на всичко отгоре на семинара с ръководителите на политически занятия получи слаба оценка. Заради тази двойка капитан Паневски го „дра", а секретарят на партийната организация капитан Овчаров се разсърди и заплаши, че ако продължава все така, въпросът ще се разгледа в партийното бюро.

Последните четири дни Вълков дълго мисли какво да прави. За пръв път той не се посъветва с

Даскалов, който смяташе, че Елена не е момиче „от нашата черга", че е малко разглезена и увлечена, че не си дава сметка за трудностите на един съвместен живот с Вълков. В разговор Даскалов беше подметнал, че това не е любов, а просто моментно настроение и че скоро от него няма да остане нищо. За любовта на Вълков към Елена знаеше само той. Другите можеха само да предполагат — Вълков не говореше за своите чувства, с никого не споделяше. Той дълго мисли дали да поговори с капитан Паневски, но после махна с ръка и помисли:

— След двойката ще рече, че търся оправдание... Няма смисъл.

Понякога в главата му се въртяха и тревожни мисли. Дали наистина не се разприказва много там, на скалите? Дали не беше казал нещо повече от това, което можеше да каже? Вълков се боеше от казаното, спомняше си разговора с Даскалов в малката стая на почивния дом и отпъждаше тези мисли като досадни мухи — може ли да се съмнява в Елена? Пък и нищо особено няма, нека знае с кого ще живее. Вълков забравяше тревогите си, пред него се откриваха нови перспективи и всяка мисъл за нещо нередно той чувствуваше като обида за себе си и за Елена.

В този час по политическа подготовка Вълков твърдо реши да поговори с подполковник Русинов. Реши да му обясни положението си и да поиска четири дни неплатен отпуск. Подполковникът е разбран човек, ще разреши. Той се усмихна весело, затвори тетрадката и се опита да внимава. Но думите на лектора преминаваха край ушите му и Вълков се убеди, че все едно, от тази лекция нищо няма да излезе. Той с нетърпение дочака края на занятията. Излезе веднага след лектора, оправи куртката си, провери дали възелът на връзката е

на мястото му и като прекара ръка по брадата си, за да провери дали не е брадясал, закрачи към щаба.

Изкачи десетте стъпала пред ниското едноетажно здание на щаба, отговори разсеяно на поздрава на часовия и влезе в малкия хол с мозаичен под. Пристъпи няколко крачки назад и напред, нерешително спря пред вратата на командира и като набра въздух, сякаш се готвеше да скочи в студена вода, почука.

Подполковник Русинов не беше сам. Наведен, отдясната му страна стоеше началник щаба и докладваше нещо, като сочеше с грижливо подострен червен молив едно разписание за нощните дежурства и полетната таблица за седмицата.

— Другарю подполковник, старши лейтенант Вълков ви се представя по служба.

Подполковникът вдигна глава и уморено го погледна:

— Какво има, Вълков?

Вълков неловко пристъпи от единия крак на другия и погледна към началник щаба:

— Искам нещо да ви кажа, другарю подполковник.

— Говори, Вълков! Слушам те!

— Ако може само на вас, другарю подполковник.

Русинов изненадано се вторачи в старши лейтенанта. Лицето му се беше разруменило и командирът веднага схвана, че неговият офицер не идва по служба, вълнува се и че трябва веднага да го изслуша.

Русинов се обърна към началник щаба и заповяда:

— Свободен сте, майор Павлиев! Останалото ще ми доложите — Русинов погледна големия си ръчен хронометър — в четиринадесет часа.

Началник щаба събра таблиците си, сви едва забележимо рамене и с твърда крачка, която издаваше строевата му школовка, отвори вратата и излезе.

Подполковник Русинов затвори бележника си, стана, приближи до прозореца и се обърна с лице към Вълков:

— Е? Кажи сега...

Вълков преглътна, заби поглед в земята и развълнувано проговори:

— Другарю подполковник! Работата е моя, лична. Трябва ми отпуск — четири дни. Ако може от неплатения, другарю подполковник...

— Четири дни. Не е много. Но за какво ти е? Та ти само преди два месеца беше в отпуск.

— Другарю подполковник, напоследък сам виждате, че нещо не съм в ред. Започнах да се разсейвам, не внимавам, получих слаб на семинара, кацнах лошо... Искам да ви обясня защо става всичко това.

Русинов внимателно погледна старши лейтенанта. Той не обичаше, когато виновните се оправдават, но външно не издаде своите мисли. Дългият опит го беше научил да изчаква, да изслушва докрай. Русинов се боеше да не пресече откровението, да не отблъсне от себе си човека, който може би ще иска съвет или помощ. Подполковникът знаеше, че в такива случаи идват или страхливи хора, или много честни. Вълков не беше от страхливите. Изпълнителен, точен, но малко ли хубави и лоши неща може да крие в себе си един човек? Никой никога не беше чул Вълков да се оплаква или да разказва нещо за себе си. Русинов знаеше, че Вълков не обича и самокритиката. Когато го критикуваха за нещо, мълчеше, но всички посочени грешки изправяше или се мъчеше да изправи, без да дава

обещания и без да говори. Затова неговите думи го учудиха.

— За всичко е виновна една девойка, другарю подполковник. Не... Неправилно се изразих. Не виновна, а причина за всичко... Как да ви кажа... Запознах се с нея преди два месеца. И оттогава нещо се разсеях, не внимавам...

Подполковник Русинов се разпусна вътрешно, по загорялото му лице трепна нещо младежки весело и той силно и сърдечно се засмя. Той приближи, потупа Вълков по рамото:

— Кой какво прави, аз все за нея мисля. И кацам лошо, и двойки получавам, и командирите започнаха да ме мъмрят. Така ли?

— Така — прошушна Вълков и поклати глава.

— И какво смяташ да правиш?

— Другарю подполковник...

— Кажи го де. Кажи го направо: искам четири дни отпуск, за да се оженя. Нали? Правилно ли съм разбрал?

Подполковникът отново се разсмя. Ласкаво погледна високия и едър пилот, който се стесняваше като момиче, когато трябваше да каже нещо за чувствата си, и изведнъж сериозно и твърдо отсече:

— Не може, Вълков. Четири дни не може. В никакъв случай.

Вълков изтръпна. Не може... Значи напразно дойде тука така необмислено и бързо. Стана му неудобно, той замълча. В кабинета настъпи тишина.

— Четири дни! — промърмори Русинов. — Четири дни! Къде се е чуло и видяло — четири дни? Сватба за четири дни. Че ти не можеш само да я доведеш тука... Виж, десет е друго нещо. За десет дни съм съгласен. Кога смяташ да заминеш?

Сякаш гореща вълна плисна в бузите на Вълков. Той се усмихна широко и радостно, очите му блеснаха щастливо:

— Още довечера, другарю подполковник.

— Е, добре. Довечера — довечера. И ние едно време така ги решавахме тези работи. Обади се на ескадрилния си командир и кажи на Лиляна да ти приготви командировъчно удостоверение за десет дни и кредитни билети. При мен идва капитан Паневски и говорихме, че трябва да се изпрати до София човек, за да получи някакво имущество — музикални инструменти. Та така. Инструментите изпрати незабавно, ще почакаш да вземеш нещо от министерството, тъкмо след десетина дни, и тогава ще се върнеш... Обади се и на капитан Паневски и... приятен път!

Вълков пъргаво изкозирува и изхвръкна от кабинета.

Русинов замислено погледна след него, усмихна се топло и извика:

— Хем на сватбата да не ме забравиш!

Вълков се спря, пообърна се и извика:

— Съвсем не, другарю подполковник!

После изтрополя по стълбата, вратата се блъсна и всичко утихна.

Подполковникът се усмихна, поклати глава.

Вън беше сив и намръщен есенен ден. По ниското небе пълзяха тежки облаци, ръмеше ситен, едва забележим дъждец. Такова време винаги разваляше настроението на подполковник Русинов. Денят минаваше мудно и тежко. Часовете течаха едва-едва, стъмваше се рано. В градинката между постройките капеха листата на канадските тополи. Циментената пътека беше постлана с жълт, мокър килим, миришеше на влажна земя, на есен. Високо над летището се виеха гарги и техният дружен грак до-

литаше до мократа и посърнала трева, влизаше през прозорците и навяваше неясни и тъжни мисли. Малко по-късно в спалните помещения, в класните стаи и дежурните стаи запалваха лампите и в жълтеникавите квадрати светлина се отразяваха малки локвички. В тях дъждовните капки вдигаха дребни, сребърни пръски. Само от време на време монотонното чукане на капчука се заглушаваше от тежки стъпки — часовоят се разхождаше. Шляпането по цимента и размекнатата земя заглъхваше към плаца и хангарите.

Но сега настроението на подполковника беше друго. Той гледаше сивия плац, зиморничаво настръхнал под дъжда, самолетите, сгушени под брезентните си покривала, и неподвижната фигурка на часовия, наметнат с плащ-палатка, грижливо скрил автомата под платнището. На душата му беше светло и радостно. Той се замисли, поразходи се назад-напред из кабинета си, седна зад бюрото. В здрача на стаята Русинов видя далечните дни на своята младост. Спомни си летището и старите самолети, на които започнаха да се учат в подофицерската „на негово величество" школа. Видя грубия ротен командир, който в такива дъждовни дни ги строяваше на открито и сам наметнат с платнище, четеше дълго словесно. А дъждът се стичаше на вадички по грубите подофицерски куртки, капеше от фуражките по раменете и по цялото тяло бягаха ситни, студени тръпки.

В такъв сив ден разгледаха и техния процес. В такъв сив и дъждовен ден разжалваният школник-подофицер Русинов пристъпи прага на затвора с присъда за участие в конспирация срещу царя и отечеството... Десет дълги години трябваше да прекара в студените влажни килии на затвора. Десет дълги години го бяха обрекли „да седи и

размишлява за своята непатриотична постъпка". Така се изрази прокурорът — един наперен майор със стъклени сини очи и дълга пелерина — „непатриотическа постъпка"... След няколко дни, пак в такава навъсена нощ, изведоха организаторите на конспирацията и никой повече не ги видя. И въпреки всичко това през тези сиви дни имаше нещо, което топлеше сърцата под раираните затворнически дрехи. През дебелите стени на затвора се промъкваше светъл лъч, който тъмничарите и надзирателите не можеха да спрат, не можеха да отнемат. Това бяха чувствата на една девойка, която му писа в затвора, че ще го чака, че винаги ще бъде при него. А Русинов трябваше десет години да живее сам, да се поддържа само със своите идеи и от онова голямо чувство, което му даваше сила, ободряваше го и му помагаше, наречено от хората любов.

Русинов тръсна глава и стана. Спомените отлетяха далеч, но хубавото, топлото чувство остана...

8

От два дни Елена беше в градеца. Гражданският брак с Вълков беше регистриран набързо в София. Заминаха също така набързо. Градецът, потънал във вечерния здрач, всред който градинките с оголели вече дървета се очертаваха като тъмни островчета, я успокои с тишината си. От време на време глухо протракваше кола, избучаваше натоварен камион и настъпваше такава тишина, че чак ушите започваха да пищят. Успокоиха я слабо осветените улици с особената миризма на препечено слънчогледово семе и прясно олио, чистият въз-

дух, който като че ли имаше свой вкус, непознат досега.

Но това беше като че ли само едно внезапно настроение, вълнение, което обзема всеки, когато пристигне в непознат град, при непознати хора, когато започва нов живот, неизвестен и може би труден.

Спомни си широките и осветени улици на София, шума по кръстовищата и булевардите, клаксоните на леките коли, неоновите реклами, увиснали в тъмното есенно небе. Дали ще успее да се върне отново там, където кипеше животът, където градът тътнеше и мамеше към себе си, или ще отиде още по-далеч, където всички тези тревоги и съмнения ще бъдат за нея само далечно минало.

През първата нощ тя не заспа до сутринта. Мъчеше се да си представи съвместния живот с Вълков, този сърдечен и малко тежък човек, и не можа. Видя Даскалов, рязък и както ѝ се стори още във Варна на плажа — малко сърдит и самонадеян. Спомни си и добродушното лице на Райков и потръпна при спомена за пронизителния поглед на високия капитан, някакъв заместник-командир, който като че ли се казваше Паневски. Да. Паневски. Много обич и уважение забеляза Елена към него... Как ще се справи тя, Елена, с всички тях, с жените им, с тяхната среда и компания? Сърцето ѝ се сви от тежко предчувствие.

Всичко в главата ѝ се объркa, завъртя се и на разсъмване тя заспа дълбоко и непробудно, уморена от впечатления, вълнения и пътя...

*

Тя стоеше до прозореца, гледаше през градинката към улицата и чакаше Вълков. Стаята, обикновено разхвърляна, сега блестеше от чистота.

Креватът беше оправен и сивото вълнено одеяло беше опънато вече не по войнишки, с подпъхнати под тюфлека краища, а така, както във всяка къща, където се разпорежда добра и трудолюбива домакиня. Масата беше застлана с бяла, чиста покривка, която блестеше, хрущеше при докосване и изпускаше дъх на чисто изпрана дреха, на сапун. По нея бяха наредени корковите поставки, които Елена купи в големия универсален магазин, наскоро открит на главната улица. Чашите бяха наредени върху малка масичка вън, в малкия полутъмен вестибюл, който хазайката любезно беше отстъпила за сватбата, като предвидливо беше прибрала при себе си стъклената ваза с дантелената покривчица под нея.

На радиото, поставено върху триъгълна поставка в ъгъла, имаше малка пръстена вазичка с две големи хризантеми, които сякаш изпълваха цялата стая с тънкия си, едва уловим аромат.

На стената висеше портрет на Вълков в летателен комбинезон с висока кожена яка и спуснати надолу подбрадници на бонето — неизбежен спомен на всеки курсант от първите години във военното училище. Сега стъклото беше изчистено и измито, а в долния край на простичката посребрена рамка беше затъкната една нейна снимка.

Малката печка в ъгъла бумтеше. Лампата не беше запалена. Зад вратичката играеше немирен оранжев пламък и червени огнени зайчета подскачаха и се гонеха по отсрещната стена. В стаята беше тихо, топло и приятно. Вън свиреше студен есенен вятър, голите клони на ябълката, които надничаха в прозореца, тракаха глухо.

По непавираната уличка, на която живееше Вълков, се зачуха тежките стъпки на много хора, весел смях, висок говор. Елена трепна, прекоси бързо

стаята и завъртя ключа. В стаята блесна силната стосвещова крушка, купена по нейно настояване. Ярката светлина прогони тихата уютност.

Елена се огледа за последен път, хвърли поглед на измитите дъски, масата, леглото и като пооправи с ръка косите си, отвори вратата. Глъчката нахлу през външната врата и изпълни малкия вестибюл.

Зачервен от вятъра, със закопчан до горе шинел, пред нея се изправи Вълков. От него лъхаше студ. Лицето му беше както винаги топло и широко. Той я хвана за ръката, дръпна я леко и високо викна:

— Посрещай гостите, Лена! Сега ти си домакиня...

Зад Вълков пристъпи слаба и суха женица, не стара и не млада, с приветливо, умно лице и високо чело, под което блестяха две весели, черни очи. Зад нея пристъпваше мъжът ѝ — подполковник Русинов.

Двамата се ръкуваха с Елена сърдечно, като близки, свои хора и влязоха вътре. След тях влезе Даскалов. Дрънна струните на китарата и викна:

— Къде си младоженецо? Къде приемаш гостите си?

Зад тях идваха още нови и нови хора, познати и непознати летци, техници, радиотелеграфисти... Познатите се усмихваха широко, говореха на ти и Елена си ги спомняше само тогава, когато свалеха шинелите и шапките и видеше опърлените им загорели лица.

Жените оглеждаха крадешком новата ѝ рокля от тъмносин вълнен плат, черните модни обувки на висок ток, стройната ѝ талия и бухналите коси и едва тогава минаваха в стаята. Когато влезе и последният гост, Елена затвори вратата, подреди шапките, натрупани на малката полица над зака-

чалката, и влезе при гостите. Тя застана до прага и се смути. За миг всички я погледнаха с любопитство и може би всеки за себе си я прецени — що за човек е тя? Даже глъчката заглъхна за миг. И в тази частица от секундата с тънкия си женски усет Елена разбра, че е спечелила сърцата на своите гости и това й върна смелостта. Тя искаше вече да излезе и да пренесе в стаята приготвените от по-рано закуски, когато подполковник Русинов стана и като се поокашля, както правеше винаги, преди да започне разборите на занятията, започна със строг равен глас:

— Вълков, вино! Да се напълнят всички чаши. Виното не го обичаме, но когато се жени някой — пием го с удоволствие.

Подполковник Русинов намигна хитро и почука по чашата си.

Елена отново се обърка. Поиска да каже нещо, но няколко души вече тичаха навън. Чу се възклицание и веселият глас на Ковача:

— Ей го. Веднага го намерих. Само по миризмата го открих, нищо, че е в дамаджана. . .

В стаята се разсмяха силно и неудържимо. Всички знаеха, че в целия полк Ковача най-малко разбира от вино, рядко пие и ако не е в компания, сам едва ли би се сетил да си поръча чаша вино.

Бялата десетлитрова дамаджана обиколи чашите на гостите и в тях заискри червено домашно вино. В него подскачаха светли искрици и като че ли отразяваха веселите огънчета от очите на гостите.

Едва тогава Елена се опомни, разтича се и на масата се появиха салати, бутилка изстудена ракия, греяна ракия, хляб, консерви, печени пилета. . . Широка ръка имаше Вълков — не се скъпеше за приятели.

Подполковник Русинов огново стана, взе пълната чаша и я погледна срещу светлината:

— Ние сме летци! Здраво и сплотено семейство. Днес приемаме всред нас нов човек. Едно момиче, което ние не познаваме, но което ще трябва да споделя трудния житейски път на един от нашите другари. Казах труден, защото без обич, без взаимна подкрепа нашата служба е действително трудна. Но ние сме весели хора и трудностите не ни плашат. Нека да не плашат и нея. Искам да пожелая на младото семейство много радост и щастие, дълги години съвместен живот и...

— Един син — допълни капитан Паневски.

Всички се разсмяха, подполковникът погледна младоженците, смръщи се на шега на капитана и вдигна чашата си:

— До дъно! За новото семейство... И за сина!

Чашите зазвънтяха, посипаха се благословии и шеги, всички зашумяха радостно и възбудено. Настроението се повиши. Утре беше неделя, работа нямаше и всеки се веселеше, без да мисли за умора, за работа, за летене...

Даскалов се намести по-удобно, прихвана китарата и като взе няколко звънки нежни акорда, запя. Към него се присъедини един, после още един и цялата компания гръмна в хор:

Отишла Радка за вода,
Радо Радке, пиле,
Радо Радке, душо.

Отишла, не се върнала,
Радо Радке, пиле,
Радо Радке, душо.

Нямаше празник, нямаше тържество да не пеят. Всеки имаше по някой спомен с тази песен. Тя беше

винаги с летците, звучеше на сватби и празненства, на екскурзии или просто я подсвиркваха по плаца, в коридорите или в парашутната зала. Кой я запя пръв път — никой не помнеше. Но тя стана близка, неразделна другарка на всички. Подполковник Русинов си спомни младините, срещите с другарите си, красивото и скромно момиче, което му беше писало в затвора, че ще го чака и което седеше сега до него с посребрели коси на слепите очи, спомни си гарнизонния затвор в Плевен, където арестуваните подофицери от неговия орляк пееха...

Старши лейтенант Савов си спомни за своята сватба, на която бяха пели същата песен, и здраво стисна ръката на жена си... Вълков видя Варна, хубавите летни дни и Елена — в тънка бяла рокля със синьо коланче и замечтани очи... Всеки имаше по нещо, свързано с тази песен.

Когато заглъхна и последният акорд, чашите отново звъннаха, отново зашумяха разговори и в стаичката стана тясно, душно и задимено... Някой отвори прозореца, притвори го, защото жените изпискаха и се сгушиха, и препирнята между сгорещените летци и жените им заглъхна в общата глъчка.

Отначало Елена се мъчеше да следи всичко и всеки, но после се отказа. Младите летци се чувствуваха като у дома си, наливаха си вино или ракия, чукаха се, а когато хлябът се свърши, Ковача се измъкна и донесе още цял куп филии — нарязани набързо и небрежно.

— На душманите — тънички филийки, на нас — български порязаници — оправда се той на забележките, че така не се режело хляб. — На мен хлябът всякак ми е сладък! — добави той.

Елена се обърка съвсем. Около нея се събраха групичка жени, млади и стари, разпитваха я за майка ѝ, за баща ѝ, за хиляди дребни и незначителни неща.

На вратата се почука и в стаята влезе хазаинът на Вълков. Стегнат в новото си синьо сако, което обличаше само в извънредно тържествени случаи, старецът уверено пристъпи напред. Младежите го посрещнаха като свой, отдавна близък и познат човек. Беше ясно, че не за пръв път е в тяхна компания — така бързо му подадоха чашка и вилица, поставиха пред него отбрани късчета... Старецът изпи на малки, бавни глътки ракията, избърса мустаците си с опакото на ръката си и вдигна ръка.

Всички замълчаха.

— Като роден син ми си, Андрей... Две години живееш у нас, но ми стана близък като мое чедо... Много нещо искам да ти кажа — сега време няма. Само едно ще ти пожелая: здраве. Имаш ли го — нищо не може да те поклати. Бъдете здрави, Андрейчо. И ти, и булката...

Вълков стисна ръката на стареца, стори му място и не след дълго, сред шегите и закачките, Елена чу попресипналия му старчески глас:

— Тогава бях, хе — като вас — хала... Бяхме пред Одрин...

— ...Гледам го, лети като пиян... Викам си на ума: мотаеш ме нещо, ама де да видим. Нали го знаете капитана — хитър като стара лисица. Та той отсам, а аз — към облака. Дебна го де... — разпалено обясняваше млад румен летец.

— ...Седя си аз до радиостанцията, а старшината чука нещо на ключа. Влез, викам му, във връзка с Горна. Веднага, казва, другарю старши лейтенант. Ако искате, и с луната мога да ви свържа... С луната, рекох, няма нужда да се свързваме, ами по-

викай Войнягово. Чука той, мръщи се, на току ми вика: „Не може. Връзка няма. Не мога да взема." Пък Войнягово — ей го де е. Петнадесетина километра от нас. Що се смяхме тогава с тая луна. Така си му остана от тогава — Янко Луната. . . — весело разказваше друг.

Отдавна беше превалило полунощ, а стаята на Вълков беше все още пълна с гости. На масата, по която бяха останали само празни изцапани чинии и чашите, пълни с вино, се кълбяха облаци тютюнев дим. Подполковник Русинов беше си отишъл. Бяха си отишли и тези, които имаха малки деца. Останаха само младежите и веселието беше непринудено и живо. Разказите и анекдотите секнаха, започнаха танците и още дълго подът на малката къщица тътнеше от тежките стъпки на чорбаджийското хоро и от бързите скокливи фигури на шопската ръченица, а накрая започнаха и танга, румби, валсове . . .

Последните гости си отидоха късно. Техният смях и гласовете им потънаха във воя на вятъра, който размахваше пешовете на шинелите и посвирваше непознати мелодии в клоните на уличните дървета.

Даскалов, Ковача и Динков вървяха по улицата. Динков беше „вдигнал колесника" и сега краката му се подгъваха. Той преплиташе ботуш о ботуш и като се опираше ту на Даскалов, ту на широкото и здраво рамо на Ковача, пелтечеше:

— Върви му, ей. Върви му на Андрея. Върви и туй то. И аз ще се оженя . . . Честна дума, ще се оженя . . . Омръзна ми, фу . . .

— Ожени се, че да те води жена ти, а не мен да буташ — добродушно се подсмиваше Ковача, като крепеше младши лейтенанта с могъщите си, сякаш изплетени от жили ръце. — Ама се натряска и ти . . . Хайде де, стъпяй право . . . Ще спиш при нас,

че не можем да те водим по дяволите в тая тъмница. И на мен ми се спи...

Тримата се скриха зад някакъв висок зид, иззад който стърчаха няколко тополи.

Рано призори вятърът утихна. На изчистеното от облаци небе светнаха разтреперани, като че ли измити звезди. Над градеца се спусна синкава мъглица и той целият стана призрачен и недействителен, сякаш пренесен от приказките, — с къщи от картон и дървета от син памук...

9

У дома си Вълков се върна късно. Седна на малкото столче пред запалената печка, събу мокрия си ботуш и опипа чорапа.

— Днеска създадохме колектив.

Елена се обърна и безразлично попита:

— Какъв?

— Художествена самодейност. Песни, танци, ей такива работи...

Елена се оживи изведнъж:

— Прекрасно! — плесна с ръце тя. — Ами аз ще мога ли да участвувам?

Вълков остави ботуша до себе си и учудено я изгледа:

— А ти какво можеш?

— Как какво? И това ми било мъж, да не знае възможностите на жена си... — Елена престорено въздъхна. — Мога да свиря на акордеон, мога да се занимавам с танцовата трупа.

Вълков мълчеше. Действително, това е добра идея. И нищо освен полза няма да принесе. Пък и

за Елена е добре, ако се открие у нея някакъв талант. Той запали цигара, пусна дима в печката и замислено се подпря на ръката си:

— Виж, за това може да се помисли. Аз още утре ще попитам, ще видим да наредим нещо.

Елена плесна с ръце и го прегърна:

— Виж дали може, Андрюшка... Омръзна ми да седя сама, на кукувица замязах. Направи нещичко за мен. И знаеш ли, ще те чакам вечер. Заедно ще си идваме. И няма да ти е студено, аз ще съм с тебе, нали? Свикнала съм да работя, а сега — сé в къщи, в къщи... — тя капризно наду устни и се изправи. — Хем ще бъда с нещо полезна.

Вълков се усмихна, хвана я за ръката и я притегли към себе си:

— Ще направя, разбира се. Стига да можеш. Танцова трупа, не е лошо, само да не се изморяваш много.

10

Валеше сняг. Едри бели парцали тихо се спускаха по алеите на градинката, топяха се на цимента пред кухнята на столовата, засипваха покривите на зданията, застилаха плаца, станал безкраен под бялата покривка. Някъде техниците проверяваха мотор. Турбината изреваваше, но грохотът на мотора се губеше в снега. Само враните уплашено и стреснато се оглеждаха от клоните на околните дървета и успокоени, отново замираха като неподвижни черни топчици. Смрачаваше се бързо. Работният ден свършваше. Войникът от радиоуредбата включи високоговорителите и над летището

се понесоха палавите звуци на някакъв тиролски валс. В шест часа от зданията наизлязоха летците. По куртки, шинели или със служебни шуби от брезент и подплатени с кожа те изпушиха набързо по цигара, споделиха това-онова и всеки забърза към квартирата си.

— Даскале, хайде, че рейсът избяга...

Даскалов хвърли цигарата в сандъчето, плю в снега и махна с ръка:

— Имам репетиция тази вечер, не мога ..

Не го чуха. Бързаха. Даскалов закопча шинела си догоре, понаежи се от студа и тръгна към салона.

Срещу него, забързан, идваше Вълков.

— Ти къде така?

— На съвещание при подполковника. А ти?

— В салона. Има репетиция...

— Там е и Лена. Кажи ѝ моля ти се да ме почака — и без това ще изпусне рейса. Да не бъхта толкова път сама...

— Дадено. Ти няма ли да се бавиш?

— Най-много час, час и половина.

— Ще ѝ кажа — Даскалов махна с ръка и забърза.

Когато Вълков влезе в кабинета на подполковник Русинов, всички бяха вече там и тихичко разговаряха. Чакаха само началник щаба. Когато и Павлиев пристигна, подполковник Русинов стана, поокашля се и почука с молива си по масата:

— Внимание, другари офицери... Свикам ви на съвещание по повод една заповед от щаба. Съдържанието е известно — чакали сме го отдавна. В нашия полк пристига на въоръжение нова материална част.

Подполковник Русинов направи пауза и почака да спре шушукането. Летците отдавна очакваха нови изтребители, бързи и мощни машини. Преди известно време се говореше, че били нещо изключително — просто не стигали думи и въображение, за да се предадат всичките им качества. Затова официалното съобщение на подполковника предизвика рязка и оживена реакция. Всички затихнаха, притаиха дъх.

— И така, това ще наложи да реорганизираме програмата на обучението. Ето я. Това е само проект, с който ще се запознаят ескадрилните командири. Ще я обсъдим допълнително, да видим какви изменения и размествания можем да направим на наша почва . . . — Русинов замълча, отпи глътка вода и като се поизкашля, продължи: — Напролет се очакват млади летци от училището. Ще трябва с тях да се премине най-напред на самолетите, които имаме сега, а след това — на новите машини. Работата е сериозна и много отговорна. Решава се въпросът за бъдещите кадри. . . Смятам, че с тази работа може да се заеме старши лейтенант Вълков.

Сякаш нещо бодна Вълков в сърцето. Инструктор! И това доживя. Да го смятат за стар. Той наведе глава и му се стори, че почувствува съжалителните погледи на ескадрилните командири. Затова го бяха повикали значи, да го зарадват. Обида и мъка стиснаха гърлото му, но дисциплината надделя. Вълков не се обади, само пресъхналите му устни едва чуто прошепнаха:

— Разбрано!

Останалата част от съвещанието Вълков пропусна край ушите си. Мислите му бяха все в новите самолети и в младите летци, които той ще трябва да подготви за преминаване на бойни ма-

шини. А старите ще излязат от строя, както са излезли много самолети досега... Ще станат просто тренировъчни машини. Старши лейтенант Вълков ще мине към инструкторите, няма да бъде повече боен летец, а просто учител на учебно-тренировъчна машина...

В салона кипеше оживление. Гайдарят, нисък и набит войник от родопските села, стискаше гайдата, бузите му се издуваха, сякаш щяха да се пръснат, и целият салон кънтеше от тънкия глас на пискуна и боботенето на ручилото. В мелодията се вплиташе кларинетът, подскачаше, водеше мелодията или изведнъж замлъкваше и предаваше партията на гайдата. На сцената, където бяха музикантите, седеше и Елена. Тя държеше на колената си голям акордеон и внимателно наблюдаваше танцьорите.

— Тука по-живо! По-живо! — викна тя. Остави акордеона на пода и скочи в салона: — Дай заедно... Така, така...

От запотените лица на танцьорите се стичаше пот, но всички бяха весели и доволни. Не бяха чести случаите да се потанцува, ей така, до насита... Още нямаше умора, всички играеха с желание.

Скокливите танци увлякоха и останалите участници. Нямаше рейс до града, вън беше студено. Китаристите, гъдуларят, певците — всички седяха покрай стените на големия салон и потропваха в такт с песента. В единия ъгъл седеше Даскалов. Той гледаше хорото и виждаше не сините войнишки куртки и офицерски ботуши, а пъстрите народни носии, меките цървули, шарените престилки на жените... Сторн му се, че е на концерт. И из-

веднъж в главата му мина мисълта: „А защо да не предложи на капитан Паневски да организират един концерт? Ей тъй, пробен, само за поделението. Пък и не само концерт, а просто едно събиране ще стане, ще се повеселят. Сега е ноември — има време."

Мислите на Даскалов летяха някъде встрани, той не забелязваше вече танцьорите, увлечен в собствената си идея.

Когато занятията с танцовата трупа свършиха и наближи време да пристигне рейсът, за да откара останалите офицери до града, Елена прибра акордеона в кутията, поговори нещо с един от войниците, после се облече и с група офицери и войници излезе навън.

До портала на летището я чакаше Андрей. Той пушеше цигара, говореше с Райков намусено и разсърдено. Когато Елена приближи, двамата замълчаха.

— Каква прелест е работата — възкликна Елена. — Човек се чувствува така отпочинал!

Райков се усмихна, а Вълков врътна глава:

— Така ли!

— Ти какво си кисел тази вечер?

— Нищо. Утре пак съм дежурен, та ми се поразвали настроението.

Елена замълча и го хвана под ръка.

Тримата закрачиха по заснеженият път. До спирката имаше около двеста-триста метра павиран път. А там минаваше шосето.

— Е, и теб те оставиха за инструктор? . . . — подпита Райков, като се връщаше към прекъснатия разговор.

Вълков се огледа предпазливо наоколо и ядосано измърмори:

— Толкова чаках тези нови самолети и на́ ти сега, булка, Спасовден! Обучавай младите!

— Ама и ти не си прав, де! — опита се да го успокои Райков. — Песента ти още не е изпята, както казваш.

— Ти няма ли да летиш повече, Андрей? — намеси се в разговора и Елена.

— Ще летя, ама не е това летене... И не се бъркай в нашите разговори — сопна се Вълков на жена си... — Като му дойде времето, ще разбереш.

— Какъв си станал! Човек не може вече да те попита за нещо.

— Питай, когато трябва.

Райков неловко мълчеше, после примирително зашътка:

— Хайде сега, като децата... Ти, наистина, какво се сърдиш на жена си? Като че ли тя е виновна.

На шосето просветнаха светлинките на автобуса. Тримата се затичаха, като догониха по пътя си голяма група офицери.

— Давай сега, напред... — юнашки се провикна някой и всички се втурнаха към шосето.

Вълков и Елена се прибраха у дома си късно. Печката не беше запалена, в стаята беше студено... Не бяха гладни, пък и нямаше нищо за вечеря. Вълков се съблече и се пъхна под одеялото. Елена хлопаше нещо в кухничката.

По-късно, свита и сгушена в него, тя го прегърна и тихичко попита:

— Андрюшка, а страшни ли са новите самолети?

Вълков се отпусна и му стана смешно:

— Самолети като самолети . . . А ти откъде знаеш за тях?

— Че нали си приказвахте с Райков. . .

Вълков замълча, после тихичко и внушително пошепна:

— Хем да не се разприказваш някъде?

— Ех и ти, знам! — Елена се сви до него и затихна.

11

На вратата се почука. Капитан Паневски отмести книжата, които лежаха на бюрото му, и като примигна няколко пъти, викна:

— Влез!

В кабинета енергично пристъпи Даскалов. Той се изпъна, рапортува и веднага премина към същността на разговора:

— Вчера ми хрумна нещо, другарю капитан. Искам да споделя тука с вас.

— Казвай да чуем!

— Защо да не организираме един концерт, другарю капитан. За празника на Съветската армия? То няма да бъде само концерт, ами така, ще се посъберем, ще потанцуваме, пък и ще си опитаме силите. Като знаем отнапред датата, ще се мъчим да не се посрамим.

Паневски се замисли.

— Да-а-а. . . — проточи той. — Идеята е добра. Можем да я изпълним. Ти мислил ли си нещо повече?

— Съвсем не. Просто така . . .

— Трябва да пообмислим, да изготвим нещо като проектоплан и да го доложим на командира.

Може той да има нещо предвид, може обстановката да не позволява.

На вратата отново се почука. Влязоха заместник-командирът по политическата част на първа ескадрила старши лейтенант Панайотов и ниският началник на подвижната авиоремонтна работилница капитан Добрев.

Паневски кимна към широкия кожен диван. Панайотов и Добрев седнаха.

— Седни и ти, Даскалов. Седни да поговорим малко. Това е интересна идея. Значи, ти мислиш да направим този концерт, по-точно тази вечеринка, в края на февруари. А не е ли по-добре това да стане в началото на март? Тогава е основан нашият полк — 12 март 1945 година. Хем годишнина, хем бойни традиции.

— За какво става дума, другарю капитан?

— Има предложение да организираме един концерт с богата програма, с песни и танци, с другарска вечеря, бюфет . . . Ще направим проверка на силите.

— Хубаво е, дума да не става — съгласи се Панайотов. — В града ли ще го организираме?

— Защо в града? Тука си имаме салон.

— И томбола можем да организираме — намеси се капитан Добрев.

Паневски се позамисли, почука с пръсти по бюрото си:

— Даскалов, свободен си. А вие, Добрев, за какво бяхте дошли?

*

— Въпросът е много ясен, другарю подполковник. Приходът от този концерт, от томболата — всичко ще отиде за партийната организация. После ще имаме възможност да си набавим някои ко-

стюми, носии, грим, каквото искаме... Ръцете ни се развързват. Иначе, само със субсидиите, не можем да свършим много работа.

Подполковник Русинов отново се вдълбочи в плана, помълча малко, сякаш обмисляше нещо, и се подписа в ъгъла на листа:

— Съгласен съм. Действувай, Паневски. Какво смяташ да правиш?

— Да свикаме едно общо събрание и да поставим въпроса пред колектива. Подробностите ще уточняваме допълнително. Важното е хората отрано да знаят нещата, да виждат в перспектива работата си. Така мисля аз.

— И гледайте там с капитан Овчаров да не се отрази на бойната подготовка, да не се поразпуснат хората... Художествената самодейност е полезна, но с нея не се воюва. Обица да ви е на ухото.

— Другарю подполковник — шеговито-обидено сви рамене Паневски, — за пръв път чувам от вас такава обида.

— Добре, добре. Действувайте там. Нещо друго да има? Какво ново из колектива?

Художественият самодеен колектив беше ново начинание в летището и затова всички разговори се въртяха около него. В него участвуваха летци и техници, радисти и щурмани, войници от батальона и работилницата, дори помощник-готвачът се записа в танцовата трупа.

— Привлякохме Елена Вълкова на работа в танцовата трупа.

— Е, как е? Работи ли?

— И още как, другарю подполковник. Само че...

— Какво?

— Капризна мъничко ми се струва, с недостатъчна политическа просвета, другарю подполковник.

— Че привлечете я в някой кръжок, научете я. Жена на наш летец е.

— Абе то е така, ама... Безпартийна е, другарю подполковник.

— Има време! Да е хубав човек — и партийка ще стане — усмихна се Русинов. — Ха превъзпитай я де! — Русинов отново замълча, позасмя се под мустак и добави вече сериозно: — Ако работи добре, възложи ѝ техническото ръководство на колектива. Иначе ми се струва културна жена, с вкус.

Подполковникът отвори чекмеджето, започна да рови и да търси нещо. Паневски почака една минутка, после реши, че разговорът е приключен и като нахлупи фуражката, козирува и излезе.

12

Дните в края на февруари и в началото на март бяха меки и слънчеви. Снегът по плаца се стопи и само тук-таме се белееха преспи като забравени почернели руна. Чувствуваше се дъхът на пролетта. Вечер над летището прелитаха диви патици и отлитаха към „Топлиците". Крякането на птиците достигаше до часовите и на тях вятърът вече не им се струваше така студен и неприятен. Денем топлите слънчеви лъчи и мирисът на земя напомняха на всички, че пролетта настъпва. А в караулното войниците разправяха, че в клоните на върбите вече потекъл сок.

Пистата изсъхна, опъна се като замръзнала река сред наболата тревица по плаца. По нея всеки ден гърмяха турбините на изтребителите. Самолетите се втурваха напред, блясваха като пуснати стрели

със сребристите си криле и потъваха в хоризонта, замъглен от лека пролетна омара.

Тази събота нямаше летене. Настроението на всички беше бодро. Тук-таме подсвиркваха, откъм салона се гонеха и преливаха бързи звуци, сплитаха се във весел радостен мотив — някой свиреше на пианото, неотдавна докарано в полка. Музиката влизаше през отворените прозорци в класните зали. Лекциите изведнъж ставаха безинтересни и по задните страници на тетрадките летците започваха да рисуват кокичета и минзухари или просто някаква начупена крива линия.

В щурманската зала, наведени над пъстрите карти, група летци прокарваха учебни маршрути. И тук звуците на пианото донесоха пролетния лъх.

Даскалов остави линийката до себе си, отмести цветните моливи настрана и погледна през прозореца. Зад малката градинка се ширеше плацът, отвъд него, още черни и оголени, махаха с вейките си стари криви върби, надвесени над реката, по която сега бавно плуваха парчета лед. Даскалов ясно си представи как мътните води подскачат по камъните и шумят в корените на върбите и в подмолите. А привечер по разлетите места ще се появят диви патици. Хубаво е да поскиташ така, надвечер, с пушка в ръка, да погазиш меката, набъбнала земя, да дишаш с пълни гърди пролетния въздух, да оставиш лицето си на топлия вечерен ветрец . . .

Зад върбите синееше Балканът. А още по-нататък беше се проснала Тракия. Там сега е още по-топло. Земята е изпръхнала, дими. А небето е синьо, толкова синьо, че даже очите болят.

— Какво си се размечтал така?

Вълков седна на свободния стол и леко го тупна по рамото.

— Нищо. Просто така . . . — Даскалов замълча и тихо, с необяснима тъга кимна навън: — Гледай каква пролет е!

Вълков не отговори. Той също погледна през прозореца. И, кой знае защо, в главата му минаха мисли — тревожни и неспокойни. Пролетта пристига, бушува навън и отминава. А може би тази пролет да е последна за някого от тях? И защо така мъчително се мисли в такова време? Вълков тръсна глава, сякаш искаше да прогони неприятните мисли:

— Довечера с кого си?

— Сам — отвърна Даскалов и събра моливите в кутията.

— И на вечерята ли си сам? — удиви се Вълков. — Ела тогава с нас!

— Кои са с тебе?

— Все сме свои хора — Лена, Райков, Ковача, аз... Други няма. Имаме една маса до прозореца.

— Ще духа — отбеляза Даскалов и безразлично прибра кутията моливи в чекмеджето при планшета.

— Ще дойдеш, нали?

— Може и да дойда — уклончиво отговори Даскалов.

— Има време до довечера, ще се уточним — смутолеви Вълков и отмина нататък в залата.

В последно време Вълков и Даскалов се отчуждиха един от друг. Даскалов ходеше повече сам, прибираше се рано, стана затворен и умислен. С Вълков повече не дружеше и отношенията им бяха дотолкова близки, доколкото това налагаше съвместната им служба.

Сега вече Вълков си спомни за много неща — за това, че веднъж не се разбраха с Даскалов и се загубиха. Това беше позор пред целия полк, а на

разбора се оказа, че Даскалов е летял правилно, че е сгрешил Вълков. Защо се беше случило така? Дали защото Вълков премного разчиташе на Даскалов като на опитен и добър водим? Или пък самият той беше допуснал грешка и не можеше да разбере къде именно бе сгрешил? Но в следващите полети те отново бяха един до друг, пазеха се взаимно и тази случка се забрави и престанаха да ѝ обръщат внимание. Но всички забелязаха, че Даскалов и Вълков вече не са така неразделни както преди. Из летището се понесоха слухове. Мнозина подозираха, че Даскалов е влюбен в жената на Вълков, но не иска да се бърка в живота на другаря си, други говореха, че Даскалов не харесвал Елена и затова се дръпнал от Вълков, трети пък споделяха, че Вълков бил ревнив до полуда и след някакво скарване с Даскалов престанал да дружи с него... Имаше и такива, които мислеха, че Даскалов ревнува, че не може да прости на Елена така леко да отнеме приятеля му, свързан с толкова общи преживявания, и отгоре на всичко това — да го остави без квартира. Наистина Даскалов се пренесе при Ковача, но може би обидата е останала у него. Кой знае...

Тези слухове стигнаха до ушите на Вълков. Той се усмихна криво и подметна:

— Бабини деветини...

Но в главата му се промъкна съмнението: дали пък Даскалов наистина не ухажва Елена? Отстрани се виждат повече неща. Скоро обаче той отхвърли тези си мисли, понапрегна паметта си и си спомни как Даскалов веднъж му беше споменал, че тази сватба е прибързана, че Елена не е момиче „от нашата черга", като намекваше за градското ѝ възпитание и изисканост, и в себе си реши да не дава ухо на никакви слухове.

За това чу и Даскалов. Той само се усмихна кисело и не оспори нищо. Само заканително предложи:

— Нека някой го каже пред мене!

Седнал до прозореца на своето работно място, Вълков гледаше плаца на летището и всички тези стари мисли нахлуваха в душата му. Впрочем довечера ще разбере много неща. Даже може да поговори с Даскалов открито, както отдавна не бяха говорили.

*

Подполковник Русинов беше в хангара на първа ескадрила, когато при него дотича адютантът. Старши лейтенантът козирува и позапъхтяно доложи:

— Другарю подполковник, пристигна инструктор от София.

Русинов се намръщи. Той не обичаше разните инструктори и проверители. Те пристигаха обикновено със сутрешните влакове, искаха сведенията, плановете, таблиците, ровеха се по цял ден и проучваха ту един, ту друг въпрос, а понякога стърчеха на плаца и гледаха кацанията и излитанията на самолетите. Русинов имаше уважение само към инструкторите пилоти, които излитаха с летците на учебните машини и във въздуха показваха удивително майсторство, летяха тъй, както летеше сам Русинов, и после за тях летците си припомняха с възхищение и възторг.

Затова Русинов измери адютанта и троснато каза:

— Що за инструктор? Пилот ли е?

— Съвсем не. Подполковник е... Може да е политически...

— Че заведете го при Паневски или при Овчаров.

— Той настоя да види вас, другарю подполковник.

Русинов изсумтя недоволно и се обърна към инженера на полка, който беше в кабината:

— Аз отивам тогава, пък вие ми доложете после резултата от огледа. Тази мисъл, която подхвърлихте на съвещанието, е интересна и ще я разгледаме.

Той тръгна към малката вратичка, отворена в големите затворни крила на хангара, и излезе вън. След него ситнеше адютантът. Русинов примижа на слънцето, смръщи лице и тръгна към щаба.

В кабинета на подполковник Русинов седеше в креслото до прозореца дебеличък подполковник в зелена пехотинска униформа с малинови петлици и кантове. Той стана пъргаво при влизането на Русинов, тракна непринудено с токовете на окалялите си ботуши и се представи:

— Подполковник Василев ви се представя по служба!

Русинов окачи полушубката на закачалката зад вратата, седна зад бюрото си и въпросително погледна госта си.

Подполковникът с малиновите петлици извади от вътрешния джоб на куртката си командировъчно удостоверение и малка червена книжка и ги подаде.

— Идвам при вас по един много важен въпрос, другарю подполковник.

— Моля.

— Мога ли да запуша? — Василев притегли към себе си пепелницата, запали цигара, без да бърза, и пусна облак дим през носа си: — Във вашия полк се очакват да пристигнат на въоръжение нови самолети. Нали така?

Русинов още веднъж погледна червената книжчица, повдигна я и свери фотографията, след това огледа внимателно подписите и печатите и неопределено отговори:

— Да предположим . . .

Подполковник Василев се усмихна едва забележимо. Предпазливостта и немногословието на Русинов явно му харесваха.

— Няма защо да предполагаме. Аз зная, че това е точно така . . . — шеговито смигна той. — Но това в края на краищата интересува вас, а не мен. И тъй, от вашето летище са излезли сведения, че полкът скоро ще получи нова материална част. И тези сведения не са отишли къде да е, а по точно назначен адрес.

В кабинета стана тихо. Гърлото на подполковник Русинов пресъхна. Той мъчително преглътна и въпреки самообладанието си пребледня.

— Как може . . . — прошепна той.

— Може — сурово отсече подполковник Василев. — Може. И ние трябва да вземем мерки. Във вашето летище работи офицерът от специална служба старши лейтенант Кирилов. Нека се уговорим с вас — предоставете му свобода на действие, улеснявайте го, съдействувайте му . . . Въпросът е изключително важен.

— Че кой го ограничава? — учудено вдигна вежди Русинов.

— Не искам да кажа това, но . . . ей тъй, за форма се казва. И още нещо! . . . Не избързвайте, ако случайно забележите нещо — подполковник Василев доверително смигна. — Можем да ги подплашим и тогава иди, че ги гони! — той свирна и махна с ръка. — А сега, другарю подполковник, спомнете си кога е било съобщено за новите самолети и кои са присъствували на съвещанието.

Нека донесат личните им дела от секретна секция — ще ги поразлистим двамата... Вие ще ми окажете огромна помощ, нали така?

— Можем да повикаме заместник-командира по политическата част капитан Паневски. Той познава всички летци и техници по именно.

— Няма нужда. Не бива да знаят много хора.

Русинов мълчаливо се съгласи и натисна звънеца.

*

Стъмни се. Пистата и плацът потъмняха и се скриха в дрезгавината. Светнаха прозорците на дежурната стая, а на небето изгряха първите звезди — едри и светли. Кабинетите и класните зали опустяха, край самолетите бавно се разхождаха часовите, а в стаята на подполковник Русинов все още светеше. Адютантът, седнал зад малкото си бюро, отрупано с преписки и папки, всекиминутно поглеждаше големия си ръчен часовник и загрижено поглаждаше брадата си. Не беше бръснат от вчера, а тази вечер беше другарската среща.

В секретна секция чиновничката четеше някаква книга и също така учудено поглеждаше часовника. Работният ден отдавна свърши, времето течеше, няколкото папки с лични дела не се връщаха в секцията, а командирът като че ли нямаше намерение да свършва. Всички отдавна вече бяха излезли, определените за посрещане на гостите войници бяха застанали по местата си, вече дойдоха и първите гости, а подполковник Русинов още не излизаше от кабинета.

Най-после, когато адютантът беше загубил всяка надежда да присъствува на тържеството, когато чиновничката в секретна секция беше захвърлила книгата и нетърпеливо поглеждаше през зареше-

гения с железни пръчки прозорец към щаба, двамата подполковници излязоха от кабинета на командира и като говореха високо за значението на бойните традиции, спряха пред отворената врата.

Адютантът облекчено въздъхна, взе личните дела, прегледа ги бързешком и тичешком се отправи за секретна секция.

— Какво става, другарю старши лейтенант? Каква беше тая задръжка?

— Нищо особено. Някакъв офицер по политическата част — с пренебрежение отговори старши лейтенантът. — Дай да се разпиша, моля ти се, че бързам. Не съм се бръснал още. Закъснявам.

— Само ти да закъсняваш. Ами аз?

— Е, то без тебе не може — промърмори адютантът, като се разписваше. — Друго нещо?

— Друго — здраве! Бързай да се обръснеш.

*

Малко бяха развлеченията в живота на лецтите в този градец. Кино, разходки вечер по главната улица, читалище и полкова читалня с няколкостотин книги, другарски срещи и събирания по квартирите зимно време — това бе почти всичко. Затова вечерта, посветена на годишнината от основаването на полка, се посрещна с голяма радост. Това вече не бяха група приятели, събрани около чайник с греяна ракия в някоя тиха и топла квартира, а голямо и силно семейство. За пръв път може би се събираха на едно място всички офицери от полка заедно с жените си и докато някои стари познати и приятели веднага започваха разговор на злободневни теми, жените им едва се познаваха, държаха се малко сковано и гледаха да не изостанат, да не загубят мъжете си в шумния салон, изпълнен с офицери, старшини и сержанти.

Най-после, когато всички вече смятаха, че закъснението е неизбежно, а по-нетърпеливите вече бяха отворили няколко шишета с бира в малкия импровизиран бюфет, в салона влязоха подполковник Русинов с жена си, придружени от подполковник Василев. Русинов настани Василев на първия ред, пошушна нещо на жена си и влезе в стаичката, определена за актьорите.

— Да почваме ли, другарю подполковник?

— Ами време е. Аз съм готов.

*

Пред завесата излезе Елена. Беше облечена в тъмнозелена копринена рокля. На лявата страна на гърдите си беше закичила изящна бяла изкуствена роза. Беше обута в найлонови чорапи и черни велурени обувки с висок ток. В салона настъпи тишина. Тук-таме само продължаваха да шушукат.

— Художественият колектив при поделението ще изнесе своята първа програма. Встъпително слово ще произнесе подполковник Русинов.

Тя се поклони леко и бързо се прибра зад завесата.

Подполковник Русинов извади от джоба на кителa си няколко малки листчета, изписани с едър кръгъл почерк, поокашля се в шепата си и пристъпи към катедрата в единия ъгъл на авансцената.

— На същата дата, 12 март 1945 година, е бил сформиран нашият полк. Веднага след сформирането му, въоръжен със стара материална част, полкът се включва в състава на Българската народна армия и взема участие в различни операции по бойните полета в Унгария — подполковник Русинов огледа слушателите си, поизкашля се и продължи:

— Неговият не много дълъг боен път е украсен с имената на редица герои, които, нека си признаем, сме позабравили, увлечени в нашите всекидневни грижи и занятия. Мнозина от нашите войници и офицери не знаят например, че в първа ескадрила на нашия полк е служил капитан Кръстю Тодоров, свален от зенитна артилерия, скочил с парашут в тила на немските позиции и пленен. Той е загинал геройски, като отнел от немския часови ръчна бомба, с която унищожил един хитлеристки щаб заедно с командуващия генерал, при което и самият той загинал.

В редиците настъпи оживление. Мнозина се спогледаха изненадани, други затихнаха и се подадоха напред.

— Малко от нас знаят за героичната постъпка на подпоручик Васил Василев, който не могъл да понесе позорния плен и загинал като герой, разстрелян от гестаповците в Унгария.

Подполковник Русинов полека-лека се увлече, заговори по-живо и разпалено, после престана да гледа в листчетата и разказа стегнато и сбито за бойния път на полка, за победите му, за героите, израснали в него.

Всичко това беше наистина новост за мнозина от летците, техниците, заместник-командирите по политическата част. Никому не беше хрумнало да потърси данни и документи за военната история на своя собствен полк и затова разказът на командира беше интересен и увлекателен.

Когато свърши, Русинов бързо се вмъкна зад завесата, огледа се и избърса челото си с голямата си носна кърпа — все пак това не е разбор, а сцена.

Зад спуснатата завеса се нареждаше хорът. Летците извличаха дългите скамейки от войнишката столова, мъкнеха стари табуретки от салона, сега

струпани в една от стаичките до сцената, суетяха се и само червенокосият старши лейтенант Бараков яростно съскаше:

— По-тихо там... Какво си се развикал такъв? Идвай насам! По-скоро, де!

Завесата се дръпна настрани. В салона отново зашушукаха — търсеха близки и познати.

— Марш на летците — обяви отново Елена. — Изпълнява хорът при поделението. Диригент — старши лейтенант Бараков.

В стаичката седяха китаристите и настройваха китарите. Даскалов не мислеше за концерта, въпреки че неговата идея най-после се осъществи. Той пробваше едната струна, после, когато китарата беше вече настроена, продължи да подрънква на струните и да мисли за нещо свое.

При тях влезе Елена. Тя се завъртя, като търсеше свободен стол, повдигна небрежно полата си и седна. Даскалов отново наведе глава над китарата и подрънна струните. Когато отново погледна към Елена, видя коленете ѝ, оголени изпод привдигнатата пола, хвърли поглед върху бялата роза, която изпъкваше на тъмната рокля, и сви устни.

„Какво се е натруфила така? И после не е сама тука, има мъже — с раздразнение си помисли Даскалов. — Какво е вирнала крака!"

Елена беше подпряла ръка на едното коляно и поддържаше малката си заоблена брадичка. Тя не обръщаше внимание на четиримата китаристи, а слушаше изпълнението на хора. Даскалов се дразнеше все повече и повече:

„Трябва да кажа на Вълков да ѝ дръпне юздите малко. Може ли така!"

Даскалов остави китарата на пода, стана и излезе вън. Запали цигара, поуспокои се. Защо всъщност не можа да се сближи с Елена? Какво не му харесваше у нея? Може би сам е виновен. И като че ли сам се отдръпна от младото семейство. Обличала се така или иначе — нека се облича, нима е лошо? Трябва ли да бъде рошава и неугледна?

Той търсеше доводи срещу себе си, оборваше ги, мислеше. А на Вълков трябваше да каже. Може пък той да го посъветва нещо, да му помогне. Не напразно шарят слухове за него из летището. Трябва да бъде по-любезен, по-сърдечен към Елена. А защо не може? Били й оголени коленете. Добре де, да не би да иска да подмамва някого? И тъй е красива.

Но колкото и да мислеше, Даскалов не можеше да стигне никога до правилен отговор. Може би не е облеклото. Може би го дразнеше нейната самоувереност, може би не можеше да понася мекия й разлят говор, погледа й, който зад спуснатите ресници от време на време проблясваше студено и остро?

„Ще кажа на Вълков, нека помисли сам" — реши Даскалов.

Той хвърли цигарата и вече искаше да се връща, когато изведнъж помисли:

„А защо да се бъркам в семейните му работи? Кой ми е дал това право? Нека живеят сами — не можем да бъдем вързани цял живот, я. Нека правят, каквото щат, това не се отнася до мене."

— Даскалов! Къде си бе, Даскалов? Хайде, че ни викат... — суетеше се някой на площадката.

Даскалов плю ядно и се обади:

— По-тихо, де! Не съм пропаднал. Идвам!

Когато завърши и последният номер на танцовата трупа, в салона настъпи раздвижване. Про-

грамата отне около два часа. Мнозина не бяха успели да вечерят и пред бюфета имаше вече шумна група с купончета в ръце. Останалите се разместиха по масите в съседното салонче за съвещания, сега пригодено за бюфет, а войниците и по-младите летци започнаха да разчистват салона за танци.

— Взимайте, взимайте! . . . Само левче, само един лев. Свършиха се вече. Хайде, за левче големите печалби! Агнето е тук, не слушайте конкуренцията. . . — старши лейтенант Дамянов беше вдигнал над главата си снопче билети от томболата. — Агнето ще изпуснете, агнето. . .

Летците се смееха, купуваха, ядосваха се, възклицаваха радостно.

В това време радиотехниците включиха радиоуредбата. Офицерите се раздвижиха, оставиха вечерята и първите двойки закръжиха в опразнения салон.

Елена беше мила с всички. Тя се държеше свободно и непринудено, усмихваше се весело и на Вълков се стори, че вече е свикнала с новата среда, че не се чувствува чужда. Тя и сега разговаряше с Ковача, наведена към него през масата, а Райков и жена му усмихнати слушаха разговора. Ковача беше шегобиец, по желание прегъваше и изкорубваше между железните си пръсти монети от двадесет стотинки и ги раздаваше за спомен с думите:

— Ако речете да ме биете, погледнете този талисман! — И като се усмихваше широко, отново пускаше някоя шега.

Когато съобщиха, че се изпълнява танго и че канят дами, Елена стана, прекоси бързо салона и за голямо удивление на Вълков покани подполковник Русинов.

На една от масите в ъгъла седеше малка групичка летци.

— Виждаш ли защо Андрей Вълков е добър пилот? — подхвърли един от тях. — Жена му танцува с подполковника, той пък с неговата жена. Разбираме ги ние тия работи.

Друг наля чашата му с вино и пренебрежително пробърбори:

— То така стават тия работи. Ти нали не можеш да танцуваш, кой ти е виновен? Няма защо да се сърдиш на хората. Хайде да се чукнем.

13

Няколко дни след тържествената вечер на бойно дежурство застъпиха Вълков и Даскалов. Те седяха под малкия навес на плаца. Даскалов играеше с един от техниците на шах, а Вълков четеше някакъв интересен репортаж. Репортажът беше на руски и Вълков бавно превеждаше всяко изречение. Имаше много непознати думи, той се мръщеше, връщаше се, препрочиташе, докато уловеше смисъла. Отдавна би захвърлил списанието, ако в него не се разказваше за живота на съветските летци. Вълков четеше руски трудно, сричаше дума по дума, но се увлече в репортажа и продължаваше упорито да чете.

Остави за малко списанието, вдигна глава и се огледа. Слънцето залязваше и пистата беше червеникава. В последните лъчи на слънцето се нежеха белите къщички на щаба и ръководството на летенията. Всичко беше отдавна познато, близко и родно. Вълков отново наведе глава над списанието и помисли, че не би било лошо да се органи-

зира курс по руски език в летището. Той се опита да продължи, но светлината ставаше недостатъчна и затова със съжаление се отказа.

— Даскалов, я ела да ти кажа...

Над командния пункт се изви ракета. Тя остави след себе си едва забележима димна опашка и с лек пукот се разпадна на три яркочервени звезди. Като откъснати макови листенца те полетяха надолу и тихо се стопиха над плаца.

Вълков и Даскалов скочиха като опърлени. Техниците вече тичаха към самолетите, сваляха покривалата от моторите. Вълков широко затича към самолета, като надяваше в движение парашута си. След него, по-нисък, по-бърз и по-подвижен, тичаше Даскалов. Но защо е без парашут?

— „Оставил го е в кабината" — мярна се в главата на Вълков и той с досада почувствува тежкия парашут да го бие по краката и да спъва движенията му.

— Не се мотай, по-бързо! — сърдито кресна Вълков на един от техниците, който слизаше предпазливо по стълбичката. И като преметна крак през борда, седна на мястото си. През рамо той видя, че Даскалов вече се е вързал, защото закопчаваше ларингофона на бонето си...

Стартерът на първата машина свирна пронизително, самолетът се разтресе от взривовете на турбината и Вълков по-здраво прихвана лоста в ръката си. Самолетите гърмяха заплашително, трепереха с целите си корпуси.

Над командния пункт отново светна малко пламъче, втора ракета проряза потъмнелия хоризонт и Вълков чу в слушалките на радиобонето поразтревожения глас на подполковник Русинов:

— „Лебед", „Лебед". Аз „Листовка". Излитането разрешено.

Като стрела се плъзна самолетът по пистата. Земята се люшна насам-натам и остана някъде долу. Под стреловидното крило на изтребителя проблеснаха първите светлинки на градеца и веднага след това пред очите на летеца отново се появи залезът — самолетът набираше височина бързо и стремително. Слънцето просветна по металическия корпус на самолета и той целият стана сребристочервен. Вълков се обърна — след него, по-ниско, набираше височина Даскалов.

— „Лебед". „Лебед". Квадрат 79—12. Височина 9000.

— Разбрано, „Листовка".

Вълков отново се огледа. Зад него, на привичното си място, леко наклонен на една страна, летеше Даскалов. Вероятно сега оглежда земята, търси ориентири. Вълков загледа пред себе си — за Даскалов не се безпокоеше, неведнъж бяха летели заедно. Погледна компаса, планшета с картата на коленете си и леко натисна левия педал. Изтребителят блесна на слънцето с цялата си площ и направи широк и плавен завой. Вълков се отправи към указания квадрат. Той бегло погледна земята — на нея падаше сянка и тя цялата изглеждаше виолетовозелена. А тук, високо над нея, грееше слънце. Но сега нямаше време да се любува на красотата на земята и небето. Предстоеше бой на живот и смърт и Вълков равнодушно отмина с поглед земята. Той гледаше напред.

Стрелката на висотомера бавно пълзеше по скалата, на таблото светна червена лампичка с тревожен червен надпис „Кислород". Вълков нахлузи маската на лицето си, вдъхна свежия поток кислород с лек мирис на каучук и отново огледа небето пред себе си, отстрани.

Той беше съсредоточен, напрегнат, леко подаден напред. Овладя го това чувство, което познават само ловецът и войникът в засада. Ето, може би зад онзи облак ще се покаже тънката и стройна фигура на вражески разузнавач или ще проблесне противников изтребител, самонадеяно зареян в родния простор, готов при първата опасност да се стрелне на изток, към морето, или пък право на юг — зад Родопите...

— Вляво горе! — тревожно изпукаха наушниците. — Вляво горе.

Значи, Даскалов го намери, зърна го някъде във висината над тях. Вълков обърна глава и острият му поглед улови малкия тънък силует, който безгрижно въртеше завой над чужда територия. Вълков кипна, глух гняв нахлу в душата му.

Самолетът му, подчинен на волята на своя стопанин, стремително се хвърли нагоре и го отнесе на височина, по-голяма от тази на чуждия изтребител. Без предупреждение, вперил погледа си в това сребърно самолетче пред себе си, Вълков се насочи към него. Пръстите му легнаха на спусъците, той се подаде още по-напред и погледна в оптическия прицел. Там нарастваше и се люлееше вражеският изтребител...

Даскалов веднага схвана маневрата. Той изви високо, високо и като направи широк завой, приготви се за атака. Той не изпускаше от очи двата самолета и се мъчеше да предугади маневрата на вражеския самолет.

Ето, от носа на самолета на Вълков блеснаха къси, остри пламъчета, сребристовиолетови ивици се проточиха за миг и угаснаха също така внезапно, както се бяха появили.

„Майсторски стреля. Късички серии — с удоволствие реши Даскалов. — Само че тука аз бих

пуснал средни или дълги. Защо се церемони с него?"

Вражеският самолет се наклони изведнъж, зафуча надолу.

„Бутна го" — трепна Даскалов.

Но Вълков почувствува, че не е улучил. Той излезе с хубав боен завой от атаката и за секунда загуби от погледа си и Даскалов, и противника си. Когато ги намери, противникът беше слязъл ниско и с голяма скорост се носеше на юг, над гората, потънала вече във виолетови сенки, а зад него, пообъркан от внезапната маневра, Даскалов едва се разгръщаше.

— Какво зяпаш! — отчаяно изкрещя Вълков и като направи остър завой, спусна се след тях. Самолетът се метна на една страна, кръвта зачука в слепите очи на Вълков. Той се впусна в нова атака. Пред погледа му трепнаха шарени петна, яката на ризата му стана тясна — така се бяха издули вратните му жили, на главата си почувствува тежест. Вълков се овладя и стисна зъби. От носа му прокапа кръв — маневрата беше рязка и остра.

Даскалов изпусна момента за атака. Сега искаше да поправи грешката си и се спусна почти вертикално към гората. Вълков мигом съобрази, че нито Даскалов, нито той ще съумеят да стигнат нарушителя. Пък и той летеше на бръснещ полет — ставаше опасно в дрезгавината да не се увлекат и да се сблъскат със земята. Вълков направи широк плавен завой и започна отново да набира височина. Той видя още веднъж самолета на Даскалов, устремен след нарушителя, после двата изтребителя лъснаха за последен път и се скриха от погледа му.

„С този хазарт може да мине и оттатък границата" — съобрази Вълков и удари с лявата си ръка по коляното.

— Назад! „Лебед", назад! . . . — повика Вълков по радиото.

Даскалов беше впил поглед в самолета, който бягаше пред него. Той забрави за разстоянието, което ги делеше от границата, не съобразяваше колко километра е прелетял с бясна скорост и трепереше от нетърпение и яд. Повикът на Вълков в наушниците на шлемофона го стресна и върна към действителността. Той намали скоростта, наведе се надясно и огледа земята под себе си. Долу блестяха светлинки, смътно се очертаваше гората по нагънатите склонове на Родопите. Даскалов направи завой през крило и започна да набира височина. Слънцето угасна и в кабината замъждукаха фосфоресциращите стрелки на бордните уреди. Стъмни се бързо и неочаквано. В радиобонето забоботи гласът на подполковник Русинов:

— „Лебед"! „Лебед"! Аз „Листовка". Връщайте се. . .

В командния пункт бяха събрани командирът на полка, началник щаба, капитан Паневски, дежурните радиотелеграфисти и дежурният по свръзки.

Подполковник Русинов захапа горната си устна и измърмори нещо под носа си.

Началник щаба, винаги точният и спокоен майор Павлиев, се наведе към него:

— Заповядайте, другарю подполковник.

— Нищо! — отсече подполковникът. — Позвънете на прожектористите да бъдат готови за посрещане.

В тъмното небе забучаха мотори, просветнаха позиционните лампи по крилете и на бекила. Светлият синкав сноп на прожектора разряза тъмнината и легна на пистата.

— Внимавай, намали скоростта... Намали... Още... — гласът на подполковник Русинов беше спокоен, сякаш не направляваше кацане, а преместване на домашна мебел.

Грохотът на турбината ставаше все по-ясен, все по-близък, после някак си изведнъж в светлината на прожектора се появи изтребителят със спуснати колесници като лапи на хищна птица, протегнати към дългата, много дълга сянка, която отчаяно бягаше по пистата пред мъничкия сребърен самолет.

Колесникът незабележимо опря пистата, самолетът се плъзна по бетона и боботенето му заглъхна някъде към края на плаца.

— Вълков кацна — отбеляза спокойно Павлиев.

Стана тихо, после едва чуто се разнесе пукането на влекача, който отиваше да прибере самолета. А отгоре, светнал с позиционните си лампи, идваше Даскалов. Самолетът му изпускаше през соплото кратки огнени експлозии, които трепкаха във вечерното небе като чудновати яркочервени звезди.

14

Летците, събрани на разбор в щурманската зала, жужеха като разтревожен кошер. Напразно началник щаба майор Павлиев хвърляше ту тук, ту там заплашителни погледи.

— Ако лейтенант Даскалов мислеше с главата си, нарушителят нямаше да си отиде така безнаказано... — Вълков се вълнуваше и нервно мачкаше някакво листче в ръката си. — Аз не знам какво

мисли той по този въпрос, но според мен лети и се държа във въздуха като начинаещ курсант...

— А ти защо не стреля точно? — подметна някой.

Вълков се смути от неочакваната реплика и се запъна.

— Не е вярно това! — почервеня Даскалов.

— Даскалов! Без избухвания. Тук не е пазар — подполковник Русинов почука с молива си по каната с вода.

— Даскалов е грамотен летец, не искам да го обиждам. Що се отнася до техниката на пилотажа, той не отстъпва и на най-добрите измежду нас, но става дума за наивното му отношение в боя. Не може да се каже, че това е първият полет по тревога, в който той излита, та си е глътнал езика или се е смутил и така нататък... А в такива случаи трябва да се предвиждат много работи и главата да работи, а не... — Вълков замълча и многозначително махна с ръка.

— Може ли старши лейтенант Вълков да отрече, че съм се държал точно по устава, че съм изпълнил това, което се иска от мен, че не съм изпълнявал командите му като водим в двойката? Не може. Въпросът е там, че се случи нещо непредвидено. Маневрата на нарушителя не се очакваше нито от мен, нито от моя водим. Смятам, че вместо да се упрекваме един друг, може да споделим известен опит, за да не останем и друг път изненадани. А колкото за това, че съм се увлякъл — вярно е. Щях да го гоня и оттатък... — Даскалов също се запъна и извинително добави: — Стъмни се, другарю подполковник.

Наоколо се разсмяха, засмя се и подполковник Русинов. Дори винаги сериозният майор Павлиев тънко се усмихна — така неочаквано и искрено прозвуча това признание.

Даскалов не се опитваше да се защищава. Мъчеше се по-скоро да направи анализ на цялата си постъпка не от чувството, че е виновен, а само защото искаше да внесе яснота в хода на тази мълниеносна схватка, в която се изстреляха няколко снаряда и която като че ли завърши още преди летците да се настроят за бой.

Думата взе командирът на полка. Русинов се надигна тежко от мястото си и отново всичко утихна. Той беше неоспорим авторитет по въпросите на въздушния бой, тактиката и уставите. За мнозина беше ясно, че Русинов няма да реши въпроса от гледна точка на Вълков, но вярваха също така, че няма да поглади и Даскалов.

— Струва ми се — започна Русинов, — че и в двете изказвания има правилни неща. Кое аз смятам за важно? Първо, че Вълков и Даскалов милеят за честта на полка и на нашата работа, на нашите летци. Второ, че и двамата се помъчиха обективно да намерят грешката. Аз съм съгласен със старши лейтенант Вълков, че Даскалов е постъпил нетактично и несъобразително в момента. Вместо да атакува веднага след водача си, той прави завой и се любува на противника, който пада към земята, без да има на борда му пожар или поне дим, когато водачът му излиза от атаката. Опасност за водача в случая има ли? Ясно, че няма! Какво следва? Да се влезе в атака колкото се може по́ навреме, за да се притисне противникът, преди да се е опомнил... — Русинов замълча и като погледна право в очите на Вълков, продължи: — Но аз искам да попитам старши лейтенант Вълков кога друг път е предвидил такова поведение от страна на противника? Разработил ли е поне със своя водим това положение? Отговорете!

Бълков не очакваше такъв обрат. Той се надигна от мястото си и смутено обяви:

Съвсем не, другарю подполковник.

— Така. Значи, вината не е само в Даскалов. Вината е до известна степен във всички нас. Защото ние се държим за устава като слепец за тояга и не внасяме в неговите повеления своя мисъл, свое творчество, творческо тълкуване при ежедневните полети, при срещи с нарушители, при сложни метеоусловия, пък дори ако щете, и в по-тежки случаи. Вината е, че не работим както трябва с главите си, а се опираме само на готовото — на уставите, на параграфа, на буквата. Ако Даскалов беше предупреден за един такъв маньовър от страна на нарушителя, той би очаквал нещо подобно и едва ли противникът му щеше да се измъкне с такава евтина маневра. — Подполковникът се усмихна и сви рамене: — Но какво да правим, когато нарушителят не е действувал по уставите. Да се помирим ли? Не, разбира се. Трябва повече творческа мисъл, повече виждане да се влага в работата, да се стремим да му наложим своята воля във въздуха, а не да се оставяме на слятата случайност, която не води до нищо добро. . .

Късно вечерта, когато занятията завършиха, Елена потропваше нетърпеливо около портала и чакаше Бълков. Духаше вятър, ръмеше дъждец, сякаш невидимото в мрака небе оцеждаше тези капчици без желание.

По мокрия паваж проблеснаха фаровете на някакъв камион. Той премина край Елена, ослепи я за момент и като се поклати с цялата си тежка каруцерия, спря пред бариерата. От него скочи шофьорът и като се разправяше с дежурния офицер,

махаше към града. Дежурният взе някакви книжа и сподирен от шофьора, влезе в караулката. В този момент, като заобиколи камиона, пред Елена застана Вълков. Че той беше ядосан и недоволен, Елена веднага разбра. Вълков беше бръкнал в джобовете на шинелата си и сухо, намусено промърмори:

— Да вървим!

Лвамата закрачиха срещу вятъра.

— Дълго ли ме чака?

— Дълго. Не можа ли повече да се забавиш? Шялата съм мокра.

— Имахме разбор на вчерашната тревога.

— Е?

— Нищо. Като че ли аз излязох крив. Защо не съм предвиждал, защо не съм учел другите. Може пък да нямам способности за това, хайде де!

— Аз нали ти казах да не се горещиш. И без това ти завиждат някои, мъчат се да те ухапят, пък ти си съсипваш нервите...

— Кой да ме ухапе? Откъде накъде... Не, в никакъв случай. Просто, не се разбрахме.

— Наивник! — тросна се Елена. — Много не вярвай на хората, те всичко могат да кажат за тебе.

— Даскалов нищо няма да каже зад гърба ми.

— Даскалов, Даскалов... Омръзна ми твоят Даскалов. И защо му имаш такава вяра? Той и мене гледа на криво, като че ли за брат му съм се омъжила... Ти не виждаш ли тези работи? Сé едни съдити погледи ми хвърля, като че ли... кой знае какво иска...

Вълков се замисли. Действително Даскалов не обичаше Елена и се примиряваше с нейната компания само заради него. Защо? Дали пък зад тази неприязън не се криеше нещо друго? Вълков не можеше да си отговори.

„Дали не се е влюбил в нея?" — остра мисъл го бодна в сърцето, но Вълков веднага сам си кресна:

— Стига глупости. Просто той е малко мнителен..."

Нещо чуждо, тежко и студено пропълзя в душата му. За пръв път усети, че ревнува Елена. За него Даскалов не беше вече искреният и близък приятел на земята и във въздуха. Дали и неговото объркане вчера не беше резултат на това, че Вълков и Даскалов се отдръпнаха един от друг? И защо стана така? Кой можеше да каже? Никой... Защото никой не се интересуваше от техните отношения. Така мислеше Вълков и не намираше сили в себе си да иде срещу тези свои мисли. Той крачеше до жена си, погълнат от собствените си мисли, бръкнал дълбоко в джобовете на шинела си. Кой знае, може пък и Лена да вижда нещо, може би тя да е права?...

От невидимото небе продължаваше да ръми, духаше ветрец и влагата полепваше по лицето, овлажняваше дрехите, заслепяваше очите.

15

Хубаво е неделен ден да излезеш на слънце, да четеш, да се отпуснеш. Вълков седеше в малката градинка и слушаше жуженето на подранилите пчели. Големият люляков храст в двора беше напъпил, земята — изсъхнала, а слънцето прежуряше така силно, че дрямката идваше сама. В летището нямаше какво да се прави, нямаше я и Елена. Целият колектив беше заминал за София. Нямаше почти никого от близките познати и Вълков малко съжаляваше, че не взе участие в програ-

мата. Хубаво е в неделен ден. Но и малко скучно е... Той остави книгата до себе си, зажумя срещу слънцето и отново наведе глава.

Вратичката хлопна и в градинката влезе Ковача.

— Здравей, началник — шеговито подвикна той и вдигна за поздрав едрата си мускулеста ръка, — как караш неделята?

— Здравей, Васка. На, малко скучно.

Ковача се намести върху една стара, обърната саксия и като се попрегърби напред, въздъхна:

— Да бяхме изиграли една тройка?

Вълков мълчеше и пресмяташе на ум. Защо не? И така, и така няма какво да се прави, а да чете му омръзна.

— Добре бе. Сега ще донеса таблата.

Той стана тежко, разкърши рамене, протегна се и като се прозина сладко, влезе в къщи.

След малко зарчетата заподскачаха назад-напред и кокалените пулове затрещяха по полираната дъска.

— Четири и едно... Мен ме отрязаха, разбра ли?

— Кой те отряза? За какво?

— Комисията... Не е там пулът, едно назад... Намерили нещо в белия дроб и докато не минат няколко месеца, няма да летя. Хвърляй!

— Пет и три-ни. И мен ме отрязаха.

— Хайде бе! Защо? — Ковача остави заровете и изненадано погледна към Вълков.

— Нали знаеш вече, подготовка на младите кадри — сви оскърбено устни Вълков.

— Е — презрително сви рамене Ковача, — това не е страшно. Слагам, а тука те бия...

— За тебе не е. Ти и на това ще си доволен.

— Е-ех, на табуретка ще летя, само да ме пуснат — въздъхна тежко Ковача и поглади с ръка бузата си. — Ами слушай, какво душат из полка?

— Душат! Кой души?

— Има такива сведения — Ковача многозначително поклати глава. — Някой от нас е издал военна тайна. За новите машини, де...

— Глупости. Клюкарствува пак някой.

— Абе де да знаеш.

— Какво де да знам? — избухна Вълков. — На Лена разправяли, че съм имал любов с не знам коя си, че за това ме били мъмрали, и други глупости.

— Кой ли ги мели такива?

— Знам ли? Не можеш за никого да кажеш лошо.

— Клюките са си клюки, но това, изглежда, е сериозна работа. Питай и Даскалов, и той ще ти каже същото.

— Даскалов ли? Той пък откъде знае такива неща?

Ковача сви рамене:

— И на него са го казали.

— Такъв да го спипаш за врата, дето дрънка неща, които не му влизат в работата, че да... — заканително процеди Вълков.

— Да го трескеш веднъж! — довърши Ковача и огромният му юмрук се стовари върху масичката.

— Е, не така. Има си ред за тая работа — усмихна се Вълков и добави: — Ама юмручище имаш!

— Ковач бях, преди да стана летец, ковач. Гледай!

Той бръкна в джоба си, извади монета от двадесет и пет стотинки и натисна с палеца си между показалеца и средния пръст. Ръката му побеля, вените се издуха, а монетата се сви.

— Дръж, за спомен! — Ковача му подаде монетата.

Вълков пое изкорубената монета и поклати глава:

— Хвърляй, твой ред е!

Ковача разклати зарчетата в шепа и ги пусна пред себе си, премести пуловете и се опита да се съсредоточи в играта, но нищо не излезе. Не мислеше за таблата и Вълков. Думите на Ковача го разтревожиха. Защо — сам не можеше да каже. Вълков не се боеше да излезе срещу когото и да е в открит и честен бой. Но когато ставаше дума за скрито и подло действие, изпитваше необяснима тревога. А може би чувствуваше, че и той като много други летци приказваше съвсем несъзнателно за неща, за които не би трябвало да се приказва дори в района на летището. А именно пристигането на тези нови самолети той също така беше коментирал в голяма и шумна компания летци. Всички са свои момчета, Вълков ги познава отдавна, но все пак... Откъде да знае човек.

16

Подполковник Русинов неспокойно ходеше от единия край на кабинета си до другия. Беше развълнуван и смутен. Още звучеше в ушите му телефонният разговор със София:

„Печелим първото място за колектива и четири индивидуални премии за изпълнители. Танцовата група — второ място. Китаристите печелят първа награда. Утре вечерта тръгваме."

Русинов веднага извика адютанта си и лично му продиктува заповед по гарнизона за награждаването на отличилите се изпълнители. Заповедта, написана и сверена, лежеше на бюрото пред подполковника и чакаше за подпис. Русинов се спря, усмихна се на адютанта, който стоеше почтително изправен встрани, и като промърмори ти-

хичко „Хайде, хаирлия да е!", извади от вътрешния джоб на куртката си писалката и подписа.

Русинов отново остана сам. Някъде зад прозореца загърмя мотор, зави тревожно и пак така неочаквано заглъхна. В тишината необикновено ясно и като че ли високо се чуха нечии гласове.

Е, сега вече това не е забутаният изтребителен авиополк, който се споменаваше в списъците и заповедите само с определен петозначен номер. Сега това е поделението на офицера Русинов, спечелило първа награда в прегледа на колективите за художествена самодейност. Освен това в полка няма нито една авария, нито една катастрофа. Летците летят добре, справят се със задачите си по бойната и политическата подготовка успешно. Какво можеше да иска повече командирът? Като че ли нищо. Смисълът на неговия живот и служба беше в това — да изпълнява отлично всичко, което искаха от него и от летците... И въпреки че петте цифри на полковия номер оставаха същите както досега, полкът вече беше отличен, сочеха го за пример.

Подполковник Русинов не беше славолюбив човек, но тази награда го поласка — нали той не ограничи възможностите, нали той сам насърчаваше и помагаше на всички в това трудно дело. И нали заради художествената самодейност не изостана бойната подготовка. Дори напротив — като че ли песните и танците помогнаха на летците и техниците по-леко да се справят с възложените им задачи.

Заслуги имаха и капитан Паневски, и капитан Овчаров, имаха заслуга и летците, и техниците, радиотелеграфистите, войниците. Това беше обща победа, колективна победа и Русинов не можеше

да не се радва. Сега вече инструкторите ще идват да обменят опит с неговите подчинени, политическите работници ще събират примери и материали за доклади на събещанията от неговия полк — какво по-хубаво от това? А самочувствието на личния състав ще се повиши... Това е то успехът. Звеното, което обединява политическото със строевото възпитание и обучение...

В кабинета влезе капитан Овчаров. Той беше с превързано гърло и вместо сочния му, плътен бас нещо в гърдите му хриптеше. Той беше ядосан, че някаква глупава простуда му попречи да участвува в прегледите, провали няколкото песни, на които беше солист, и с това отслаби програмата на колектива. Но сега Овчаров беше радостен и след рапорта просъска:

— Добре са я свършили нашите, другарю подполковник. Първо място!

Русинов потри ръце:

— Да-а-а. Добре се представихме. И вие, политиците, имате голяма заслуга тук. И вас ще похвалят горе. А сега дай да видим какво ще правим с летните парашутни скокове. План за политическо обезпечаване има ли? Песните са си песни, работата си е работа.

— План имам — Овчаров болезнено се закашля. — Отдавна е готов, чакам само да го утвърдите. Ето го...

Овчаров разгъна пред командира няколко листа, изписани на пишеща машина.

— Я да видим какво интересно има!

— Съгласно плана за скоковете летците ще скачат по ескадрилно всеки ден, начиная от трети юни при условие, че времето е хубаво. По време на скоковете на плаца ще организираме агитпункт с подходящи материали по използуването на пара-

шута и значението на парашутната подготовка. Освен това — плакати. Върху тях и върху лозунгите още не съм помислил — имаме време. Предвидил съм и няколко беседи. Първата ще трябва да изнесете вие, другарю подполковник — Овчаров направи малка пауза и като видя, че Русинов не възразява, продължи: — втората — началникът на парашутна служба лейтенант Костадинов и третата — аз. За всяка ескадрила по една беседа. Смятам да ги направим преди предскоковата подготовка, за да не ангажираме вниманието на хората преди скока с други работи. Това е, другарю подполковник.

— Друго нямаш ли? Нямаш. Е, и това ще свърши работа. От политическите офицери никой ли не иска да скача?

— Тъй вярно, искат.

— Кои са те?

— Капитан Паневски. Той е вече стар парашутист. Лейтенант Василев, пропагандистът и аз.

— Нямам нищо против, но... — Русинов замислено почука с молива си по масата — подготвителен курс минахте ли? Впрочем това не се отнася за капитан Паневски, той е парашутист, но вие двамата?

— Няма да се изложим, другарю подполковник. Ние вече бяхме и на медицинска комисия.

— Гледайте да не се изложите, защото в парашутните скокове излагането нали знаете какво значи? Туп и край...

— Няма да има такива работи, другарю подполковник — усмихна се Овчаров, — но ние, политическите офицери, трябва да скочим поне веднъж. Няма нищо страшно, а е полезно. Казваме на другите да не се боят при скока, а ние седим на земята. А ето капитан Паневски, скочи си човека и

след това има право да хока, че някой се писал болен, че го било страх. Пък и летците с по-друго око гледат на нас в такива случаи, другарю подполковник...

— Правилно, правилно! — поощрително подметна подполковникът.

Овчаров весело погледна командира и добави:

— Съчетаване на теорията с практиката. Да няма разлика между думи и дела, другарю подполковник.

— Добре! Знайте и двамата, че ако някой се запъне на изпита, няма да го пусна да припари до самолета. Аз ще ви изпитам лично. Теорията трябва да я знаете на вода. Сега още нещо — чиновничката от явна секция се уволнява по собствено желание. Молба още не е подала, но вече говори с мен. Ще има едно вакантно място. Имай предвид, че е необходимо да се направят някои проучвания на кандидатите. Помисли и върху това.

— Разбрано, другарю подполковник.

— Ела сега да минем към стоянките, да видим това-онова.

Русинов обичаше да обикаля летището. Надзърташе навсякъде — при самолетите, надничаше в работилниците, сам помагаше на техниците, отиваше се във войнишките помещения, заобикаляше към гаража, изведнъж влизаше в парашутната зала, говореше с готвача от столовата. Виждаха го навсякъде, посрещаха го с трепет, защото подполковникът не прощаваше никому и най-дребния пропуск. Освен това Русинов имаше навика да води със себе си или заместник-командира по политическата част, или партийния секретар, или пък някой от заместник-командирите по политическата част на ескадрилите. По време на оби-

колката той проверяваше интереса им към летенето, към самолетите, към хората, уясняваше за себе си какво могат и на какво са способни.

Двамата с Овчаров излязоха на залеения от слънцето двор, попремигнаха и завиха към плаца.

Влакът минаваше Стара планина. Вагоните тракаха ритмично по релсите, в затъмнените прозорци прелитаха рояци светли искри. В купетата блесняха малки лампички и от тяхната светлина всичко наоколо ставаше някак си по-уютно. В един от второкласните вагони пътуваха офицерите и волнонаемните служители от полка на подполковник Русинов. Целият вагон беше зает от тях и затова нямаше недоволни лица и сърдити пререкания — място имаше за всички. Акордеоните, песните и гайдите не пречеха на никого. Някои спяха, други оживено говореха и обсъждаха прегледите на художествената самодейност, трети стояха в тясното коридорче и пушеха цигари.

В едно от купетата седеше Елена. До нея, опряла се върху голяма пазарна чанта, от която стърчеше краищникът на голям бял хляб, седеше чиновничката от явна секция Бакаджиева.

— Ние сега оставаме без един човек. Цветкова си подава оставката.

— Защо? — уморено и без интерес попита Елена.

— Мъжът ѝ е зоотехник и го местят в Пловдив. Заминава заедно с него.

— А къде е това свободно място?

— В явната.

— А какво е това „явна"?

— Ех и ти. Нали си новичка... Явната е явна секция. Там идват всички писма, явки, разбира се, кореспонденции и други подобни. Няма кой

знае каква отговорност, заплатата е добра. И не си губиш времето по цял ден в къщи. Все по-друго е да работиш.

— Работата трудна ли е?

— Ами, трудна... Водиш там два дневника — входящ и изходящ, — разпределящ писмата, голямо чудо.

— Аз ако кандидатствувам, ще ме приемат ли?

Бакаджиева измери с поглед Елена и очите й се разшириха:

— Искаш ли? Хо, та това е най-лесната работа. Ти кажи на мъжа си, той ще нареди тази работа. Наш човек си, познаваме те, няма да ти бъде трудно. Пък то, като се случи някоя надута, някоя такава, дето гони успехи, беля ти казвам...

Елена не отговори.

— Ако не дойдеш при нас, много ще сбъркаш — продължи Бакаджиева. — Подай едно заявление, деца нямаш да те връзват, какво ти пречи?

Вратата на купето се отвори и вътре нахлу смях и писък на гайда, нечие младежко провикване.

— Ехей, старци, заспахте ли бе? Лена, я ела на акордеона, че този мъж ни изкара мазоли на ушите... Молим те всички. Пък сме си взели и една бутилка още от София, екстра циганско мляко.

— Мастика не пия, Стефане, а да посвиря — може.

Елена стана, оправи полата си и като приглади косите си, излезе от купето.

Колелата тракаха по релсите, в прозорците прелитаха бляскави искри. Полека-лека всичко утихна. Само тук-таме в някое купе проблясваше като светулка мъничко цигарено огънче и през разтрозите на вратата се точеха в коридора тънки синкавосиви ивици дим.

17

— Андрей, нареди нещо за работа. Омръзна ми да седя сама.

— Че какво ти липсва? Хората пари дават да не работят, тя седнала да се оплаква. Нали се занимаваш в колектива?

— Колективът е друго. Пък и сега много работа с него няма, прегледите минаха, всички са се отпуснали. Заплатата не е нещо особено, но все пак ще стигне за някои работи. Тук съм намислила нещо да сложа...

— Какво си намислила? — в тона на Вълков изведнъж се вмъкна нотка на любопитство, шеговитият израз слезе от лицето му.

— Ще купя една малка масичка, едно кресло, две табуретки... Мека мебел. Ще се наредим и ние като хората. Пък на масичката ще сложа дантела, една моя позната ще я изплете. Една вазичка, един кристален пепелник... Знаеш ли колко хубаво ще стане? Място има... Не искам да те затруднявам, нека аз спечеля тези пари!

Вълков дъвчеше края на незапалената си цигара и мълчеше.

— Абе наистина няма да бъде лошо, ама аз и с моите пари мога да я направя тази работа. Няма защо ти да се трепеш.

— Ти такъв ли турчин си бил? Аз само дето ти готвя тука, пък и ти, кога се върнеш, кога не, все в стола обядваш, все там вечеряш, омръзна ми... — гласът на Елена трепна и в големите ѝ зеленосини очи светнаха сълзи.

— Добре де, ще помислим. Ти какво ревна? — Вълков се пообърка, скри цигарата в джобчето на куртката и привлече жена си към себе си. —

Изтрий си очите, не плачи. Колко е тая, ще поговоря там, ще видим... — той я целуна някъде над сляпото око и едва сега почувствува колко отдавна не беше обръщал внимание на жена си, погълнат в собствените си грижи.

„Наистина, тука можеш да пукнеш от скука" — помисли си той и като погали Елена по разрошените коси, меко и топло добави:

— Напиши едно заявление, аз още утре ще го предам, където трябва. Хайде! — той леко я оттласна от себе си, прихвана с грубата си ръка главата ѝ и с малкото си пръстче се опита да изтрие сълзите ѝ.

*

— Другарю подполковник, кандидат за мястото на Цветкова има — Елена Вълкова.

— Знам вече, Овчаров.

— Вълкова ли? — учудено вдигна вежди капитан Паневски.

— Вълкова.

— Защо, имаш нещо против ли? — обърна се към него подполковник Русинов.

— А-а-а, не — проточи Паневски. — Струваше ми се малко градска, все не вярвах, че ще иска да работи.

— Че тя досега се показа като добра работничка. Ти какво ще кажеш, Овчаров?

— Аз няма какво да кажа, другарю подполковник. Видяхме я как работи в колектива, мисля, че можем да я назначим.

— А кой ще я проучва? — запита Паневски.

Русинов го погледна с удивление:

— Да я проучим ли? Че защо? Толкова време работи под носа ни, организира ни колектив... Какво ще се формализираме. Това ако не е бюрокрация, не знам тогава.

— Пък и старши лейтенант Вълков е сериозен човек, член е на партията. . . — добави Овчаров.

— То е така, другарю подполковник, но въпросът е, тъй да се каже, принципен. Както с проучването, така и с назначаването. Има определен ред — за сигурност един вид. Трябва да се направи дело. . .

— Я оставете тези работи, джанъм. Дело ще направим в процеса на работата. Да оформим там назначението, да не ставаме смешни. Заповедта ми донесете в четири часа за подпис. По този въпрос толкова. В други ден започват скоковете. Утре пристига транспортната машина — ето съобщението. Утре вечер първа ескадрила с командния си състав ще сии на летището, като пред нощен полет. Сутринта на другия ден — контролен медицински преглед и в осем часа всички да бъдат готови. В десет часа, ако времето позволи — скок. Ред за скачане: пръв скачам аз, след мене скача началник щаба майор Павлиев, след него — Паневски, четвърти скача капитан Овчаров, пети — командирът на първа ескадрила и шести — неговият заместник по политическата част. Началникът на парашутната служба лейтенант Костадинов ще скача прострелочен. Общо седем човека. След това започват скокове летците от ескадрилата. В първата група на всяка ескадрила ескадрилният командир ще скача пръв. И никакви задръжки. Да не се получи като миналата година. Паневски, ти поговори с тях. Дай им кураж там, да не се объркат хората. Ясно ли е?

— Тъй вярно, другарю подполковник.

— Ти, Овчаров, щом се приземиш, ще поемеш контрола над политическото обезпечаване на скоковете. Разговори там, беседи, нагледна агитация, ти ги разбираш тези работи. Паневски ще поеме

готовите за скок групи — ще присъствува на старта за излитане. Ще се грижи за реда. Аз отивам на радиостанцията. Майор Павлиев ще се грижи за строевите работи около подготовката. Докато ние сме във въздуха, заместник-командирът по строевата част ще ръководи полетите. Във втората машина ще скача той...

На следващата сутрин, като изплува от купестите облаци, над летището закръжи голям транспортен самолет. Неговият сребрист нагънат корпус просветваше на утринното слънце, а трите мотора изпълниха цялото летище с непривичен бумтеж.

— Ама че ковчег се носи — прошепна някой от летците, събрани пред хангарите.

— Защо пък ковчег? Да не би да те е страх случайно? И това ми било летец! — засмя се друг. — Ха сега да те видя. На самолет и баба ми може да лети. Парашутът е нещо съвсем друго.

— Ти пък откога стана спец по парашутите? — намеси се трети. — Летенето е едно, скачането е друго.

— Как е, Динка! — подвикна Ковача, като кимна към самолета, който се насочваше за кацане. — Ще скачаме ли?

— Защо да не скочим? И това ще опитаме.

— Няма нищо страшно. Миналата година нали скачахме. Само дето страх брахме, пък то...

— Лесно ти е да приказваш така. Ще те видим горе.

— Няма да ме видиш! — с горчивина каза Ковача и се обърна. — Имам забрана!

Замълчаха. Всеки разбираше мъката на Ковача и сега всички се чувствуваха неловко, че го засегнаха на болното място.

— Пак от това корито ще скачаме. Миналата година нали от него правихме скоковете?

— От него — оживи се Ковача. — Стари познати сме ние...

Пристигането на транспортния самолет предизвика оживени разговори навсякъде. В щурманската зала, събрани пред прозорците, група летци също оживено разговаряха за предстоящите скокове.

— Нищо особено няма. Нали скачахме миналата година?

— Е какво, страшничко ли беше? — питаха по-младите летци.

— Няма страшно. Този парашут нали за спасяване са го измислили хората, а не за да се трепем ние — самоуверено убеждаваше слушателите си нисък и пълен летец. — Вярно, страшничко е на вратата, докато веднъж се откъснеш. После, докато разбереш, раз, два и парашутът се отворил. Айдааа — земята под тебе.

— Като ще се гине, с музика да е — шеговито успокои някой компанията и всички се разсмяха.

— Срамота бе. В ДОСО момиченца скачат — ей такива на́, ученичета. Пък ние тука коскоджамити летци сме взели да приказваме такива работи.

— Важното е краката ти да бъдат прибрани един до друг и да ги държиш стегнато — обясняваше Вълков на няколко млади летци. — Стегнеш ли краката, да не се огъват — нищо няма да ти стане. Иначе можеш да счупиш някой кокал.

Под прозореца премина началникът на парашутно-десантната служба, слабичкият лейтенант Костадинов. Той имаше подчинен само един старшина парашутист; с него работеха двамата по поддържане на парашутите в полка и затова придобиваше важност и тежест само един път в годината — при предстоящите редовни скокове.

— Ехей, Мите! — подвикна някой от летците и се надвеси над прозреца. — Ела тук да ни просветиш.

Костадинов спря, огледа се и важно приближи. На гръб носеше скатан парашут. Той го остави на земята, вирна глава и запита малко троснато:

— Какво има? Нещо по подготовката ли?

— Кажи нещо за утре.

— Утре нищо. Ще скочим по веднъж и това е цялата дандания.

— Ти ни извади душата с тази подготовка, пък сега мълчиш като рибок. Кажи нещичко, успокой ни така...

Костадинов самоуверено се усмихна:

— Вие тази подготовка за трудна ли я смятате? Ехее. Ние как се мъчехме едно време. Падане по лице, кълбо през рамо, рибен скок напред...

— Голяма работа е било! — с присторено учудване се обади Даскалов.

— Как голяма работа? — разсърди се Костадинов. — Я гледай тука...

Той небрежно бутна парашута настрана, свали часовника си от ръката и го подаде на един от летците.

Той отстъпи една крачка назад, изпъна тялото си, постави ръце отзад и без да прегъва краката си, започна да пада напред. И когато до земята оставаха само няколко десетки сантиметра, ръцете му бързо излетяха напред и поеха удара на тялото о земята. Лейтенантът леко тупна на земята и докато някой мигне, беше вече на крака.

Костадинов равнодушно отупа брича си от полепналите тревички и прах и подаде ръка за часовника си:

— Това е само един номер.

— Чиста работа — с уважение се засмя някой.

— Чиста или не — такава беше. Сега ви е лесно. Съветският метод е по-лек и по-резултатен — подхвърли Костадинов и нарами парашута. — Пък утре ще ви покажа как се прави задържане на петнадесет секунди. Това е скок, а не като вашето — сватбарски. Хоп, с въжето отзад...

Без да удостои повече летците с поглед, Костадинов съсредоточено се отдалечи.

— Една мръвка месо е, да го вземат мътните, а не му трепка окото! — с възхищение избъбра някой.

— Те, такива, са ербап. Мънички, ама серт — назидателно определи Даскалов и се дръпна навътре.

С това коментарът по скоковете привърши. Мнозина щяха утре да скачат за пръв път, други имаха вече по един скок и въпреки че споменът беше много мътен, мъчеха се да бъдат важни и самонадеяни. Но дълбоко в душата си всеки изпитваше нещо тежко, някакво предчувствие за нещо страшно и непоправимо. Тази тревога се предаде дори на земния състав — на техниците и войниците, които нямаше да скачат и нямаха нищо общо със скоковете освен зрелището, което щяха да наблюдават. А летците продължаваха да мислят за скоковете, тук-таме избухваха спорове, някъде се поскарваха — всички бяха станали малко нервни и раздразнителни. Парашут е това. Няма лостове, няма газ, няма педали. Едно платно, няколко дебели копринени върви, здрави колани и... толкоз.

Вечерта, когато първа ескадрила се събра в стаята за отдих и започна да се готви за сън, отново избухнаха разговори и спорове, някъде разказваха анекдоти, гърмеше смях, докато командирът не вдигна глава от леглото си и не заповяда на всички след пет минути да бъдат заспали. След тази ка-

тегорична заповед всичко утихна. В прозорците светеха само светлините от съседното здание, където дежурните клюмаха от умора над шифрованите телеграми, а часовите подлагаха лицата си на топлия вечерник. Само на плаца, далече към началото на пистата, блещукаха няколко светлинки — там дежуреха изтребители. И зад външния спокоен вид на аеродрума се криеше живот, развълнуван, пълен със стотици важни дреболии, с напрежение и умора.

Тази вечер Елена си легна сама. Преди да угаси лампата, тя дълго писа на малък лист, после запечата плика, прибра го в джоба на жакетчето си и угаси светлината. После отвори прозореца и жадно вдъхна свежия въздух. Навън беше лятна нощ, топла, с милиарди звезди, с далечен крясък на жаби и със замайващ мирис на трева и влага...

Утрото беше розово и прохладно. Небето синееше, като че ли току-що беше измито. По тревата блестяха едри капки роса и в тях слънчевите лъчи запалваха мънички студени пламъчета. Хоризонтът на изток пламенееше. Слънцето изгряваше бавно и величествено, позлати корпусите на изтребителите, погали уморените сънливи лица на дежурните от нощните смени, запали с розов пламък стъклата на транспортния самолет, вплете се във витлата на работещите мотори. Там ранобудният борден техник и първият пилот пробваха моторите. Радистът и вторият пилот сваляха вратата и нагласяваха дървената рамка по ръбовете, провериха и надлъжния кабел.

Напряко през плаца крачеше лейтенант Костадинов. Зад него по мократа трева оставаше тъмна пътечка и по нея тичаше дългата му сянка. След него крачеха двама войници от батальона за аеродрумно обслужване, а зад всички — нисък, пъргав човек в избелял анцуг, без шапка, с високи парашутни обувки на краката си.

— Тук ще е най-добре, другарю майор — обърна се към него Костадинов.

— Добре е. И крака няма да се чупят — шеговито подметна човекът в анцуга и удари няколко пъти с ток в меката земя. — Може да се разпъне знакът.

Костадинов мълчаливо кимна с глава и посегна към една от торбите, които войниците бяха оставили на земята в очакване на разпореждания.

— Дай насам! Дръж другия край и опъвай!

Войниците се засуетиха, дебелите груби платна легнаха на тревата и на свежия зелен цвят на плаца се очерта голямо бяло „Т".

— Кой ще остане тук, на знака? — попита майорът и затегна връзката на анцуга си.

— Веднага след скока — аз. Нали ще скоча пръв, другарю майор.

— Добре, Костадинов. Да не се излъжеш да скочиш някъде по нивите и после да те търсим?

— Другарю майор — обидено сви устни Костадинов. — Толкова пъти не съм се посрамил, сега също бъдете спокоен...

— Тогава хайде, защото вече нямаме време.

Майорът остави пистолета и ракетите на единия край на платнището и се обърна към войниците:

— Всичко е наред. Нищо няма да пипате. Само ако излезе вятър или земята се продъни, тогава ще изстреляте една червена ракета. Иначе нищо няма да размествате и ще чакате лейтенанта. Ясно ли е?

— Тъй вярно, другарю майор — отговориха и двамата в един глас.

Костадинов се озърна още веднъж, огледа всяка дреболия и забърза след майора.

До транспорта бяха подредени самолетите на първото звено от първа ескадрила. Тук бяха подполковник Русинов, майор Павлиев, капитан Паневски, капитан Овчаров. Те нарамваха парашутите, а старшината парашутист бързо и внимателно закопчаваше токите, преглеждаше коланите, попритягаше това-онова.

Костадинов пристигна задъхан. Нарами парашута си, с привично движение закопча токата, препаса крачните колани и нахлузи на главата си лятно сивокафяво боне.

— Готови ли са всички?

— Готови.

— Качвай се!

Шестимата парашутисти тромаво се покатериха по леката метална стълбичка и потънаха в тъмния търбух на самолета. След тях се качи Костадинов. Последен се вмъкна радистът и вдигна стълбичката със себе си. В това време откъм помещенията се зададе първа ескадрила. Офицерите бяха строени. Облечени в летни комбинезони, те имаха вид повече на спортисти, отколкото на летци изтребители.

Избуча десният мотор, след това левият и най-после се завъртя и средният. Въздухът наоколо потрепера от гръмовития трясък на витлата, тревата се огъна и полегна назад. Самолетът се поклати тежко, излезе на пистата и спря за момент, сякаш искаше да си поеме дъх. После трите мотора дружно зареваха, дръпнаха тежкото тяло напред и скоро

бетонните многоъгълници на пистата се превърнаха в сива маса. Земята побягна лудешки назад, после се спря и започна да изостава надолу. Под крилото пробягнаха плавно и леко постройките на летището, след това градецът, потънал в зеленина...

Подполковник Русинов се пообърна назад, сбута майор Павлиев и разклати опънатата си длан:

— Летим!

Павлиев не чу нито звук, ококори се въпросително, но изведнъж разбра и се усмихна:

— Летим!

Ръката му описа изразителна крива от горе на долу.

Изразът му беше така красноречив, че всички се разсмяха. Земята беше вече много надолу. Под крилото на самолета премина реката — тънка, блеснала като забравено от някого коланче, изплуваха и отминаха зелени ливади с малки като оловни войници косачи.

Костадинов се беше навел през ниската широка врата, хванат с две ръце за ръчките и гледаше надолу. От пилотската кабина излезе майорът-парашутист. Той мина край парашутистите, наведе се над Костадинов и погледна надолу. Кръглото му червендалесто лице с малки мустачки беше сериозно, а живите му кафяви очи опипваха земята. Струята нахлуваше през вратата и рошеше редките му коси.

— Над осемстотин метра — извика той в ухото на Костадинов.

— Над — изкрещя Костадинов и се обърна назад.

— Има време. Спокойно.

Костадинов погледна майора и се усмихна:

— Не е за пръв път...

Русинов прекрачи напред и дръпна майора.

— Калчев. Ще пускаш от същата височина като всички други.

Майорът поклати глава. Във въздуха обичайните отношения между по-старши и по-младши често пъти отпадаха — нямаше време за тях:

— Не мога иначе — изкрещя той срещу подполковник Русинов. — Костадинов ми е прострелочен...

Крилото на самолета се наведе надолу, самолетът зави. Отпред се показа летището. В единия му край просветваха малките сребърни изтребители, а познатите здания приличаха на разхвърляни детски кубчета за игра.

В кабината, като заглуши бученето на моторите, тревожно забръмча сирената. Самолетът легна в курс и се насочи право към знака за хвърляне на парашутисти. Сега летището не се виждаше. Далече встрани синееше Балканът, въздухът беше чист и ясен.

Всички замълчаха. Подполковник Русинов гледаше през гърба на Костадинов, който отстъпи една крачка назад, постави левия си крак на прага и прихвана запасния парашут с ръка. Майор Калчев се отдръпна в дъното и потупа Костадинов по рамото, с което искаше да му каже:

— Без увлечения!

Костадинов се обърна бързо, погледна разсеяно Калчев и облиза пресъхналите си устни. После отново впери поглед напред.

Шумът на моторите стихна. Свистенето на въздушната струя се усили и изпълни всичко наоколо. Самолетът се полюшна неустойчиво и в същата минута пилотът, който кормуваше, даде сигнал за скок.

Русинов не видя кога Костадинов се оттласна и вратата го глътна. Там, където преди малко имаше парашутист, сега имаше празно светло място.

Всичко стана така бързо и неочаквано, че Русинов нема́ време даже да се учуди.

Въздухът блъсна Костадинов в лицето, обърна го няколко пъти, замая го. Пред очите му се мярна блесналият корем на самолета, после се показа небето и най-после — земята.

Костадинов напипа ръчката на парашута и я дръпна силно и енергично. Парашутът глухо тупна зад него, изпърпори разсърдено и с плясък се отвори над главата му. Костадинов се разклати назад-напред и започна да пада надолу...

На плаца, около мястото за излитане, стояха пилотите от първа ескадрила и гледаха самолета. Изведнъж моторите заглъхнаха и над летището настъпи тишина.

— Скочи! — едновременно викнаха няколко души.

Малката черна фигурка на парашутиста се преметна няколко пъти във въздуха и полетя към земята.

— Бави нещо — хрипливо се обади някой.

— Мълчи, не дрънкай! — сряза го друг.

Изведнъж над парашутиста се разви чохълът на парашута, светна като ярко пламъче, изтегли се нагоре и в небето се пукна белият купол на парашута.

Всички облекчено въздъхнаха. Като се въртеше над летището, парашутът приближаваше земята. Вече се виждаше човекът, всички следяха как ловко и уверено той тегли ту предните, ту задните колани и насочва парашута към старта.

Над главите на летците падна широка сянка.

— Пази се!

Гласът беше слаб, но всички разбраха, че вика Костадинов.

Всички се разбягаха настрани, а шофьорът включи мотора на линейката и подаде глава от кабината — може би щеше да стане нужда да даде място на парашутиста.

Костадинов се завъртя още веднъж, после се насочи право напред и свитите му събрани крака тупнаха о земята. Куполът на парашута се смачка, политна настрана и меко падна на тревата.

Костадинов пъргаво се изправи, свали бързо бонето си, обърса чело и започна да откопчава сръчно коланите на парашута.

— Виж, това е скок — където иска, там пада.

— Гледай го ти! — ласкаво се отзова друг.

Костадинов приближи групата, остави парашута в сянката на линейката и разкопча крачолите на комбинезона.

— Е, как е? — попитаха го.

— Нищо. Нормално — небрежно подхвърли Костадинов и погледна към небето. — Пет секунди задържане — това е играчка. Утре или още днеска, ако разреши майор Калчев, ще направя петнадесет секунди. Това е скок.

— Хубава играчка — тросна се един от младите летци и побутна с крак парашута, събран на топка до линейката.

— Внимание, скачат!

Всички отново вдигнаха глави. От лъсналия борд на самолета една след друга се отделиха шест фигурки и веднага над тях се разтвориха куполите.

Шестимата падаха в пакет. Едни изоставаха, като че ли изчакваха другите, които бързо слизаха надолу, след това се изравняваха и полека-лека ветрецът и течението ги разсейваха.

Костадинов скочи, грабна големия рупор и завика:

— Събери краката... Не гледай земята...

Първият парашутист се приземи, след него тупна вторият, останалите трима паднаха почти едновременно и само шестият, слабичкият и лек командир на първа ескадрила продължаваше да кръжи над плаца. Него течението го отнесе към самия край на летището и сега към него вече тичаше един от войниците да му помогне да събере парашута и да го домъкне до старта.

Транспортната машина се насочи за кацане. Във вратата се мярна червендалестото лице на майор Калчев, който приятелски махаше с ръка.

Подполковник Русинов, зачервен и възбуден от скока, също махна с ръка, после се обърна към летците и запита:

— Следващите готови ли са?

Първата група от десет човека вече беше екипирана и построена. Старшината, парашутен техник, правеше последна проверка.

Самолетът вече рулираше към мястото за качване.

Пред зданието на щаба голяма група чиновници оживено обсъждаха страшно ли е да се скача или не.

*

— Лена, ела да гледаш. Много е интересно.

— Ами сега нали е работно време?

— Ех, работно време. Работата може да почака пет минути.

— Да, но...

— Какво но? Всички са излезли. Един път през годината се скача...

— Да вървим тогава — Елена затвори входящия дневник и бързо излезе.

Горе, във въздуха, отново бръмчеше транспортната машина.

Тя просветваше на слънцето, след това ставаше матова и леко, бавно приближаваше летището. Ето, направи лек завой и като че ли застина на едно място — толкова бавен и плавен беше нейният полет. От лъсналия борд се отдели черна точка, след нея още една, трета, четвърта, пета... В небето отново заблестяха белите парашутни куполи. Пет човека бавно започнаха да се спускат към земята.

„Сега някъде там е и Андрей" — помисли Елена, като закриваше очите си с ръка. Сърцето ѝ трепна и тя почувствува колко смелост трябва да имат тези хора, за да се откъснат от единствената опорна точка в пространството и да полетят надолу.

18

Вълков седеше на тревата до парашута си. До него Даскалов проверяваше парашута си, вече наранен и пристегнат. Той подскачаше, кривеше се назад и се мъчеше да достигне през рамото си някакъв непослушен край от колана:

— Хайде, навличай го. През една група сме.

— Има време, няма да избяга... Гледай колко чиновници са се събрали да гледат.

— Нека гледат — промърмори Даскалов и хвърли бръз поглед към зданията на летището.

По покривите, там, където бяха кулите на метеорологичната служба, имаше войници и офицери.

На бетонираната площадка пред постройката имаше пъстра тълпа.

— И Елена е там. Нека погледа...

— Сигурно — измрънка Даскалов. — Слушай, Андрей, трябва да ти кажа нещо, само че дали ще ме разбереш правилно, не знам.

— Е?

— Виж какво... — Даскалов помълча и приседна на парашута си. — Струва ми се, че малко ѝ затягаш юздите.

— На кого? — удивено запита Вълков.

— На жена си — изтърси Даскалов.

— Хм.

— Това е мое впечатление. Ще почнат да дрънкат из полка, нали знаеш и какви хлевоусти стрийки има. Ядове ще береш...

Вълков помълча, стана и с яд промълви:

— Знаеш ли какво? На мен от такива доброжелатели до гуша ми е дошло. Те вече започнаха да дрънкат. Не се забърквай и ти в тези истории.

— Ти нещо се нацупи! — спокойно отбеляза Даскалов и също стана.

— Аз си знам.

— Както искаш, твоя работа — Даскалов сви рамене. — Аз ти казвам в очите, пък други ще го разнесат зад гърба ти. Елена се държи малко свободно, а у нас това прави впечатление.

Даскалов тромаво се отдалечи.

Вълков остана сам. Той мълчаливо гледаше някъде в блестящите инструменти на парашутния техник, разположени върху разгънат брезентен калъф, и замислено хапеше устни.

— Строй се!

Вълков се сепна и се запъти към групата си.

Един от старшините пристъпи до него със запасен парашут в ръце:

— Дайте да го сложим, другарю старши лейтенант. Придържайте тук... — техникът привърза запасния парашут, прикачи карабинките за скобите и като ги подръпна силно, започна да преглежда следващия.

*

Ето я земята. Позната, привична. Ето и плацът — малък, със стартовата кола, със знаците за кацане, с малките здания, с хората пред тях...

Сирената изсвири. Всички настръхнаха, свиха се, лицата им станаха сериозни и сурови.

Вълков стисна с две ръце запасния парашут, премести се по-напред и поразкрачи крака. Пред него светнаха габарите на подкованите обувки на Караконов, въздушната струя погали лицето му с властна и силна милувка. Той набра в гърдите си въздух, зърна за миг земята и като се оттласна силно, затвори очи. Твърдият борд на самолета остана някъде назад заедно с фученето на въздушната струя и бученето на моторите. Наоколо шумеше само въздухът. Той го обвиваше, поддържаше, но когато искаше да се хване за него, въздухът се изплъзваше и бягаше встрани... След това парашутът изпърпори зад него, плесна гръмовито и го разтърси. Вълков отвори очи — под него беше летището, над него — квадратният купол на парашута.

Наоколо се въртяха останалите летци от петорката. Земята се полюшваше лекичко насам-натам и незабелязано приближаваше. Вече се виждаха тревичките, лицата на войниците, определени за посрещане на парашутистите, а недалече — стартът и боядисаната на бели и черни квадрати радиокола.

От миналогодишните скокове Вълков знаеше, че не бива да се гледа земята. Затова сега изправи глава, стегна мускулите и зачака удара.

Той тупна на тревата, политна назад и куполът на парашута го зави...

Наоколо започнаха да падат останалите. Във въздуха беше забранено да се вика и да се говори затова сега, вече на земята, всеки бързаше да сподели впечатленията си от скока, да се разсмее, да погледне с небрежно превъзходство към старта, където нова група очакваше излитането, или пък към самолета, където други хапеха устни и със свити сърца чакаха сигнала за скок.

Вълков събра парашута си, хвана го под мишница и като придържаше с ръка вървите, запъти се към радиоколата. Той забрави, че под коланите си носеше свита торба, където трябваше да прибере купола. Но когато не си професионален парашутист, когато парашутният скок е изпитание на волята и нервите, когато е само занятие, което трябва да се премине, не можеш да помниш всичко.

Във въздуха отново заглъхнаха моторите на самолета, отново скочиха парашутисти. Това, което за едни беше свършено, за други едва сега започваше.

19

Залезът гаснеше зад сините върхове на Балкана. Над равнината се спускаше синкава мъглица. Прозорците на зданията пламтяха, по дърветата и стените играеха оранжевочервени петна. Вълков бързаше. Топъл южен вятър палаво го блъскаше в гърба, разклащаше зелените клони на крайпътните

тополи. Отпред, в жилищните блокове, излая куче, някъде издрънча ламарина и тънък женски глас повика:

— Миткоóо! Идвай си вече!

По шосето изтрополи камион, издрънча край него и заглъхна към завоя. Зад него потракваше каруца.

Вълков не дочака автобуса. Крачеше бързо, потънал в мислите си. Разговорът и скарването с Даскалов го разстроиха. Впрочем имаше ли скарване между тях? Вълков се държа троснато, рязко, а Даскалов — хладно и като че ли заядливо. Кой знае? Но каквото и да имаше, разговорът го разтревожи. Защо? Той не можеше да си обясни. Може би беше ядосан и от това, че Елена си беше отишла сама, без да го дочака.

Той премина шосето, кривна в малката прашна уличка и като зави надясно, бутна почернялата от времето и дъждовете пътна врата. След минутка бутна и вратата на стаята си, но учудено вдигна вежди. Беше заключено.

— Хм — промърмори озадачено той. — Къде ли е отишла?

— Вие ли сте, другарю Вълков? — хазайката надникна през вратата на кухнята, като държеше набрашнените си ръце напред. — Жена ви отиде на пощата. Ето ви ключа — тя внимателно бръкна в джоба на престилката си и подаде на Вълков големия черен ключ.

— Благодаря. Скоро ли ще се върне?

— Тя вече отдавна излезе, трябва да се върне.

Вълков отключи и влезе. Нещо топло имаше тук, нещо близко и свое, което го успокояваше. Много пъти си спомняше той самотните вечери, изпълнени с еднообразие и скука. Дори когато се събираха големи и шумни компании, винаги оставаше

споменът за самотната и студена стая с двете легла и малката печка в ъгъла, със запрашения портрет на стената.

Вълков мина край леглото и широко отвори малкия прозорец. Перденцето се полюшна, разклатено от вятъра. Без да пали лампата, Вълков приседна на перваза, хвърли небрежно шапката си на леглото и запуши. В стаята притъмня, само огънчето на цигарата му ту просветваше, ту гаснеше в широката му шепа. Откак се ожени, Вълков като че ли намери това, което му липсваше. Създаде семейство, свой дом, живееше с перспективи. Елена запълни голяма празнина в живота му. И изведнъж най-близкият му приятел се намеси в живота му. Това Вълков не можеше да понесе. Струваше му се, че искат да го ограбят, да го върнат отново в атмосферата на онези вечери, когато имаше само карти и празни разговори за това-онова, смешни истории и спомени за разни весели случки, разказвани вече за хиляден път.

Но имаше и нещо, което го тревожеше. Елена като че ли не се държеше с него просто и откровено. Дори в такива моменти, когато оставаха само двамата, когато му се струваше, че не съществува нищо друго на света освен стаята, семейството и любимата жена, когато изглеждаше, че всичко е в пълен ред, Елена се държеше с него внимателно и мило, но резервирано. Беше мъничко хладна, често замислена и на Вълков се струваше, че в живота ѝ има нещо, което тя не иска да сподели с него, което старателно и ловко избягва да намесва в разговорите.

Може би ѝ липсва нещо? Дете? Но тя самата не искаше деца. Когато Вълков сподели с нея желанието си, Елена помълча и след това се помъчи да го убеди, че е още рано, че не им трябват деца, до-

като са още така млади. В края на краищата няма да векуват на това летище? Ще идат в София, в Пловдив, да походят малко, че тогава... Вълков се помъчи да ѝ обясни, че при тази все пак опасна работа той би се чувствувал много по-спокоен, ако има син, но Елена махна с ръка, затули устата му и шепнешком му заповяда да мълчи — тя се боеше от катастрофи, не искаше да говори за тях, гонеше всяка мисъл за опасност и рискове далеч от себе си и не позволяваше на никого да говори за това. Така тя отклоняваше мислите му настрани и си оставаше все така замислена и хладна, а той оставаше край нея тих иням. За изневяра Вълков не мислеше, не можеше да допусне подобна мисъл. Но колкото и да привикваха един към друг, колкото повече животът им се подреждаше, толкова повече празнини чувствуваше той. Елена никога не говореше за семейството си, за миналото си, тя като че ли нямаше спомени, за нея животът като че ли започваше от срещата им във Варна. Елена имаше брат, който не дойде на сватбата, въпреки че му изпратиха телеграма. Никакви роднини Вълков не беше видял с изключение на една стара, полусляпа и глуха леля, която живееше някъде към Подуене, в крайните квартали на София.

Елена не се интересуваше и от семейството на Вълков. Тя настоя да поканят баща му на сватбата, пратиха телеграма, но старецът отказа — бил болен, пътят бил тежък за него и затова щял да ги чака през отпуската, за да се порадва на снахата. Отказът на бащата на Вълков не разстрои и не обиди Елена. Тя го прие като нещо съвсем естествено, дори му написа писмо, в което обещаваше, че при първата отпуска ще заминат при него с Андрей.

Понякога странни мисли идваха в главата на Андрей. Той напразно се мъчеше да анализира някои свои и нейни постъпки, после махна с ръка — животът е толкова многообразен и пъстър, че не бива да се мисли над всичко. Не е ли достатъчно това, което има?

По стълбата затропаха токчетата на Елена. Тя високо и весело се поздрави с хазайката и влезе в стаята. Спря се на прага, запали лампата и като вдъхна въздуха, каза с укор:

— Пак си задимил тук. Не може ли по-малко да пушиш?

Вълков хвърли угарката от цигарата навън и се изправи.

— Ти какво така, да не си болен?

Тя разтревожено пристъпи до него, постави ръката си на челото му.

Вълков я погледна тежко, наведе очи и измърмори:

— Нищо. Ей така...

Елена се разтревожи:

— Андрей, какво ти е? — тя се приближи и го прегърна.

— С Владимир се скарахме.

— Защо?

— Нищо, нали ти казах.

— А защо се скарахте?

— Защо, защо! — раздразнено повтори той. — Заради тебе се скарахме.

— Заради мене ли? — Елена се отдръпна и постави ръце на кръста си.

— Наприказва ми разни работи, — че не съм ти бил затягал юздите, че приказвали за тебе, е, че си се държала така, свободно...

Елена слушаше мълчаливо, устните ѝ се свиха в презрителна тънка гримаса и тя злобно процеди:

— Е? Друго какво ти каза?

— Нищо друго.

— В какво друго ме обвини твоят Даскалов?

— Нали ти казах.

— Значи, ако човек се държи малко по-културно, той става „с в о б о д е н"? Така ли?

— Така излиза.

Елена помълча, сякаш съобразяваше нещо, и ядосано изсъска:

— Ама селяндур!

— Кой е селяндур? — настръхна Вълков.

— Този, твоят Даскалов.

Вълков потъмня.

— Слушай, Лена. Може с Даскалов да съм се скарал, но на никого няма да позволя да говори така за който и да било. Ами ти откъде си? Ти не си ли от село?

— Аз съм родена на село, но трябва ли да остáна цял живот селянка?

— Значи, и аз съм селяндур?

— Не казвам това. Ти си роден в град.

— В град — Вълков махна с ръка. — Ти знаеш ли къде е расъл Даскалов? Къде е учил? Ти знаеш ли, че той гимназия завърши като курсант? Нощем се е учил... — гласът му затрепера от вълнение. — А ако някой ти направи забележка, то вслушвай се малко...

Вълков си спомни думите на Даскалов, че Елена е малко по-свободна, и думите ѝ като че ли потвърдиха това. Той накипя и за да не продължи свадата, обърна се и пристъпи до прозореца.

Елена изхлипа зад гърба му:

— Ти винаги си бил груб с мене. Винаги си се отнасял с мен като с вещ. Ти заради другите си готов да ме... — тя захълца и се задави.

Стаичката изведнъж стана пуста и глуха. Нямаше онази топлинка, онова свое, което сгряваше и радваше, което успокояваше. Всичко този ден се объркa. Вълков се ядоса. На себе си заради избухливостта си, на Елена заради пренебрежителното ѝ отношение към всичко в градеца, разсърди се на Даскалов за неговата откровеност... И като не намери оправдание в нищо за никого, като разбра, че скандалът е неизбежен, той се обърна рязко, грабна шапката си от леглото и като я нахлупи до вежди, бутна вратата и излезе.

20

Техникът старшина Лозанов преглеждаше колесника на самолета, на който летеше Даскалов. Около него се суетяха механици и техници — всеки вършеше своята работа. Наоколо миришеше на масло, на гориво, разнасяше се сладникав мирис на авиационен бензин, с който техници зареждаха малкото настръхнало самолетче „По-2". Слънцето клонеше към залез и на летището падаха дълги сенки, корпусите на изтребителите блестяха като стъклени. Далече, на края на пистата, сребреха дежурните самолети, а около тях, едва забележими, шаваха пилоти и техници.

Хубави са летните привечери на летището. След горещината на знойния летен ден откъм Балкана подухва лек ветрец, тревата и листата на дърветата лекичко се поклащат, като че ли оживяват и си поемат дълбоко дъх, откъм войнишките помещения долита стройна и сурова войнишка песен. Но Лозанов не забелязваше нищо около себе си. Отвертката в ръката му беше непослушна, мислите

му подскачаха далече от колесника на самолета, далече от летището. Спомняше си за лошата среща, станала преди няколко години. Как така се случи, че в малкото ханче, на няколко километра от града, Лозанов се напи. Напи се така, че после трудно си спомняше какво всъщност беше правил и как се прибра в града.

Беше облачен ден, посърнал и сив. Лозанов се връщаше към града от близкото село и се отби в ханчето. Там, до една от масите, покрита с олющена тук-там блажна боя, седеше млад, зализан човек с бели ръце и мек, приятен глас, който удивително напомняше котешко мъркане. Започнаха разговор за времето, за службата, след това побистриха политиката, поспориха за могъществото на Англия, за силата на нейната авиация.

Младежът се оказа приятен събеседник и човек с широка ръка. Дебелият и сънлив кръчмар няколко пъти донася по кило вино, после по поръчка пак на щедрия клиент — ракия, след това бира, поизвестряла, но студена...

Младежът се запозна с името Кънчо Кънчев, бил студент, имал още няколко дена ваканция и се прибирал дома, в някакво близко село, името на което не каза.

Когато в главата на Лозанов вече шумеше, а тезгяхът започна да се клати, завърза се спор за разгона на самолетите при кацане. Лозанов, който някога беше мечтал да стане летец, се почувствува като риба във вода. Той слушаше брътвежите на Кънчев с вид на знаещ човек, усмихваше се снизходително и от време на време презрително махваше с ръка: знае, не знае — плещи. Спорът се затегна. Кънчев чукаше по масата и съвсем приятелски повтаряше:

— Какво знаеш ти бе? Какво знаеш?

Лозанов удари с юмрук по масата:

— Аз ли? Ти нищо не знаеш. Аз тия работи, ехеее... Врял съм и съм кипял там... Той ще ми разправя...

Лозанов измъкна оваляна, свита на две тетрадка и започна да чертае по нея:

— Това е летището. Гледай тука и не се хили като тиква на плет — той очерта един правоъгълник. — Тази страна е два километра, а тази тука — един и половина. От това разстояние могат и да излетят, и да кацнат самолети. Ако не може да се издигне, пак ще кацне — място има... И няма да излезе от летището.

— Бабини деветини. Това важи за пет-шест самолета, а в Англия, казват, имало по няколкостотин и все различни. Там и повече самолети могат да излитат...

— От тука, от нашето, излитат тридесет и два за половин час — изтърси Лозанов. — Тука не е важна площта, а разстоянието. И когато има повече самолети, трябва повече място... — Лозанов съвсем заплете надебелелия си език. — Трябват и повече постройки...

Какво беше станало по-нататък, какво беше говорил, какво беше чертал, старшина Петър Лозанов не помнеше. А една вечер в квартирата му дойде гост. Същият този Кънчев. Той влезе, тупна го свойски по рамото и попита дали са сами. Той се разположи на тясното войнишко легло, извади от джоба си някакво листче от тетрадка и го постави пред него на масата:

— Това е планът на летището, който ти начерта в „Двете гургулици".

Лозанов усети как краката му се подкосиха. Той протегна ръка към листчето, но Кънчев го изпревари:

— Чакай, чакай, не бързай! Трябва да ни свършиш една малка работица и тогава ще ти дам тази хартийка. Иначе това нещо можем да го пратим право в Държавна сигурност и...

Сега Лозанов завършваше прегледа на машината за утрешния летателен ден и съжаляваше, че тогава не удари зализаната муцуна на студента, съжаляваше, че не го хвана за врата и не го поведе към летището. Уплаши се, даде сведенията, които му искаха. От този ден започна да живее в страх, нощем спеше неспокойно, отслабна и почерня, стана свит и мрачен, затворен в себе си. На всичко беше съгласен, само да го оставят на мира. И Кънчев обещаваше. Но след всяка задача идваше нова. Лозанов затъваше в клопката все по-дълбоко и по-дълбоко.

Полека-лека взе да свиква. Парите, които получаваше, му позволиха да седи в ресторанта пó до късно, да се облече. Започна да се убеждава сам, че сведенията, които дава, не са толкова важни, че не е кой знае какво престъпление, че до тези сведения могат да се доберат и по друг път, а не чрез него, старшината. Не е трудно да се преброят самолетите, не е трудно да се разбере колко са горе-долу летците в полка...

Онзи ден Кънчев отново дойде при него и направо му предложи да организира катастрофа. Как — старшината сам ще помисли, затова е техник. А било необходимо. И трябвало да се пуснат слухове, че съветските самолети са неустойчиви и слаби, че да се лети с тях значи предварително да се откажеш от живота. Такива разговори старшина Лозанов беше водил и преди, пак по поръчение на Кънчев. Той виждаше и чуваше как пълзят слу-

ховете из летището, как младите летци замислено слушаха беглите технически забележки, че еди какво си не е в ред, че онова не е играчка — много капризен мотор, че не знам си какво било поставено под съмнение, че катапултната уредба огъвала дъното на седалката и парашутът на летеца не можел да се отвори във въздуха, а това било по-страшно от смърт при катастрофа... Старите летци, летели вече на самолетите, опознали ги и свикнали с тях, свиваха устни, махаха пренебрежително с ръка и се усмихваха:

— Бабини девегини са това...

Но така или иначе младите летци се прислушваха в работата на мотора по-внимателно, ставаха нервни и при по-дълги полети кацаха лошо и невнимателно или излитаха неуверено... Командирът отдаваше тази неувереност на инструкторското обучение в училището, командирите на ескадрили отработваха упражнението с всекиго по отделно, но резултатите бяха едни и същи — командирите излитаха в учебните самолети плавно и красиво, кацаха точно и уверено, а стигаше младият летец да се озове сам в машината и всичко започваше отначало. Търсеха вината и причините навсякъде. А никой не се сети да надникне в душата на младите летци, да потърси причината в тихичките разговори и слухове, които се промъкваха неизвестно откъде и подкопаваха вярата на летците в самолетите.

Новото искане на Кънчев уплаши и стресна Лозанов. Той напразно доказваше, че с разговорите за техническото несъвършенство на самолетите неизбежно ще се стигне до катастрофа, че някой от по-младите и слабонервни летци ще се подаде, ще направи мъничка грешка и голямата скорост ще свърши своето. А после — никой няма да разбере

какво е станало и защо. Трудно се разпитват мъртви хора и трудно се установява дефект в купчина разбити и огънати тръбички, мотор, кабели и гуми.

Но Кънчев беше непреклонен. Той седеше на малкото легло, прехванал коляното си с ръце, и очичките му шареха наоколо. За него не беше важно да се пребие някой младок. Кънчев искаше катастрофа с опитен и добър летец, който трудно може да сгреши при излитане или при кацане, а още помалко при пилотаж, когато има височина и скорост, който може да скочи навреме и да се спаси с парашут. Тогава разговорите ще имат основа, ще може да се свърши добра работа. . .

Кънчев и Лозанов мълчаха. После студентът извади на масата няколко разписки с подписа на Лозанов, подхвърли ги на масата и се усмихна криво:

— Ето ги твоите разписки. Виж колко пари си получил. За тях ще те обесят като куче. . .

Цялата кръв се качи тогава в лицето на старшината. Той почервеня, сграби разписките и ги пъхна в джоба си със зло и решително изражение.

Кънчев остана спокоен.

— Не бързай, не се горещи. . . — той подхвърли на масата няколко снимки. — Ето ги разписките. Ти никога не можеш да ги унищожиш. Нито дори като ме убиеш, ако аз не те застрелям по-рано — Кънчев извади малък лъскав пистолет и го подхвърли в ръката си, като че ли изпитваше тежестта му. — Е, говори!

Лозанов мълчеше.

Кънчев стана, поразходи се из стаята, като не изпускаше от очи старшината и като се обърна към него, бръкна в джобовете на сакото си:

— Не мога да те разбера, мама му стара. Ти искаш да ми извиеш врата, да ме махнеш, да станеш

чист като агънце... Защо? Защото ти нося пари и доходи. Затова ли? Не искаш да направиш това, което аз искам, за да не те затворят... Добре, тогава не аз, н-и-е — Кънчев натърти — ще те махнем от пътя си. Просто ще измислим нещо и един старшина ще престане да съществува. Както искаш, то си е твоя работа...

Лозанов не отговори.

Кънчев приближи до вратата, отвори я и тихичко каза:

— Аз си отивам. Но ще чакам...

Хлопна вратата зад гърба си и Лозанов чу стъпките му по стълбата...

С тези мисли в главата Лозанов завършваше предполетния преглед на самолета. Утре има летателен ден. Днес той трябва да реши. Ръцете му омаляха, зави му се свят...

Той крадешком погледна наоколо. Виждаха се краката на лейтенанта от отделението за бордни уреди. Той тъпчеше нетърпеливо на едно място и тихичко говореше с някой, който седеше в кабината и когото Лозанов не виждаше. От време на време двамата се смееха високо, тракаха инструменти...

Лозанов отпусна ръце, замижа и сърцето му зачука силно и често. Той се наведе пред носовото колело на изтребителя и като стисна зъби, започна работа...

Над летището се спускаше прозрачна лятна привечер. Работният ден привършваше.

Лозанов изтри ръцете си с чисти пакли, пъхна ги в джоба на комбинезона си и като вдигна сандъчето с инструментите, тръгна към хангарите.

Зад него звеневият техник обикаляше самолетите. Механиците прибираха инструментите си. Предполетният ден си отиваше, за да дойде друг — ден, когато по плаца е шумно, когато реват турбините, когато радиостанцията праща и различни гласове, дрезгави или не, спокойни или напрегнати, търсят връзка със земята, когато всичко наоколо се движи, шуми, живее, диша...

21

Денят започваше ясен и тих. В розовото утро, когато на изток се разгаряше златисточервено сияние, а високите перести облаци изглеждаха като нарисувани върху ясното небе, летището се пробуждаше. То оживяваше като голям и силен човек. Най-напред със скърцане и тътнеж се отвориха големите врати на хангарите и вътре проблеснаха лъскавите тела на изтребителите. По плочника се зачу разногласо тропане на подковани обувки — войниците от батальона за аеродрумно обслужване и охранителната рота бягаха утринен крос. Някъде зад ниското сиво здание на склада заруча камион, ревеше нетърпеливо със сирената си — искаше път. После шофьорът даде газ и моторът заглъхна към рольожката на края на плаца.

Далече по пистата стърчеше колата на командния пункт, боядисана на бели и черни квадрати, с ветропоказателно ръкавче на покрива си. До нея светеше санитарната линейка и като сребърна капка блестеше бялата престилка на лекаря. По стоянката на самолетите, пред хангарите или към окопите шетаха техници и летци, просветваха туктаме автоматите на часовите.

Когато слънцето погали с лъчите си тревата на летището, от командния пункт със свистене излетя ракета. Скоро след това високо и весело изсвири стартерът и два самолета един след друг се плъзнаха по пистата, устремиха се над разлюлените жита зад летището и се стопиха в утринната омара. След тях излетяха нови, след тях — трети... Запращяха радиопредавателите, от високоговорителя долитаха нечии напрегнати гласове. Летателният ден започна.

В малката „кошара", където летците бъбреха и смучеха бързо цигарите си, Даскалов седеше на тревата, оставил до себе си бонето с ларингофона, и замислено дъвчеше някаква тревичка. Цигарата догаряше в ръката му, пареше пръстите му, но той като че ли не я усещаше. Мислите му бяха разпокъсани, далечни. От скарването с Вълков мина доста време. Двамата говореха само служебно. С Елена Даскалов почти не се виждаше, а когато я срещнеше, тя леко кимваше с глава и отместваше погледа си настрани. Много неща Даскалов не можа да си изясни. Защо се получи така? Разбра ли Андрей това, което искаше да му каже или не? Вероятно не. Може би е казал всичко на Елена. Иначе тя не би го отминавала така мълчаливо и неприязнено.

Даскалов въздъхна тежко, огледа се и реши следполета отново да поговори с Вълков. Ако е виновен, ще се извини. Всичко, каквото е говорил, казал го е от чисто сърце, като на другар. Кой знае все пак как го е разбрал Вълков?

Иззад командния пункт излезе Вълков. Той отмести назад планшета с картата, закопча ларингофона на шията си и се огледа. Потърси с поглед Даскалов, зърна го в кошарата и махна с ръка:

— Хайде. Идвай насам!

Даскалов се надигна неохотно. Стъпка ядно цигарата и тръгна към радиоколата. За пръв път от много години днес не му се летеше и той пристъпваше към задачата като към неизбежно и досадно служебно задължение, което не може да отклони.

— Последно уточняване — започна Вълков. — Внимавай добре, за да няма после това-онова!

Двамата се наведоха над полетната карта.

— Вълков и Даскалов на старт!

Ковача, лишен от полети по волята на лекарите, седеше на масата на хронометриста с хронометър и таблици пред себе си. Той весело помаха с ръка, направи страдалческа физиономия и като посочи масата, вдигна рамене.

Вълков се засмя, Даскалов се усмихна и само бързешком махна с ръка в отговор на поздрава.

Вълков крачеше напред с широки и твърди крачки, като закопчаваше някакво немирно копче на кожената куртка.

„Ще трябва да поговоря с подполковника. Ще искам друг водим. . .” — помисли си Вълков, после сякаш се изплаши от мисълта си и дори се обърна да види следва ли го Даскалов.

Когато седна в кабината на своя самолет, Вълков се приготви за полет и погледна през рамо към самолета на Даскалов. Той беше прекрачил с единия си крак борда и нещо оживено разговаряше с техника, застанал долу и вирнал глава към летеца. После прехвърли и другия крак, намести се удобно, прилепи лице към прицела по навик, както правеше отдавна, и започна да се завързва. Вълков се обърна напред. Пред него се беше проснала бетонната пътека на пистата, някъде далече зад нея жълтееха ниви и зад тях — бухналите корони на върбите край малката реката.

Вълков поиска разрешение за излитане, включи мотора и даде газ. Самолетът трепна, турбината забуча още по-напрегнато и изтребителят се понесе по бетона. Отстрани профучаха командният пункт, линейката, мярна се червено-бялото чорапче на ветропоказателния ръкав... Многоъгълниците на пистата, споени с асфалт, се сляха в сива река, после изведнъж започнаха да остават надолу. Вълков издържа самолета за набиране на скорост, успокои полета и започна да набира височина. Той направи широк кръг и погледна към летището. По пистата стремително се носеше малък сребърен самолет — Даскалов излиташе. Вълков се огледа. На юг тъмнееха сини планински вериги. Под него жълтееха блоковете на близкото до градеца стопанство, блестеше малката рекичка, а по̀ на север спокойно пушеха високите комини на циментовия завод.

Не след дълго зад него се появи самолетът на Даскалов. Той зае мястото си, което две години беше заемал, зиме и лете, при дъжд и вятър, в нощни и дневни полети. От тези мисли на Вълков стана леко и радостно и изпита малък срам за мислите си да го подмени като водим. Колко беди и радости са преживели заедно! Колко хубави мигове е имало между тях... Но нямаше време сега да се мисли за странични неща. Вълков отпъди мислите си и се съсредоточи. Само дълбоко в душата му остана топло чувство, неизличимо с нищо — зад него летеше другар — верен, опитен и смел...

— „Листовка". Аз „Теменуга". Започвайте...

Вълков отговори, извърна се и бегло погледна дали Даскалов го следва и предупредително поклати крило. После рязко увеличи скоростта, уст-

реми се нагоре и започна да прави боен завой. Някъде наоколо имаше друга двойка. Тя се рееше във въздуха и също търсеше около себе си. Там пилотираха добри момчета, приятели, но сега — „врагове". Вечер могат да се срещнат в ресторанта, да поиграят някъде белот, да попеят. Но сега те се търсят и дебнат един друг, всеки гори от желание да улови във фотокартечниците си „чуждия" самолет, да го свали... Техните открити обективи търсят в небето самолета на Вълков...

Когато двете двойки се срещнат някъде високо над земята, там, където дори орлите не могат да се издигнат на могъщите си криле, ще кипне бой. Ще останат незабелязани и воят на турбините, и цветовете на земята. Ще има само горе и долу, ще има само чувството на пределно напрежение и кръвта ще чука в слепите очи. Центробежната сила ще наляга тялото с десетки килограми, ще иска да го изхвърли навън. И целият самолет ще се превърне в див, буен кон, укротен от железния шенкел на опитния ездач...

Над белия облак нещо просветна и веднага се стопи в синьото небе. Да, това са те, противниците в днешния въздушен бой. Вълков отново бегло погледна назад. Зад него се носеше самолетът на Даскалов. Черният отвор на турбината и крилете се сливаха. Над тях блестеше само плексигласовата кабина, през която Вълков видя очертанията на главата на пилота, малко подаден напред.

— Бива си го хлапето — с удоволствие помисли той. — Не зяпа.

Червената лампичка на таблото свети. Пет хиляди метра... Вълков нахлузи кислородната маска и отвори кранчето. В устата му нахлу свеж въздух с познатия мирис на гума. Той го замая прият-

но и в същото време направи дишането му леко и свободно.

Първата атака. Отвисоко към тях се носи настръхнал изтребител. Нещо яростно и заплашително имаше в неговата тъпа муцуна, в превитите назад криле, в прозрачната, като че ли направена от тънък лед кабина... Вълков направи остър завой, за да избегне пороицата на противника си, и започна да качва... По-високо... Някъде далече встрани, отклонил се от атаката, плуваше самолетът на Даскалов. Стори ли му се? Не! Даскалов леко поклати криле — готов...

Вълков се усмихна бързо, направи завой и огледа пространството пред себе си. Долу ниско противниковият изтребител беше излязъл от атаката и вместо да набира височина, въртеше широк и спокоен завой. Вълков се усмихна хитро — правилно. Той и Даскалов бяха изтеглили във височина в посока на слънцето и сега противникът глупаво въртеше глава и търсеше двата самолета. А горе някъде е неговият водим. Той разчита на него. Вълков знае, че с водимия на противника ще се заеме Даскалов.

Той наведе лоста напред, наведе се и сам, с цялото си тяло прилепи буза до коженага възглавничка на прицела. В светлозеленикавото поле на прицела се появи изтребителят. Той нарастваше, приближаваше... Вълков нервно пошава с пръстите на дясната си ръка. Предпазителите бяха дигнати, оставаше само да се приближи. Още. Още малко... Повече със сърцето си Вълков усети, че противникът се изплъзва встрани, че обективите на неговите картечници ловят само чисто бездънно небе и парче земя — далечна и размазана от бързината и разстоянието.

Двата часа изтекоха много бързо. Един по един самолетите кацаха. Около стартовата кола зашумяха млади, сбогорели от слънцето пилоти. Задимиха цигари, разменяха се впечатления, тук-таме избухваше смях...

Вълков правеше последния кръг над летището. Над него кръжеше Даскалов. Вълков направи завоя, насочи се към пистата и пусна клапи. Самолетът стана по-спокоен, скоростта като че ли се намали, а пистата ставаше все по-широка и по-широка.

Колесникът глухо удари циментовите многоъгълници, отстрани отново прелетяха стартовата радиостанция и летището, пак така мимолетно се мярна червено-бялото чорапче на ветропоказателния ръкав. Вълков изключи мотора и започна да спира устремния бяг на самолета. След това натисна спирачките и самолетът, като се заклати уморено назад-напред, спря. Вълков се отвърза и зачака влекачът да го измъкне от пистата.

След това скочи на тревата и вдъхна с пълни гърди чистия въздух. По кръга летеше самолет. Той премина точно пред него, влезе в завой и се насочи за кацане. Вълков по навик започна да следи кацането на другаря си.

Самолетът на Даскалов приличаше на хищен ястреб, спуснал се след жертвата си.

— Добре — помисли си Вълков и засенчи очите си с ръка, за да може да гледа по-добре.

Даскалов се насочваше за кацане. Вече ясно се виждаха големите алени звезди по тялото на самолета и големият черен номер 87. Подполковник Русинов следеше кацането спокойно и равнодушно.

Само малко присвитите му очи ловяха всяко движение, всяка едва забележима маневра на пилота.

Разстоянието до пистата ставаше все по-малко и по-малко. Изтребителят сякаш се залепи за сивия бетон. И точно когато подполковник Русинов вдигна ръка, за да изтрие челото си, стана нещо неочаквано.

Когато носовото колело удари о бетона, от него отхвръкна джантата с гумата. Останал без носово колело, самолетът заби нос надолу, сякаш се беше спънал, повлече се и капотира. След това се обърна още веднъж, едното крило се разби. Зад самолета се понесоха дим, камъчета и прах...

Полегнал на една страна, той приличаше на застрелян сокол, паднал в ниското прегоряло стърнище, а големите червени звезди аленееха като кървави петна...

Наоколо беше тихо. Всички стояха прави или седнали, като че ли замръзнали, със свити сърца гледаха там, където в прах и дим лежаха останките на стройния и красив самолет. В тишината неочаквано високо изхриптя моторът на санитарната линейка. Като подхвърлена от пружини, тя леко заподскача по грапавините към мястото на катастрофата. След миг затичаха всички, пъхтяха, изпреварваха се един друг...

По сивата, нагрята от слънцето писта тичаше Вълков. Той беше без боне, в ръката си инстинктивно стискаше планшета, а пред очите му падаше кичур коса. Той му пречеше да гледа и му се струваше, че тази нагрята лента от бетон няма край, че падналият самолет е безкрайно далеч, че там не могат да се справят без него. Там може би Да-

скалов чака неговата помощ. Неговата. . . Най-близкият му приятел.

Вълков тичаше.

Когато запъхтян пристигна до катастрофиралия изтребител, около него имаше плътна група летци с омазани дрехи и ръце, с опушени лица. Встрани страшно белееше носилката, завита с омаслен брезентен чохъл от самолетен мотор.

Вълков разблъска летците, тежко се отпусна на колене и отметна твърдата груба завивка.

На носилката лежеше Даскалов. Очите му бяха широко отворени и стъкленият им поглед сякаш беше прикован във високото ясно небе.

— Владо. . . Братленце. . . — Вълков потупа бузата му и впери поглед, пълен с надежда, в бялото лице на другаря си.

Наоколо мълчаха. Вълков безпомощно се огледа, после се отпусна на носилката, захлупи лице и без да се срамува, заплака.

▪

По бетонната настилка на алеята, която минаваше край градинката, бързаше Елена. От време на време тя повдигаше глава към небето, където отдалечено и глухо бучаха самолетните мотори, поглеждаше крадешком към плаца — там с пълна сила кипеше летателният ден.

Когато стигна ниското, малко поопушено и отдавна неремонтирано здание, в което се помещаваха щабите на техниците, Елена пооправи косата си, тупна два-три пъти с крака, за да изтърси обувките си, и влезе в дълъг полутъмен коридор. Грубите, изтъркани от времето дъски на пода отекнаха под високите ѝ токчета. Стъпките ѝ веднага се стопиха в шума и врявата в работилниците. Зад вратата в дъното някой бързо очукваше металиче-

ска част, която ту звънеше пронизително, ту стенеше под бързите удари на чука. Някъде вдясно шумеше електроженен апарат, съскаха пили, кънтяха нитовани части...

Елена приближи до първата врата вляво, ослуша се. След това се наведе и надзърна през ключалковата дупка. Вътре някой високо говореше, след това силно се разсмяха няколко души.

Тя зърна старшина Лозанов.

„Не е на старта" — помисли си Елена и бързо и хладно се усмихна. Почука, натисна бравата и влезе.

Всички замълчаха. Само Лозанов скочи от работната маса, където беше седнал, и стресната погледна към вратата.

— Другарю старшина — обърна се Елена към Лозанов. — Идвам при вас по работа. Цял час ви търся и все не мога да ви намеря... тя се огледа и кокетно седна на столчето без облегало, което любезно й предложи един от техниците.

— Чух, че сте свирели на устна хармоника.

Лозанов се усмихна пресилено и сухо отговори:

— Свиря... Понякога.

— А защо досега не сте се обадили при нас, в колектива?

Елена шеговито завъртя пръст.

— Никой не ме е канил... Иначе защо не?

— Той не иска да си губи времето, ерген човек е — добави един от старшините, мустакат и намусен човек.

Откъм плаца долетя грохотът на самолетен мотор. Той изгърмя така силно и мощно, че стъклата потрепераха. Всички погледнаха през прозореца, а един нисък и тантурест старши сержант погледна часовника си:

— Май че свършват вече. Трябва да стана обед, а? — той почука огромното стъкло с попукания си показалец и добави: — Да бяхме тръгнали, а?

— Има време, гладник... Ще успееш и за стола.

Отново се зачу самолетен мотор. Все по-близо и по-близо. После ритъмът на турбината заглъхна — самолетът се снижаваше. Неочаквано долетя слаб трясък, нещо наруши привичния шум при кацането, самолетният мотор даде няколко отчаяни изстрела и всичко заглъхна. Настъпи тишина.

Техниците скочиха от местата си и се хвърлиха към прозорците. В тропота на нозете им се зачу далечният и слаб писък на линейката, немощен и слаб в сравнение с могъщия грохот на самолетната турбина.

— Стана нещо — тревожно викна някой и хукна към вратата.

Лозанов пребледня, поиска да хукне и той след другите, спря се объркано и като плесна с ръце, изохка:

— Осемдесет и седем...

Очите му блуждаеха, кичур коса падна на лицето му. Лозанов го отметна назад — ръцете му трепереха.

Той се огледа — някои все още се трупаха на прозореца, занемели и уплашени, други бяха изхвръкнали навън и сега вратата, останала отворена, откриваше изтъркалите дъски на пода в коридора. Никой не го чу, не забеляза уплахата му.

Лозанов още веднъж се огледа и потръпна. В неговото лице страшно и спокойно гледаха две студени, зеленикави очи. Той отмести погледа си от Елена, започна безцелно да пребърква джобовете на комбинезона си. Дълбоко в душата му се сви тежко предчувствие, сякаш в джобчето на рубашката се беше стаила голяма и студена змия.

— Аз, аз трябва да... — той уплашено погледна Елена, наведе глава и затича навън.

След него се впуснаха още няколко души. Елена се позавъртя, стана ѝ душно и неловко. Никой не ѝ обръщаше внимание — на летището беше станало нещо страшно и непоправимо, хората не мислеха нито за песни, нито за танци.

22

Минаха няколко дена. Пълнокръвният живот в летището излекува първата болка и отвлече всички. Но в сърцата на летците остана образът на Даскалов, пилота и другаря, неуморимия китарист... За него никой не говореше, но всеки таеше в сърцето си дълбока, силна и парлива скръб.

Няколко дена след катастрофата, когато Вълков дойде на себе си от силното сътресение след смъртта на Даскалов, Елена приближи до него и като отстрани пепелника с цигарата му, тихичко проговори:

— Андрюша... Как стана всичко това?

— Кое?

— С Даскалов...

Вълков въздъхна тежко и махна с ръка:

— Стана. Повреда и... край. Няма го човека.

Замълчаха.

— Ами ако някой го е направил ст по-рано?

Вълков я погледна остро и стреснато:

— Кое, повредата ли?

— Аха!

— Глупости!

— А кой отговаря за самолета, за здравината му?

— Техниците, кой — малко троснато отвърна Вълков.

Елена откопча и закопча горното копче на леката си жилетчица:

— Андрюшка... Искам да ти кажа нещо... Може да бъркам, но трябва да ти кажа...

— Е? Какво има?

— Помниш ли, когато стана това, ти беше на летене. Пък аз бях при техниците във връзка с колектива...

— Е та?

— А кой номер имаше самолетът на Даскалов?

— Осемдесет и седем, защо? — Вълков стана и я хвана за раменете. — Защо ти е номерът на самолета?

— Когато стана нещо там, старшината Лозанов, тоя, дето свири на устна хармоничка, каза: осемдесет и седем...

— Как така осемдесет и седем!?

— Така. Каза само: осемдесет и седем. И изтича навън. А той нали не знае кой е паднал?... Пък аз толкова се уплаших тогава...

Вълков я гледаше втрещено, после протегна ръка и хвана връзката си, сякаш някой го душеше:

— Обличай се!

Елена се уплаши:

— Какво?

— Обличай се, ти казвам, не ме гледай така... — кресна Вълков и дръпна шапката си от закачалката.

*

В кабинета на подполковник Русинов беше тихо. Той замислено чукаше с молива си по бюрото, а между веждите му се беше образувала дълбока отвесна бръчка. Капитан Паневски беше навел гла-

ва и нещо премисляше, а началник щаба майор Павлиев дъвчеше крайчеца на някаква хартийка, свита на тръбичка.

Това, което Вълкова разказа, дава известна база за съмнение... Дали да вземем мерки или да изчакаме? — наруши мълчанието капитан Паневски.

Подполковникът кипна:

— Да чакам ли? Дума да не става. Вие искате утре да стане същото нещо... Аз не съм съгласен... Трябва да се задържи.

Павлиев утвърдително кимна с глава:

— Правилно.

— От една страна е правилно, от друга... — промърмори Паневски.

— Какво от друга? — наежи се Русинов.

— Можем да организираме наблюдение.

— Той ще си плюе на петите и тогава — дръж вятъра. Такъв пилот да изгуби... Тфу... — Русинов излезе иззад бюрото и нервно се разходи из кабинета.

Всички мълчаха. Русинов отново се върна зад бюрото, седна, пак стана:

— Майор Павлиев! Да се арестува старшината Лозанов. Още сега. С оръжие... — погледът му се спря на Вълков и подполковник Русинов махна с ръка: — А вие, Вълков, сте свободен.

Вълков и Елена се надигнаха и тихичко излязоха в коридора.

— Павлиев, изгответе секретно сведение за произшествието, за взетите мерки, недейте веднага да дойде старши лейтенант Кирилов от специална служба...

Павлиев нахлупи фуражката си, поправи я и като козирува, излезе.

*

— Не се ли лъжеш, Лена?

— Андрей... Може би и да се лъжа — не знам. Но знаеш ли как пребледня? И какво лице направи...

— Всеки на негово място би пребледнял — самолетът е негов, той отговаря за изправността...

— Пък дори и да съм сбъркала — ще го разследват и готово. Ако няма нищо, ще го пуснат...

— Няма да е приятно... — смутолеви Вълков.

— Виж какво, по-добре да го кажа, макар и да греша, отколкото да премълча.

В двореето блестяха мънички локвички — войниците от батальона бяха поливали градинката.

Спряха. Вълков погледна часовника си и тупна жена си по рамото:

— Пропадна тази почивка днеска. Довечера сме на нощно, а аз не съм обядвал. Ти върви си гледай работата, аз отивам на щурманска подготовка.

Двамата се разделиха. Вълков отмина няколко крачки, обърна се и извика след Елена:

— Довечера не ме чакай — ще закъснея.

Вместо отговор тя само махна с ръка за довиждане и продължи пътя си.

*

Лозанов седеше зад масата подпрял глава с ръка и замислено разбъркваше блестящите метални стружки, останали след работа. Той помоли звеневия техник да го освободи днес от работа, като се оплака от силно главоболие. Лейтенантът разреши на своя отговорност, пък и Лозанов след катастрофата на поверената му машина нямаше много работа. Техникът изгледа отслабналото и сякаш повехнало лице на старшината

със сини кръгове под очите и уморен, безразличен поглед.

„Дълбоко преживява катастрофата" — помисли си звеневият техник и разреши.

А всъщност последните няколко дена Лозанов се прибираше в малката си ергенска квартира в градеца, заключваше се и се напиваше до загуба на съзнание. Сутрин главата му тежеше, очите му хлътнаха и той отиваше на работа по необходимост, по дълъг и трудно излечим навик. Дълбоко в себе си решаваше, че днес няма да иде на работа, че ще изчезне от градеца, ще се скрие в многоликия град, а там — каквото стане... И все не изпълняваше решението си — тръпнеше от ужас, че ще го открият за два дена, най-много след седмица, ще го съдят и... точка. Един старшина помалко във въздушни войски.

След като звеневият техник му разреши да отсъствува от работа, Лозанов не си отиде, а седна зад масата, покрита с лъскави стружки и мазни петна, и се замисли. В очите му светеше ужас, още повече, че комисията по разследване на катастрофата още не беше привършила работата си и всеки ден се чакаше да се обявят резултатите. Та от това по-ясно има ли? Колесникът не издържал, джантата се скъсала и отскочила. Кой носи вина? Лозанов...

Вратата на стаичката се отвори рязко и широко. На прага стоеше лейтенант Петков, съвсем младолик, весел и подвижен офицер. Но сега младото му лице беше изопнато, тънките устни — свити. Той беше препасан с презрамка и пистолет, шапката му беше нахлупена ниско над веждите.

Хиляди студени капчици вода пръснаха по цялото тяло на Лозанов. Той омекна целият, езикът

му се схвана. Бавно се изправи, коленете му заиграха и той не отдаде чест, а се подпря с две ръце на масата.

Зад лейтенанта се подаваха двама старшини с автомати, строги и равнодушни. Ето го края.

Лейтенант Петков направи няколко крачки и стъпките му по дъсчения под отекнаха силно и болезнено в съзнанието на Лозанов.

— Старшина Лозанов — гласът на Петков беше студен, с някакви необичайни, челичени нотки, леко разтреперан, — по заповед на командира на полка вие сте арестуван.

— Другарю лейтенант, аз... Другарю лейтенант, защо? Аз не съм виновен, другарю лейтенант...

Петков се дръпна настрани и посочи вратата.

Лозанов се олюля, пристъпи една крачка и спря. Изгледа лейтенанта с поглед, пълен с молба и ужас, очите му се наляха и по хлътналата му буза протече малка светла вадичка.

После бавно тръгна към изхода. Той се помъкна, като че ли го притискаше непосилен товар. Главата му беше наведена надолу, ръцете му безсилно висеха отстрани.

Петков огледа празната стая и бързо излезе след него.

*

Арестът на старшината техник Лозанов предизвика много разговори в летището. За него приказваха и в кабинетите по изучаване на материалната част, и в парашутната зала, в столовата или пък във войнишките помещения. Въз основа на какво е задържан Лозанов, не знаеше никой. Лейтенант Петков сподели, че само е получил заповед и я е изпълнил точно и добросъвестно. Но докато между техниците кипяха спорове дали катастрофата е

предизвикана от небрежност или от невнимание, то летците придаваха на случая голяма важност. За тях не беше решен въпросът — дали е техническа неизправност или просто грешка на пилотажа. Може пилотът да е свалил машината грубо и тежко, може цялата тежест при кацането да е дадена на носовото колело, което, разбира се, не е всемогъщо и няма нищо чудно да не издържи. Други вдигаха рамене и много-много не се впускаха в разговори — ще мине време, ще видим...

В кратката почивка между часовете в щурманския кабинет, където първа ескадрила разработваше учебни маршрути и задачи, по масите лежаха линийки и цветни моливи, пъстрееха учебните карти, блестяха триъгълниците от плексигласово стъкло, а летците се бяха събрали по широките прозорци и разговаряха.

— А Лозанов ще загази — изговори някой.

— Защо ще загази, ако не е виновен?

— А ти откъде знаеш, че е невинен?

— Комисията даде ли доклад за причините на катастрофата? Не е дала... Защо тогава приказваш?

— Абе никой не знае как стават тези работи — примирително се намеси Ковача.

— Понякога всичко хвърлят на пилота, защото няма кой друг да отговаря.

— Понякога ние, летците, всичко трупаме на гърба на техника. А сме си виновни само ние... — махна с ръка висок и слаб летец с орлов нос.

— Ти да не искаш да кажеш, че Даскалов е виновен за катастрофата? Хайде де...

— А какво е Даскалов? Да не е бог. И той може да греши.

— Ще сгреши друг път. Нали сам видях как стана... Точно тогава гледах.

— Е?

— Нищо, кацаше нормално...

— Сега ти се струва, че е нормално. А може и да не е било чак толкова правилно кацане.

— Машината може да е имала скрит дефект — боязливо каза някой.

Всички замълчаха. Напоследък доста се говореше за това. Приказваха повечето техниците. Не открито, но ей тъй — между себе си. А разговорите стигаха до ушите на летците и изпълваха сърцата им със скрита и неясна тревога. Щом техниците казват, те повече виждат. Може действително да има нещо. А от друга страна летяха на тези машини, чувствуваха ги във въздуха като частици от самите себе си и не можеха да забележат нищо нередно в работата на моторите, на управлението, на кислородните уредби.

— Кой казва, че машините имали дефекти?

Всички погледнаха към Вълков. Той се беше подпрял на масата с леко разхлабена връзка и разкопчано горно копче на ризата. Косата му, винаги пригладена, сега беше сплъстена на широки чорлави кичури — той имаше обичай да рови с пръсти в косата си, когато задачата беше трудна или трябваше нещо сериозно да се обмисля.

— Кой говори тука такива глупости? Разбирам да летим от вчера с тези самолети, та да не ги знаем. Мога да кажа, че съм летял на много машини. Смятам, че летя добре. И досега не ми се е случвало нищо във въздуха по вина на самолета. Уплаши се някой горе, после машината му виновна. Дръж си акъла в ръка, не се горещи, не се паникьосвай — всичко е наред. А кой от вас може да каже нещо за собствената си машина? На кого и къде е отказала?

Никой от летците не можеше да се оплаче от самолета си. Никой не отговори, защото доводът на Вълков беше прост и лек, за него никой не беше помислил. Полека-лека летците се разпръснаха по масите и заеха местата си — почивката беше изтекла. Отново зашумяха картите, зачукаха звънко моливите.

23

Салонът на полка беше препълнен. Тук бяха и войниците, и офицерите, и техниците, и летците. На сцената излезе подполковник Русинов. Гладко обръснат, стегнат и подвижен, той високо и рязко извика:

— Стани!

Огледа военнослужащите, застанали мирно, и обяви тихо и спокойно:

— Заповед на министъра на народната отбрана. Съдържание — награждава се волнонаемен служащ...

Когато подполковникът свърши четенето на заповедта и даде команда „свободно", настъпи раздвижване, зашушукаха, заговориха.

Русинов изчака една минута. На сцената излезе Елена. Той стисна ръката ѝ и като се обърна към летците и техниците, събрани в салона, поокашля се и изговори:

— Благодарение на вниманието и наблюдателността на нашата волнонаемна служаща в нашето летище беше открит враг, който отне живота на един от нашите отлични летци, на един от нашите другари. Как е станало всичко, защо и с каква цел, ще бъде съобщено допълнително. Сега трябва да

си направим изводи, да се поучим, да увеличим нашата бдителност. Щом такъв нисък и долен човек като бившия старшина от техническата служба Лозанов е намерил приют в нашия колектив, бих казал в нашето семейство, значи има нещо в нашата работа, което куца и срещу което трябва да се борим...

Подполковникът говори кратко и рязко. Когато свърши, от първия ред се качи на сцената капитан Овчаров.

— Едно съобщение. Членовете на партийната организация да дойдат довечера в шест часа на събрание. Присъствието за всички е задължително.

*

В кабинета на подполковник Русинов бяха капитан Овчаров, майор Павлиев и заместник-командирът по политическата част капитан Паневски.

Русинов почука с молива по стъклото на бюрото:

— В скоро време се очаква да пристигнат нови самолети. За това отдавна се говореше, сега е предстоящо тяхното приемане тук, у нас... Задачата ни е поставена така: да се усвои новата материална част, без да се прекратява работата, без да се понижава боеготовността на полка. Това означава, че ще трябва да намерим у себе си воля и издръжливост за една нова, увеличена програма... След случая с бившия старшина Лозанов трябва да обърнем сериозно внимание на подбора на кадрите, на хората, които искат да постъпят при нас като волнонаемни или които работят вече при нас... Предстои в секретна секция да се получат таблиците и тактико-техническите данни на новите самолети за запознаване на личния състав с тях. В тази връзка трябва да ви кажа, че майор Милев зами-

нава на служба в София и жена му, Лозана Милева, трябва да освободи мястото в секретна секция, тъй като заминава с него.

Русинов помълча една минута, огледа офицерите и разрови книжата на бюрото си:

— За работата в секретна секция ни трябва проверен и верен човек... Кандидатствува някоя си Василка Петрова от града с препоръка от партийната организация за назначаване на вакантна длъжност. Смятам, че можем да я назначим като завеждащ явна секция. В секретна секция най-удобно е да преведем Елена Вълкова, която всички познаваме и която неотдавна даде доказателство за политическата си зрялост и съобразителност...

В кабинета настъпи тишина.

— Тя не е партиен член... — вметна капитан Паневски.

Русинов захапа устни и помисли.

— За секретна секция се иска и партийно членство — додаде капитан Овчаров. — Не можем да я назначим, другарю подполковник... Няма да е редно.

Капитан Паневски сви вежди и одобрително поклати глава:

— Така е...

Майор Павлиев сви рамене и подхвърли:

— Да, но... След всичко това, което стана...

Русинов наведе глава и отново зачука с молива си по бюрото.

— Все пак не трябва да проявяваме закостенялост и бюрократизъм. Ние имаме пълно основание да я назначим. Пък за партийното членство може да се помисли... С течение на времето може да я приемем за член. Това е наша задача — да приемаме най-добрите работници, да ги привличаме...

Овчаров погледна под вежди към Паневски. Капитанът улови погледа му и едва забележимо мръдна устни:

- След проучване може да я привлечем. Да си приготви характеристики, препоръки... А дотогава нека работи на старата длъжност.

— Ние ще я назначим, пък ще видим този въпрос допълнително — отсече Русинов. — Още, за подвижната авиоремонтна работилница кандидатствува и някой си Крум Белоперов. Него ще го проучи капитан Овчаров. Други кандидати за това място няма, така че въпроса смятам за изчерпан. Ако подхожда, да се предложи за заповед.

Капитан Овчаров записа името в малко охлузено бележниче, примигна срещу него два-три пъти и го прибра в джоба си.

— За кога да приготвя заповедта за Вълкова? — майор Павлиев се надигна от мястото си.

Подполковник Русинов едва забележимо се усмихна - умен е този Павлиев. Мълчалив, сдържан, разбира командира си от половин дума. У него Русинов ценеше още една черта — Павлиев умееше веднага да долови най-важното, същественото, общото мнение на събранията и заседанията в щаба на полка. Той умееше бързо да резюмира дълъг доклад или заповед, притежаваше бистра памет и оставен сам на себе си, вземаше бързи и предпазливи решения. Русинов потули усмивката си и уточни:

— Утре в четиринадесет часа.

Павлиев измърмори тихичко:

— Разбрано — стана и оправи яката на ризата си.

С това съвещанието завърши. Наближаваше шест часа и в залата на радистите, голяма и про-

сторна, вече се събираха членовете на партийната организация.

През отворените прозорци нахлуваше лек вечерен ветрец и упоителен мирис на трева и билки. Някъде далече, над планините, се кълбеше черен облак. От време на време блясваше мълния и дълго след това до легнището долиташе глух, тежък гръм. Наближаваше буря.

24

Подполковникът от специална служба, Василев, тихичко въздъхна и като впери уморен поглед в Лозанов, може би за стотен път зададе въпроса, който го мъчеше и на който нямаше отговор:

— Кой изпрати сведенията за новите самолети?

Лозанов смръщи лице и вдигна рамене:

— За тях нищо не знам...

— А кой ти предаде заповедта да се предизвика катастрофа?

— Кънчев. Студентът, нали вече казах.

— А целта каква беше?

— Да се уплашат летците от самолетите.

— Как така да се уплашат?

— Да не вярват на машините.

— Това ли беше единственият начин?

— Не. Имаше и други... Аз не исках да убивам... Но ми казаха така... Уплаших се, заплашваха.

Нищо ново нямаше в разговора. Отговорите на бившия старшина звучаха елчакво при всички разговори. И въпреки многобройните хитри примки, които подполковникът залагаше, Лозанов не се забърка нито веднъж.

— Кънчев знаеше ли за новите самолети?

— Аз не знаех. От него научих.

— А той откъде знае?

— Не знам. Казах вече... — ръцете на Лозанов затрепераха и той нервно кресна: — Аз направих катастрофата. Казах вече всичко. Какво още искате? Съдете ме... Толкова знам...

Когато отведоха Лозанов, Василев запали цигара, смукна дълбоко и като смръщи вежди, позвъни.

Влезе един от сътрудниците. Той заобиколи стола, на който седеше Лозанов, и застана мирно:

— Другарю подполковник, представя се лейтенант Тасев.

— Какво е донесението от Кирилов?

— Без изменения, другарю подполковник. Назначени са един работник в летището, оксиженист, чиновничка в явна секция и старата работничка е преведена на работа в секретна секция...

— Секретните материали преведени ли са в летището?

— Тъй вярно, другарю подполковник. Още вчера са изпратени. Кирилов съобщава, че са получени и заведени в секретна секция.

Василев замълча и подигравателна усмивка се плъзна по устните му:

— Щом като няма още самолетите, те ще се насочат към секретните материали. Те са обектът им. За мен това е ясно. Но защо е предизвикана тази катастрофа?

— Лозанов нищо ли не каза, другарю подполковник?

— Все едно и също. Или е рафиниран мошеник, или нищо не знае... Искали да уплашат летците. Залъгалки! Важни са самолетите, а не уплахата. За това говори фактът, че от летището е излязло

сведение именно за нови самолети, а не за старите и за отношението на летците към тях. . .

— А може би са имали и двете задачи, другарю подполковник — подметна тихичко Тасев. — И да нямат обща връзка.

Подполковник Василев угаси цигарата в пепелника и сви уморено рамене:

— Свикай сътрудниците на съвещание. Късно е, но нямаме време.

След половин час кабинетът му беше необичайно оживен. Членовете на оперативната група, която се занимаваше с разследването на Лозанов и съобщението за пристигането на нови самолети в летището, прелистваха бележниците си и тихичко споделяха помежду си впечатления и мнения.

— И така, да обобщим още веднъж всичко, което ни е известно. — Подполковник Василев разтвори папката пред себе си и резюмира сбито: — При разследването на случая наши другари от отдела са се натъкнали в показанията на един задържан, че от летището, за което всички знаем, е излязло съобщение, че пристигат нови самолети. За кого е било предназначено това съобщение, засега е неизвестно. От кого е изпратено — също. Наскоро след това в летището става предумишлено подготвена катастрофа, при която загива летецът Даскалов. Организаторът на катастрофата е известен под името Кънчев, а изпълнителят — старшината Лозанов — задържан. От проучването на материала се установява, че катастрофата е подготвена с цел да се разколебае доверието на летците в самолетите. Но по всичко личи, че това не е било основната задача, тъй като съобщението за пристигането на нова материална част не е пряко свързано с катастрофата. . .

Василев отпи вода от чашата, окашля се и продължи:

— Следва да се предположат два варианта — първо, че в летището е останал още един агент, неизвестен на Лозанов, който има задача отделно от Лозанов и може би за когото старшината и не знае. Вторият вариант е, че съобщението е изпратено от самия Лозанов, който пък от друга страна прави пълни признания по това, че той е прекият изпълнител на катастрофата. Кое е важно за нас — за момента не катастрофата, а материалите, свързани с новите самолети.

Василев хитро се усмихна и продължи:

— Ние изпратихме в летището фалшиви тактико-технически данни за самолетите, фалшиви чертежи и таблици. Те безусловно ще привлекат вниманието на тези, които са заинтересовани от тях. А ние ще трябва да организираме щателно и систематическо наблюдение над тези „секретни" материали. Няма да се бърза, трябва търпеливо да се изчаква колкото се може повече хора да бъдат проверени в отношението им към инструкциите и чертежите.

Справка за лицето Кънчев има — такова име в града и околните села няма регистрирано. Както се очакваше, това е фалшиво име. За града ще замине оперативна група, която ще организира наблюдение по словесния портрет, даден от Лозанов. Всяко подозрително лице ще се оставя под контрол, без да му се създават каквито и да било спънки. Кънчев, който по всяка вероятност е заинтересован, ще се яви в града, щом разбере, че материалите са получени... Оръжие ще се употребява само в краен случай...

С Лозанов ще се занимаем допълнително, когато материалите ни позволят да хвърлим повече

светлина върху неговото престъпление и задачите му, ролята му в групата и така нататък... Има ли въпроси?

— Само едно допълнение, другарю подполковник. Полкът ще се пребазира временно на друго летище във връзка с предстоящите есенни учения. Това, както мисля аз, ще ни улесни, защото в летището ще останат по-малко хора.

Подполковникът кимна с глава:

— Умно. Трябва да се вземе предвид. Друго?

— Засега нищо.

— Добре. Разпределете си задачите и ме уведомете. Под наблюдение гарата, пътищата и за всеки случай — хотелите. Внимателно да се осигури наблюдение върху всички работници от летището, които имат допир или отношение към документите...

25

Изтребителният полк на подполковник Русинов се готвеше за есенните маневри. Целият личен състав спеше в летището. Никой не знаеше кога ще бъдат вдигнати в тревога, никой не знаеше какви пътища и пътеки е начертала военната тактика в предстоящите учения. Може би дори подполковник Русинов нямаше точна представа за задачите на полка си. Затова към маневрите, към „малката война", всички се отнасяха много сериозно — това беше проверка на знанията и бързината, на умението и самообладанието...

Полкът беше вдигнат в тревога точно тогава, когато никой не очакваше това — в пет часа следобед. У летците, техниците, пък и у самия подпол-

ковник Русинов здраво беше залегнало убеждението, че тревогата ще бъде подадена рано сутринта, когато всичко живо спи и бодърствуват само дежурните и караулите. Някои от войниците тихичко примъкваха вечер обувките си под леглата, за да са им под ръка, за което командирите и старшините мъмреха и наказваха. Ето защо тревогата дойде несчаквано и обърка мнозина.

Беше привечер, слънцето догаряше на хоризонта и над летището се спускаше вечерна прохлада. От дежурната стая изхвръкна оперативният дежурен, като поправяше презрамката си в движение, откъсна пломбата на металическата кутия до метеокулата и включи прекъсвача. Сирената зави пресипнало, уплашено и стресна целия личен състав.

Летците изтичаха към самолетите, войниците затопуркаха към помещенията и работните площадки, охранителната рота постави каските си и се строи пред караулното помещение. Откъм плаца загърмя първата турбина. След нея забуча още една, след това се обади трета. Стартерите пищяха и шумът нарастваше все повече и повече. Прозорците на помещенията се тресяха от грохота и тихичко, едва чуто, звънтяха. Подполковник Русинов, стегнат в новичък кожен комбинезон, в боне с разкопчан ларингофон и големи кожени ръкавици, оглеждаше полка си през дебелото плексигласово стъкло на кабината:

— Аз „Сокол" 1. Аз „Сокол"1. . . „Сокол" 3. Приготви се. . . 92. По-внимателно. Додай газ. . .

По пистата се плъзваха изтребителите, отлепяха се плавно и подгъваха колесници, сякаш се боеха да не ги закачат о земята. Полкът излиташе точно и бързо. Първите самолети кръжеха в зоната, определена за сбор и построяване, и чакаха следващите. Една по една се оформиха тройките, ескa-

дрилите, полкът. След това самолетите се разгърнаха и поеха на юг...

Започна маневреният живот. Полкът временно се пребазираше и на земята останаха само техниците и радистите. Те трябваше да отлетят на следния ден с двата транспортни самолета, които утре щяха да пристигнат.

Вълков летеше среден в тройката. Той внимателно следеше тези, които летяха пред него, поддържаше точно дистанцията между себе си и тях. а в главата му се въртяха хиляди мисли. След напрегнатите дни на очакване сега се чувствуваше по-спокоен и по-бодър. Дразнеше го само това, че не успя да се обади на Елена. Но нищо. Тя знае, че така трябва. А Вълков виждаше или по-скоро долавяше, че и тя очакваше тези тревожни дни с безпокойство и напрежение. Вълков се шегуваше, смееше се над страховете ѝ и я отпращаше у дома — той нямаше право да се прибира.

Вълков погледна часовника си. Пет и четиридесет и пет минути. Някъде под крилото, встрани и напред, се показа Балканът. Над зъберите и високите върхове плаваха облаци, тук-там над тях се подаваха скалисти грамади като малки островчета сред разпенено море.

Неочаквано Вълков долови нещо нередно в работата на мотора. Равномерният бумтеж едва доловимо прекъсваше, сякаш могъщата турбина кашляше и се задъхваше. Вълков изтръпна и погледна надолу — за принудително кацане не можеше да става и дума. Само парашутът. Балканът е под него — тъмен, страшен, с урви, пропасти и скали...

Той надви трепета, който го обхвана, избърса с лявата си ръка челото и включи радиостанцията:

— Аз „Сокол" 4. Аз „Сокол" 4...

Вълков поиска разрешение за връщане...

Подполковник Василев лично пристигна в града. Лейтенант Тасев беше изпратил шифрована телеграма, с която го уведомяваше, че Кънчев се е появил в града и се намира под наблюдение. Отседнал е късно вечерта в една къща, която напуснал рано призори.

Василев не се босше от неуспех — внимателно беше обмислено всичко. Но искаше сам да проведе първия изпит, да огледа обърканията и смутен агент още „топличък", преди да се е окопитил и преценил обстановката.

На уговореното място го посрещна старши лейтенант Кирилов. Той го поведе бързо по улиците.

— Щом се установи на едно място, ще ни предупредят. Цял ден се мотае из улиците — не се спира, нито дава вид, че иска да отседне някъде.

— Не може да не отседне. Каква е обстановката в момента?

— Полкът днес излетя. Пребазира се. Никакви изменения. Агентът пристигна вчера. Попадна на старши лейтенант Гушков. Той наблюдаваше гарата — бързо обясняваше Кирилов.

— Да не се е припознал?

Кирилов не отговори, само повдигна рамене.

— Не вярвам — измърмори той. — Но...

— Тук не трябва да има „но"! — строго отсече Василев.

— Прилича, другарю подполковник... Пък и защо ще се прибира късно, ще излиза, преди да се разсъмне...

— Къщата, където е нощувал, под наблюдение ли е?

— Разбира се, другарю подполковник.

Двамата завиха по една странична уличка.

— Ей тука ще чакаме, в едно клубче на ДСНМ.

От строя на полка се отдели един самолет. Той направи завой и легна на обратен курс. Останалите се престроиха, запълниха празното място и се стопиха на юг. Самолетът на Вълков остана сам в студената есенна привечер.

В кабината блестяха уредите. Стрелките им подскачаха, движеха се и показваха, че въпреки всичко самолетът живее, работата е наред и всичко ще завърши благополучно.

Вълков тревожно се взираше напред. За пръв път се почувствува изоставен и самотен, загубен между небето и земята.

Не след дълго отпред заблестяха светлини. Като малко съзвездие светеше градецът, а малко встрани от него блестяха червените и белите сигнални лампи на летището.

Под самолета блесна синият светъл сноп на прожектора и спокойно легна върху широката писта. Самолетът се гмурна в лъчите му, подгони сянката си и леко се залепи о земята. Отстрани пробягнаха назад светлините на хангарите, знакът за кацане и червените контролни лампи.

След половин час Вълков и техникът Караколев се ровеха в мотора. Силната електрическа лампа хвърляше наоколо чудновати сенки и отдалеч приличаше на голяма и светла звезда, изгряла неочаквано на фона на черния и висок окоп.

Вълков обърса омаслените си ръце с кълбо пакли, бръкна в джобовете на кожения реглан и се запъти към летището. Зад него ситнеше Караколев, светеше с лампата и мърмореше:

— Ето го, другарю старши лейтенант. Малко още във въздуха и е нямало да издържи.

Той обръщаше в ръката си някаква частичка, цъкаше с език и не преставаше да се чуди, да се възмущава и да псува...

А Вълков мислеше за Елена. Колко ли ще се изненада? Тя сега седи в малката стаичка и навярно чете нещо. А може и да си е легнала вече. Късно е. Наближава девет и нещо...

Излезе вятър. Той подмяташе голямата кожена яка и го блъскаше в гърба. Вълков закрачи още по-широко. Ето го завоя, ето и уличката. А там, между клонаците на старата ябълка, проблясва прозорец. Още не си е легнала... Вълков почувствува умора.

— Ще пия чай — с удоволствие помисли той и бутна вратичката. Остърга тихичко ботушите си о простата дървена стъргалка и безшумно изкачи стълбите пред малката тераска.

26

Вълков отвори вратата на стаята. Той се усмихваше широко и добродушно. Искаше вече да отвори ръце и да прегърне жена си, когато забеляза до печката още един човек. Той седеше на стола, навел напред сухото си тяло, подпрял лактите си върху коленете.

Когато вратата скръцна, човекът пред печката трепна и стреснато се обърна. Очите му уплашено опипаха плещестата фигура на летеца. Той се надигна полека, отмести стола и застана прав и мълчалив. В сърцето на Вълков трепна ревност. Той хвърли заплашителен поглед към Елена, която стоеше зад масата и втрещено го гледаше, пристъпи

крачка напред и глухо, като че ли на сила продума:

— Добър вечер!

Елена плесна ръце и заобиколи масата:

— Божичко, Андрей! Нечакан си дойде...

Вълков мълчеше и я гледаше изпод вежди.

— Ти какво, сърдит ли си? Защо си такъв намусен? — тя го прегърна и ласкаво допря бузата си до гърдите му. — Ох че си студен! — Дръпна се от него, потегли го за ръкава: — Гостенин имаме, пък ти... На брат ми приятел, минавал от тука, та ни донесе много здраве.

Тя бъбреше радостно и като пое реглана, закачи го на закачалката зад вратата.

От плещите на Вълков сякаш падна планина. Той протегна широката си, още омаслена длан и приветливо се усмихна:

— Вълков се казвам... То от такова време човек губи настроение...

— Стоянов, мерси. Много ми е приятно!

Вълков притегли до печката стол, седна до госта и извади пакетче цигари:

— Значи, гост... Е, ще се сместим някак си...

— Моля ви се, не се безпокойте. — Кънчев — защото това беше мнимият студент — разпери ръце. — Аз още тази вечер заминавам. Влакът ми тръгва след час-два. Няма да ви притеснявам.

— Как така след час-два? Тя, работата, няма да избяга. Утре ще си пътувате на рахат. Че сега нощните влакове са едни претъпкани, душно, не е път, а наказание.

— Я остави човека. Може да има бърза работа, а ти започваш... Питай го табла играе ли. Само това не стига.

Тонът на Елена беше припрян, в него трепереше някаква непозната тревожна нотка. Съмнението пак обхвана Вълков, той огледа под око гостта си:

— Лена, сложи чай. Гладен съм — обърна се към Кънчев и извинително добави: — Замръзнах на летището. Вятър, студ...

— Случва се — проломоти Кънчев и стана. — Трябва да вървя, закъснявам.

Елена внесе чайника и чашите, започна да раздига масата.

Вълков погледна към нея и усети как краката и ръцете му омаляха. Стори му се, че яката на ризата му стана тясна. Елена бързо сгъваше голям разграфен лист. Сините и червените линии на чертежа, така познати и близки, се завъртяха пред очите му. Вълков позна тънките контури на новите изтребители, за които той така дълго и страстно бе мечтал, които внимателно и с любов беше разучавал.

— Лена — хрипкаво извика Вълков и стана.

Тя се обърна уплашено.

— Какво правиш, Лена? Това е строго секретно...

— Голяма работа. Взех ги да поприбърша някоя и друга работа, да пооправя някои номера по тях, пък не ми стигна време. Утре ще ги върна — няма нищо страшно.

— Ех, Лена, защо внасяш огън в къщи! — съкрушено изохка Вълков. За него това беше кощунство, престъпление, извършено от жена му, и той изведнъж се почувствува съучастник в него.

— Какво е станало? — намеси се и Кънчев.

— Изнесла е от летището неща, които не е трябвало да се изнасят.

— Не са загубени, нали? Защо тогава толкова тревоги? — Кънчев се усмихна пренебрежително и махна с ръка. — Утре ще ги върне.

— Така де, Андрей. Защо вдигаш толкова шум?

— Ти мълчи! — сряза я Вълков. — Как така голяма работа? — обърна се той към госта си. — Вие знаете какво значи секретни материали, нали?

— Ех, секретни материали, военна тайна... Всичко е относително. — Кънчев откачи от закачалката шлифера си. Под него висеше фотоапарат в новичък кожен калъф. Той небрежно го преметна през рамо, вдигна голямата пътническа чанта, която Вълков не беше забелязал досега, и неловко пристъпи от единия крак на другия:

— Хайде, довиждане! Благодаря за гостоприемството. Ще ви чакам в София — непременно ми се обадете.

Вълков стоеше прав, намусен и мълчалив. Той гледаше фотоапарата и нещо студено и лепкаво лазеше по цялото му тяло. Стори му се, че жена му го поглежда плахо, стори му се, че Кънчев е прекалено весел. Не ревност, не обида, а злоба изпълни душата му. Неочаквана и с нищо необяснима злоба. Вълков направи крачка настрани и затвори с широкия си гръб вратата:

— Не! Никой няма да излезе оттук...

Стана тихо. Вълков чувствуваше как се задъхва и на челото му избива пот. В главата му се мярна мисълта, че ей сега Елена и Кънчев ще се разсмеят и той ще стане жалък и смешен. Но Елена стоеше до масата и го гледаше тежко и злобно. Такава Вълков никога не беше я виждал. Кънчев стоеше срещу него, навел леко глава напред, като че ли искаше да го набоде, и по лицето му мина сянка — очичките му се присвиха и той изведнъж много заприлича на разсърдено куче, готово всеки миг да захапе. На Вълков се прииска да удари това куче, да го предупреди с вик, да го пропъди.

Внезапно Кънчев отпусна чантата, отхвърли настрана фотоапарата и като изръмжа нещо неразбрано, хвърли се върху Вълков.

В първия момент Вълков се стресна, заплете се в ръцете на Кънчев, политна и падна. Главата му се удари в стената и той едва не загуби съзнание. И в същото време разбра, че е трябвало да удари кучето, да го удари така, както той знаеше — силно и тежко, с размах...

— По-бързо! В чантата...

Кънчев дишаше тежко, на челото му беше изпъкнала дебела синя вена, а от единия ъгъл на устата му капеше розова слюнка — ръката на Вълков беше силна и тежка.

Елена бързо вдигна чантата, отвори я и започна да тъпче в нея инструкциите, чертежите, плановете...

Вълков видя това с крайчеца на окото си и побесня. Вместо да му се притече на помощ, вместо да му помогне, тя бързо и послушно изпълнява заповедите на този непознат мазник. Парлива мисъл мина през ума му — тя е с този гад, те са значи... Значи тя... Той не искаше да повярва на това страшно подозрение. Обиден, потресен, обхванат от злоба и ревност, той рязко и силно удари противника си право в лицето, право в широкия, малко приплеснат нос. Опита се да го отхвърли настрана и да се изправи, когато забеляза вдигнатия над него нож.

Със свободната си ръка той стисна китката на Кънчев и започна да я извива. Ножът падна и иззвънтя тихо.

— По-бързо, курво! — изхриптя Кънчев. Силите го напускаха и цялата му злоба се изля към Елена, която още се суетеше край масата.

Вълков не разбра как и защо стана всичко това. Нима Елена няма да му помогне — на него, на мъжа си! И откъде надъде този непознат човек може да й заповяда така? Как смее да я оскърбява? Пред очите му заиграха разноцветни петна. Той напъна всички сили, отметна Кънчев назад и спипа тънката му шия. Видя като през мъгла как очите му се обърнаха назад, как на устата му изби пяна, чувствуваше как рита и се мъчи да се отскубне от железните му пръсти.

За секунда Вълков се успокои. Той овладя положението и поиска да си поеме дъх, като все още стискаше тънката шия. Кънчев риташе безпомощно някъде встрани и полека-лека затихваше. Печката, ритната в борбата, се заклати, кюнците с грохот се стовариха върху тях. Чайникът се разлюля, плъзна се и се изля върху Вълков.

Той изскимтя, метна се встрани и отпусна Кънчев. Болката беше нетърпима. Вълков престана да съобразява и едва когато видя в ръката на противника си лъскавия черен пистолет, разбра, че борбата е загубена, че няма на какво повече да се надява. Той събра всички сили и отчаяно блъсна ръката с пистолета настрани. Тресна изстрел, посипаха се разбити стъкла.

Пред очите на Вълков притъмня и той загуби съзнание.

*

Ковача се прибираше. Той вървеше по уличката и мислеше за тези, които днеска бяха отлетели на учение. Поиска му се да бъде с тях, да не е така сам в опустялото празно летище.

Тази вечер в ресторанта нямаше нито един познат. Той дълго седя сам на една маса, изпи поло-

вин литър вино, изпуши една цигара, въпреки че лекарите строго му бяха забранили да пуши, и стана да си ходи. Виното леко шумеше в главата му, стана му скучно и тъжно. Няма с кого да поговори, да поседи, да поиграе белот или просто да побъбре за това-онова.

Сега ще се прибере в ергенската си стая. Даскалов го няма. От това му ставаше още по-пусто и тъжно. Само китарата на загиналия другар висеше на стената, замлъкнала, сякаш от мъка. На всичко отгоре дните бяха намръщени и сиви, ето — кани се да завали...

Там, на ъгъла, при завоя на уличката, живее Вълков. Добре му е на него. Жена му го чака винаги — ето дори и сега свети. Чака го след всеки полет, след всяко учение, тревожи се за него.

Глухо, сякаш изпод земята тресна изстрел. Разби се стъкло и парчетата с тънък жален звън паднаха на земята. Ковача трепна и погледна разбитото стъкло. Изведнъж изтрезня. Кой можеше да стреля? Вълков? Но той нали замина с полка? Дали Лена не е направила някоя беля? Може Вълков да е оставил пистолета си у дома. Всичко става...

Ковача бутна вратнята, откърти мандалото и затича из двора.

Зад него се събориха керемиди, някой викна:

— Стой!

Ковача не се обърна. Той изкачи с няколко скока стълбите, отвори вратата и влезе в тъмното антре. Зад него някой тичаше тежко, започна да изкачва стълбите.

Изпод вратата към стаята на Вълков се изцеждаше светлина. Ковача блъсна вратата и тя се от-

вори широко. Пред печката между съборените кюнци лежеше по гръб Вълков. Над него беше коленичил друг — с разрошена коса, със съдрано сако. Той, изглежда, пребъркваше Вълков, защото пистолетът беше оставен на дъските до него.

Човекът се обърна и трепна. Поиска да вземе пистолета си и зашари с ръка до себе си. Ковача го гледа една секунда, после вдигна тежкия си голям юмрук и като изпъшка от напрежение, стовари го с цялата си нечовешка сила върху главата на Кънчев. Тоя се отметна назад, опита се да стане, но вторият удар го отхвърли към стената. Главата му тъпо се блъсна в стената, той омекна, разпери ръце и се свлече на дъските.

Ковача вдигна пистолета от пода, пъхна го в джоба си и хрипкаво проговори:

— Какво става тука?

Елена отстъпваше назад към леглото. Очите ѝ бяха разширени от страх, устните ѝ трепереха нервно. Към гърдите си тя притискаше голяма пътна чанта.

В антрето се чуха стъпки, някой проговори. Ковача се обърна и видя на прага сухичкия старши лейтенант от специална служба Кирилов с пистолет в ръка, без шинел, с окаляни ботуши. Зад него имаше още някой, когото Ковача в тъмното не можеше да различи.

В коридорчето излезе хазаинът, рече да запита нещо, но Кирилов му махна повелително с ръка и той се прибра.

— Владов! Ти откога си тука? — викна Кирилов.

— От две минути — отговори Ковача. — Чух гърмежа точно пред вратата и влязох. Ето това намерих. — Той подаде на Кирилов пистолета.

Кирилов пое пистолета, огледа го замислено и щракна предпазителя. После го прибра в чантата си, извади от джоба си белезници:

— Трябва да се повика линейка — разпореди Кирилов.

Ковача се огледа, бръкна в джобовете си и предложи:

— Аз ще ида.

И без да чака втора покана, изхвръкна навън.

*

След два часа всичко беше свършено. Вратата на стаята беше запечатана и заключена. Вълков беше откаран в градската болница. Елена и Кънчев бяха задържани. Разпита водеше лично подполковник Василев.

В коридора останаха само уплашените хазаи. През вратата надничаха любопитни съседи, после, като се уверяваха, че освен стопаните няма никой друг, влизаха вътре и започваха безкрайни разговори и разпити. Събираха се все повече и повече любопитни, историята ставаше все по-пъстра и по-подробна.

Накрая уплашените и разтревожени съседки отнесоха по домовете си новината, че летецът искал да убие жена си от ревност, че нейният любовник го ударил с печката и като че ли го убил (той бил много силен човек), че нея я арестували заедно с любовника ѝ. Някои разправяха, че имало и още един човек, но не можеха да кажат с точност дали е бил приятел на мъжа ѝ или не.

А когато съмна, около прозореца, който гледаше към улицата, имаше тълпа. Хората гледаха, ококаляха, шушукаха. Мъжете пушеха, плюеха и отминаваха, а жените, скръстили ръце под престилките си, продължаваха да шушнат помежду си.

27

Болничната стая беше малка. Точно пред леглото, до самата врата, имаше умивалник и мъхната кърпа за лице на лъскава металическа пръчка. От другата страна имаше прозорец и през него нахлуваше сива дневна светлина.

Вълков гледаше матовия абажур. Главата му беше превързана и бучеше, сякаш в нея работеше малък самолетен мотор. Вратът и раменете му, попарени от врялата вода, боляха, устата му горчеше и като че ли беше запазила неприятния мирис на кръв.

Той още не можеше да прецени всичко, което се случи в последните няколко часа след връщането му от летището, през миналата нощ. Нима и Елена беше забъркана в тази история? И защо стана така? Виновен ли беше той?

Вълков все още не можеше да повярва, че Елена е враг. Ласкавата, добрата, понякога малко капризна Елена. А може би има някаква грешка? . . .

Нещо болно сви сърцето му. Защо загина Даскалов? Свързана ли е тя с това?

Вратата тихо се отвори. Вътре на пръсти влезе Ковача. Той пристъпи плахо, огледа се, смръщи нос и предпазливо приседна на крайчеца на леглото.

— Е, как си? — смутено запита той, като забрави да поздрави.

Вълков не отговори. Той гледаше тавана, после премести погледа си върху пълното лице на Ковача и горчиво се усмихна:

— Кажи, вярно ли е всичко това?

Ковача разпери ръцете си и въздъхна:

— Няма защо да се разправяме. Ще ти кажа като на мъж — вярно е.

Вълков изохка, заби поглед в тавана. Устните му се свиха, побеляха. Васил Ковача наведе глава и унило замълча.

— Какво става в партийната организация? Ще ме изключат ли?

Ковача положи грамадната си студена длан на челото му:

— Почивай сега. Няма никой. Като се върнат хората от ученията, ще се разберем кой е крив и кой е прав...

Вълков затвори очи. Той не усети как Ковача се надигна, как тихичко отвори вратата и излезе.

Беше чел някъде, че преди много векове гърците воювали с Троя за красивата Елена. Той горчиво се усмихна — красивата Елена! И когато след десетгодишна обсада не могли да превземат крепостта, гърците скрили в един дървен кон своите войници и се оттеглили. Троянците вкарали коня в крепостта и го оставили на площада. А през нощта скритите войници отворили крепостните врати и Троя паднала, сразена от предателството и доверието.

Нима и той, старши лейтенант Андрей Вълков, вкара така доверчиво дървения кон в крепостта?

В стаята безшумно влезе сестрата. Тя приближи леглото, наведе се и долови горещия шепот на летеца:

— Кон! Троянски кон...

„Бълнува" — помисли тя и като поклати глава, приближи до прозореца. Вън вятърът беше разгонил облаците и сега светеше светло есенно слънце. То блестеше в стъклото на нощната лампа и хвърляше по тавана светли игриви петна. На запад отминаваха тежки облаци, а след тях земята изпръхваше окъпана, мека, жива...

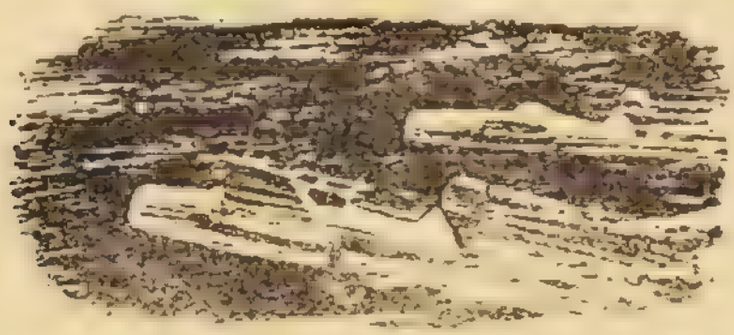

ТРОЯНСКИ КОН

повест

Слав Караславов

Редактор: Рангел Игнатов
Художник: Владислав Паскалев
Худ. редактор: Кирил Майски
Техн. редактор: Димитър Панайотов
Коректор: Лорет Прижибиловска
ЛГ-IV-1956
Формат 16⁰ от 71/100
Дадена за печат на 15. III. 1958 год.
Издат. коли 6,40 — Печатни коли 10,75
Издат. поръчка № 1336 — Техн. поръчка № 658
Тираж 5 000 екз.
Кн. тяло 3,20 лв., подв. 1,40 лв.
Печатница на Държавното военно издателство при МНО

$$y\frac{c}{x} = 0$$

$$y\frac{c}{x} = 6$$

$$y\frac{u}{x} = \pi$$

4·60 лв.

Слав Караславов

ТРОЯНСКИ КОН